

СРПСКА РЕЧ

ОБОДНЕ НОВИНЕ • БРОЈ 55 • 28. СЕПТЕМБАР 1992. • 500 ДИНАРА

ДВОЈАЦ ПРОТИВ КОРМИЛАРА

ГИШКИНИХ
ГОДИНУ ДАНА

ŽIVOT SVAKODNEVNO POSTAVLJA MNOGOBROJNA PITANJA

SIGURNI LJUDI

ZNAJU PRAVE ODGOVORE

D D Z A O S I G U R A N J E

EVROPA INTERNACIONAL

O S I G U R A V A

11070 Novi Beograd; Palmira Toljatija 3; Tel: 011/606-542

**СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ НО-
ВИНАРА**

**ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:
БОГОЉУБ ПЕЈЧИЋ**

**УРЕЂУЈЕ РЕДАКЦИЈСКИ КО-
ЛЕГИЈУМ**

ДИЗАЈН: ДЕЈАН ЂУРОВИЋ

РЕДАКЦИЈА: Драгослав Грујић, Славица Лазич, Александар Цветковић, Сандра Петрушић, Сандра Јанковић, Благоица Стојановић, Милена Поповић, Ђорђе Вукоје (фоторепортер).

САРАДНИЦИ: Никола Милошевић, Младен Марков, Коста Чавошки, Миленко Вучетић, Владан Васиљевић, Никола Бурзан, Гордана Суша, Милица Лучић Чавић, Надежда Гаће, Зоран Петровић — Пироћанац, Ејуб Штитковац, Љиљана Шоп, Илија Давидовић, Небојша Реџић, Златко Чобовић, Сандра Скоко

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Бранкова 13—15, I улаз,
11000 Београд

ТЕЛЕФОНИ:
011/620-891 и 628-242
(секретаријат), 625-937
(редакција)

ТЕЛЕФАКС: 624-598

ЖИРО РАЧУН: динарски
60801-603-27562, девиз-
не уплате слати чеком на
адресу „Српске речи“

Лист излази сваког другог
понедељка
Рукописи и фотографије се
не враћају
Штампа ДП „Борба“, Ко-
совска 26, Београд

Мишљењем Секретарија-
та за информације Репуб-
лике Србије бр.
413-01-221/91-01 од 15.
фебруара 1991. одређена
је стопа пореза од 3%.

**ИЗБОРНЕ ШАНСЕ
ОПОЗИЦИЈЕ**

**ПОБЕДНИЦИ
ИЛИ СКУПЉАЧИ
ПЕРЈА**

Стр. 10 — 18

**СРЈ И УЈЕДИЊЕНЕ
НАЦИЈЕ**

**КАД СЕ МОРА
НИЈЕ ТЕШКО**

Стр. 21 — 24

**ПСИХИЈАТРИЈСКИ
ПОРТРЕТ СЛОБОДАНА
МИЛОШЕВИЋА**

**КАУЧ ЈЕ И ЗА
ЗДРАВЕ**

Стр. 29 — 31

**ПРЕДСТОЈЕЋА СУЂЕЊА
(?)**

**ЗЛОЧИНЦИ С
ИМУНИТЕТОМ**

Стр. 42 — 43

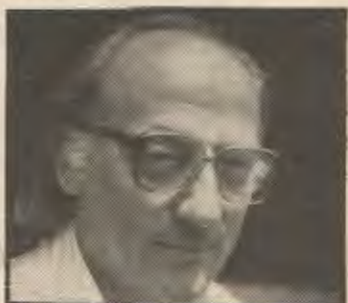
**„СРПСКА РЕЧ“
РАЗГОВАРА СА:**

БОРКОМ ПАВИЋЕВИЋ

**„СРБИ СА ШЛИЦЕМ
ПОЗАДИ“,**

НОВАКОМ КИЛИБАРДОМ

**(„КАД ПОЛУДИ
ДОЊА
Половина“) И**

**РАДМИЛОМ
КАРАЂОРЂЕВИЋ**

**(„НЕ ПЛАШИТЕ СЕ
НОВЕ ВЛАСТИ“)**

**ФОТОЛАБОРАТОРИЈ-
СКЕ УСЛУГЕ У ОВОМ
БРОЈУ „СРПСКЕ РЕЧИ“
ТЕЛ. 452-795**

ФОТО СТУДИО

„ЂУРАШИЋ“

„МЕТАМОРФОЗЕ“ АКАДЕМИКА МИХАИЛА МАРКОВИЋА

У времену прерушавања Савеза комуниста Србије (СКС) у тобоже некомунистичку Социјалистичку партију Србије (СПС), изронио је из свога „дисидентства“ филозоф Михаило Марковић (у даљем тексту М. Марковић). Убрзо га видимо на месту потпредседника СПС, са епитетом „мудри филозоф“ који су му прилепили његови партијски другови. Објашњавајући своје закаснело ангажовање и свој брзи успон у хијерархији прерушених комуниста, М. Марковић прича још један пример нехотичног откривања сопственог послушничког лица. „Када су ме позвали (челници СПС, па, према свему, и сам тада још непоклекли Слободан Милошевић — ПМ), вели он, „да своје раније погледе преточим у програм, прихватио сам да се практично ангажујем“ (М. Марковић у телевизијској емисији „Сигнали“ 18. фебруара 1992). Ускоро ће се видети шта је и како преточивао и шта и како преточио новонајмљени идеолог Социјалистичке партије Србије и фаталног Милошевићевог режима.

М. Марковић не може да сакрије — као један од челника такозваних социјалиста и сива еминенција очувања старог бирократског апарата бременитог каријеризмом, корупцијом, мешетарењима и непринципијелностима — да су много његови декларативно слободарски искази били и да јесу у функцији идеолошког обмањивања и успављивања „обичних људи“. На пример, његово писање да је „за стварну слободу потребна... критичка мисао“, то јест „стлано ослушкивање спонтаних, искрених реакција обичних људи“ (М. Марковић: „Преиспитивања“, Београд, 1972, стр. 71). Марковићева „искреност“ и „доследност“ сопственим речима виде се из његових практичних иступа и његових понашања.

Седамдесетих година, М. Марковић је — на Зимским филозофским сусретима на Тари, на пример — громогласно истицао своје наводно уверење о потребама слободног изражавања мишљења и неопходности борбе противу монопола и привилегија. Није извесно да ли баш овом приликом, али је сигурно да је некако у ово време махао једним писмом северноамеричког државника из XVIII века Томаса Џеферсона (Jefferson Thomas, 1743-1826) како би цитирањем овога истинског борца за људска права и слободе прикрио лична недмократска стремљења, односно осветољубиву нетрпељивост према свакоме ко разголићује и одбацује његове личне претензије и радње. Сада се М. Марковић, пошто је вољом најмоћнијих у СПС уздигнут на партијски врх, примитивно и цинично обрачунава са демократијом, која му никада није лежала на срцу, и са истинским борцима за њено увођење и потврђивање у нас. Познат је, на пример, његов испад поводом тенденциозне, силничке, безразложно покренуте оптужнице противу ВУКА ДРАШКОВИЋА, истински демократски опредељеног бор-

ца за све видове слободе и цивилизованом друштву. „Важно је“, рекао је М. Марковић на једној трибини, „да је оптужница покренута, а суђење може бити одржано, ако и када нама буде одговарало“, подсмевајући се тако напорима демократски опредељених снага на увођењу правне државе у нас и бахато оспоравајући људска и грађанска права неосновано кривљењем човека. Није случајно и не изненађује ни Марковићево пристајање уз не тако давни неуспели пуч неостаљиниста у Русији (што он сада оспорава по своме старом обичају да негира да је рекао оно што је рекао и да је урадио оно што је урадио).

На питање новинара „Борбе“ о одредбама новог Закона о универзитету у Србији, којим се битно сужава аутономија универзитета, упућеног М. Марковићу након препада којим је увршћен међу чланове Савета Универзитета у Београду, уследила је његова поука о разлици између аутономије универзитета и „суверености универзитета“. Марковић се није детаљније упуштао у одређивање садржаја и обима појма под наводницама који је пронашао или, можда, однекуд ископао, али нас је обавестио да је „аутономија увек слобода у неким стварима, за разлику од потпуне слободе“ („Борба“ од 10. септембра 1992). И овде је могао да дода (да се људи не би замарали читајући између редова) да се о „слободи у неким стварима“ може разговарати само ако то „нама одговара“, односно ако одговара владајућој партији и актуелном режиму.

М. Марковић сада прихвата „идеолошки мит“, против којег се некада „непоколебљиво“ изјашњавао, и то у његовој функцији коју је сам окарактерисао као „препарирање појединачног човека — изолованог, слабо обавештеног, неорганизованог, да се с њим може несметано манипулисати...“ (из Марковићевог реферата „Непосредна демократија као идеолошки мит и као реална тенденција историјских процеса“, поднетогна Симпозијуму о изборном систему 1966). Марковићево стварно опредељење је — без обзира шта изјављује и како изјављује — за потпуно режимско овладавање информативним медијима, најпре подржавањем профитабилних великих медијских кућа, а како би се могло несметано и широко да манипулише људима.

М. Марковић се налази на једном од битних челних места у врху Социјалистичке партије Србије, када њени чланови, посланици у Скупштини Србије, делују, сходно миговима из партијског врха, као гласачка машина при усвајању закона подобних партијском и режимском самовлашћу (донесених, на пример, тобоже ради „обезбеђења грађанског мира и сигурности“, ради „обезбеђења реда у јавним окупљањима“, ради „заштите од лажних пророка“ и слично).

У компоновању идеолошких управљујућих заблуда, марксиста М. Марковић је користио и утопију о самоуправљању. Подметање ове утопије покушао је да прикрије њеним повезивањем са својим стварним неслагањем са тржишним привређивањем, који је по њему „пуки“ економизам који упућује „на тржишну стихију“ и „свесно жртвује социјалистички хуманизам да би обезбедио виши степен економске рационалности“ (М. Марковић: „Преиспитивања“, стр. 189). Исплада да су тржишно привређивање и борба за еко-

номску рационалност неспојиви са хуманизмом (па и оним „социјалистичким“)!!??

М. Марковић се уз помпу вратио своме првобитном јату коме је увек стварно и припадао (без обзира на његов праксизам, његове декларативне иступе на универзитетским катедрама, на разним симпозијумима, на летњим и зимским филозофским сусретима, на округлим столовима и у школама итд.). Сада се види његово право лице кроз залагања: за подржавање пре свега великих профитабилних система (на пример, нафтне привреде, електропривреде, крупних рентабилних предузећа, информативних медија итд.), за спречавање повраћаја имовине коју су створили и унапређивали предузимљиви саморганизовани људи или појединци (често кроз више генерација), а коју су отеле „напредне снаге“ након „победоносне социјалистичке револуције“, за самовлашће „вожда“ Милошевића и његових привилегованих мишљеника и за очување власти социјалиста, односно СПС-овског режима, савезништвом са екстремним десничарским шешелјевским покретом.

На жалост су још увек у току даља Марковићева преточивања сопствених погледа у програм. Ако би Милошевићев режим некако успео да преживи, снашли би нас са Марковићевим програмима даље несреће и неизвесности.

Р. Д.
из Београда

ПОПЕ КАЈЕВИЋУ, ЧЕКА ТЕ ТУЖАН КРАЈ

Поштована редакцијо „Српске речи“, јављам Вам се из Швајцарске. Зове се Михаило Јовић (Чикин), економски сам емигрант и сад живим у Олтену ЦХ. Јављам се у нади да одговорим попу Кајевићу. Сигурно то не могу урадити преко ТВ Слободанке па молим Вас да ми то омогућите.

Као прво рећи ћу вам разлог због којег се јављам а то је емисија на ТВ Београд, сателитски програм, недеља 6.9.92. 20.30х. Гост емисије др Кајевић некад познатији као поп Кајевић.

Ко је поп Кајевић? Укратко то је сподоба која је издала Николу Кавају приликом покушаја атентата на Јосипа Броза Тита.

Како то поп Кајевић да је издајник? Па и то се зна по налогу УДБЕ и КОСА у православној Богословији ушли су многи агенти тих служби. Касније су ти агенти кроз удружење православних свештеника радили на уништењу српског бића и православне цркве. У сваку западноевропску земљу са јаком српском емиграцијом слати су агенти од једног до читавих екипа. То су били попови-агенти који су и направили раскол у нашој цркви, и имали циљ да разбију српску емиграцију.

На тим задацима радио је и поп Кајевић и то предано? Предзадњи задатак који му је успео био је: спречавање атентата на Ј. Броза и затварање Николе Каваје. Сад поп Кајевић назива Кавају србеном, заиста си перфидан попе Кајевићу али не и савршен. За

НАСТАВАК НА СТР. 61

ДВОЈАЦ ПРОТИВ КОРМИЛАРА

Југославија, какву је желела дедињска камарила, дефинитивно, за свет, више не постоји. Шумско дело није могло да буде прошверцовано урбаној цивилизацији, јер се испоставило да у њему има и превише трулежа и избачено је из свих кућа од Хелсинкија до Њујорка. За лошу робу са Жабљака, одговорност се сваљује на господина Милана Панића али не од оних којима је покушано да буде потурена, већ од упорних неимара свеколике српске несреће, који су нас и поред толиких пострадања бацили на колена.

Реч је о још једној Милошевићевој ујдурми у јубиларној години његове Осме седнице. Циничан позив Панићу да поднесе рапорт чак због студене усамљености Срба, уклапа се увећ виђени амбијент где жртва треба да буде проглашена одговорном за почињени злочин. Соцреалистички трик Милошевића, овога пута има мало наде на успех: господин Панић јавно нуди огледало да виде своја лица актери наше трагичне збиље, па и Слободан Милошевић, који је овакву Југославију, од Србије и Црне Горе, могао да осмисли и пре ових ратова и без толико хиљада бесмислено изгубљених живота.

У паници није, дакле, Панић, јер какав год био расплет њега очекује раскошни дворца у Калифорнији. Са Милошевићем ствари стоје друкчије. Када буде срушена једна архитектура кружног пакла, чији је он конструктор, у данима огорчења и очајања осиромашеног и пониженог народа, њихов гнев обрушиће се на познатог адресанта. С друге стране, један од комитета КЕБСА подуже се озбиљно бави листом одговорних људи за злочине почињених на простору бивше Југославије, с намером да их кад-тад изведе пред међународни суд правде.

Бивши лидери комунистичких држава источне Европе, од Хонекера до Тодора Живкова, иако њихове земље нису пролазиле кроз ломове при закопавању старих режима, проглашени су одговорним у неким случајевима и због тривијалних кривичних дела. Благовремено заогрнут плаштом социјалистичке партије, изгледало је да ће остати нетакнут само Рамиз Аљију. И поред, очигледно, договореног изборног пораза у надметању са опозицијом, зарад очувања личног привилегованог статуса, греси Рамиза Аљије ипак нису опростени. И он ће проћи кроз посткомунистичко чистиште, без обзира на емотивне протесте његовог косовског миљеника Ибрахима Ругове.

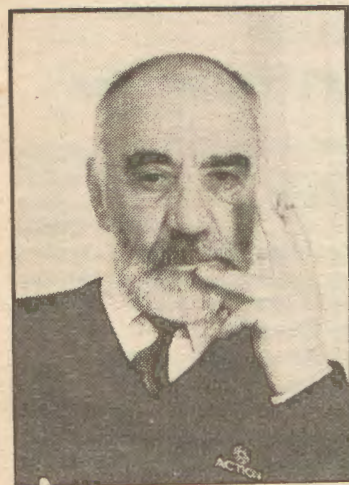
Двојац Ћосић-Панић, сагледавајући дубину кризе и несавладиву тежину чамца који Србију вуче у бездан смрти, безуспешно засад, покушавајући да се ослободје суицидног кормилара. Њихове најаве да се Слободан Милошевић неће кандидовати на следећим изборима, као да су расрдиле последњег бољшевичког поглавицу: Одлучан да обнови свој трећи живот, уходаним механизмом, активирао је обеспањени партијски башибозук да му извуче и упише име на челу изборне листе, како би са тога победничког места избацио непослушни двојац и објавио тотални рат земаљској кугли.

Себе Слободан Милошевић никада није могао да појми на оптуженичкој клупи. Мислећи да је трајнији од људског живота и рачунајући да „тамо далеко наша зора спава“, одлучан је да до колективне смрти свих Срба ништа не промени. То је, занимљиво, била и идеја Адолфа Хитлера.

На једном предизборном плакату СПС, који се управо штампа, пише: „Ми не тргујемо националним достојанством“. Значи, бићемо тврди као и до сада, истрајни у политици која је навукла према Србији одијум целог света и непоколебљиви у уверењу да нема тако великих мука народа који један ауторитативан режим није у стању да поднесе, макар нас избацили још из једино преостале међународне организације, уколико већ нису, — Црвеног крста. Сејање магле, дакле, наставља се у име трећег васкрса Вожда.

Тај СПС пошто нас је увео у економску, политичку, дипломатску, саобраћајну, научну, спортску — чак и моралну изолацију, пошто је раскућио пола милиона нашег народа и пошто нас је суновратио међу десет најсиромашнијих земаља на свету, и приближио нам време „када ћемо по гробљима коприву сејати“ и када ћемо се „голим корењем хранити и пепелом грејати“ лицемерно нам поручује да неће трговати националним достојанством.

Зашто све то народ не разуме, господин Милан Панић једноставно је и јасно објаснио — зато што нема слободе штампе, алудирајући, пре свега, на ТВ-Бастиљу. Уместо да информише, телевизија дезинформише и успут шири такав страх у народу, да када се човек сваког јутра пробуди, неизмерно је захваћан властима што је још увек жив. О том стању перманентног страха, Меша Селимовић у „Тврђави“ пише: „Човек је опкољен страхом, као пламеном потопљен њиме, као водом. Плаши га судбина, плаши га сутрашњи дан, плаши га владајући закон, плаши га моћнији човек, и он није оно што би хтио бити, већ оно што мора да буде. Умиљава се судбини, моли се сутрашњем дану...“

Пише:
Богољуб ПЕЈЧИЋ

ИЗМЕНЕЋУ ДВА БРОЈА

Божовићев успех. Посланици без педигреа. „Поп“ Кајевић и изборна кампања. Владислав Јовановић и сенке. Владимир Сребров. Округло ћоше.

Пише: Драгослав ГРУЈИЋ

Инфлација је успех

Инфлација је синтетички показатељ резултата владавине актуелног режима. У јануару, када је преузела дужност, Влада Србије је наследила инфлацију од **29,3 одсто**. Већ фебруарска инфлација је била **42,5 одсто**, а мартовска **41,2 одсто**. Почетком лета почиње нови талас пораста инфлације, тако је мајска инфлација у Србији **80,8 одсто** при чему је раст цена на мало био **80,5 одсто**, а пораст трошкова живота **76,4 одсто**. Јун је рекордни месец када је инфлација прешла стотку — износила је **102,3 одсто**. Следећег месеца, у јулу, инфлација је „пала“ на **62 одсто**. У односу на исти месец прошле године то је био пораст од **5717,8 одсто**. Август је донео нови пораст од **42,4 одсто** у односу на прошли месец. Тог месеца на годишњем нивоу цене на мало биле су веће за **7492 одсто**.

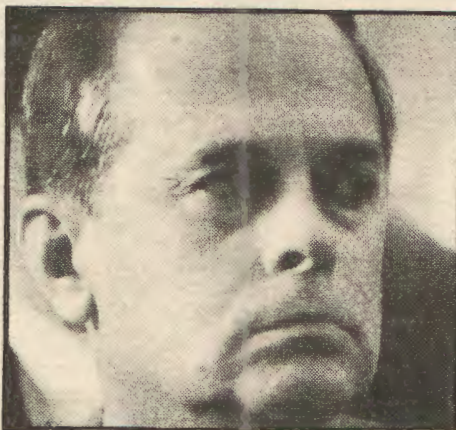
За протеклих пет месеци (јануар 1992. године — 1. мај 1992. године) животни стандард је, наспрот инфлацији — падао. Према подацима Владе Србије (од 18. јуна 1992. године) номинално су зараде по запосленом повећане у периоду јануар — април 1992. године у односу на децембар 1991. године за **87,4 одсто**, а реално су смањене за **37 одсто**.

Током ове године пад плата запослених у Републици Србији кретао се овако: у јануару су зараде реално смањене у односу на претходни месец за **16,7 одсто**; у фебруару смањене у односу на претходни месец за **19,6 одсто**; у марту су смањене у односу на пре-

тходни месец за **19,6 одсто**; у априлу реално су смањене у односу на претходни месец за **4 одсто**.

На све ово наш премијер, господин **Радоман Божовић** каже: „Највећи број грађана схвата да је овакво стање у условима ембарга **успех**. Илузорно је тражити некакав антиинфлациони програм док блокада траје“. Економиста, штавише професор економских наука, господин **Божовић** признао је да је немоћан да се бори са инфлацијом, иако под својом контролом држи **57 одсто** цена. Зато је поносио Црногорац српског рода из Врања поручио бизнисмену **Панићу** да је његово „да смањује инфлацију, а не да врши власт у Србији, јер савезна влада мора да служи интересима Србије“.

Излаз из сенке

Владислав Јовановић је решио да изађе из сенке премијера **Панића** и врати се у фотељу министра спољних послова Србије. Пре месец дана овај дипломата је рекао: „Сваки министар је у сенци свог премијера и мени је част да будем у сенци човека какав је **Милан Панић**“. (Борба 8-9. август 1992. године).

А ових дана дипломата од каријере пише свом премијеру:

„Господине председниче владе!

Ваш прилаз и концепција решавања југословенске кризе на међународном плану, као и неки ваши практични поступци који су посебно дошли до изражаја у најновије време, дубоко се косе са мојим схватањем националне дужности и достојанства.

Није ми више могуће да останем у влади која све отвореније следи политику супротну интересима Србије и српског народа.

Стога овим путем подносим неопозиву оставку на положај министра спољних послова у Вашој влади“.

„Борба“ 11. септембар 1992. године.

За човека који тако лако и тако брзо мења мишљење право је место — положај шефа српске дипломатије у Влади **Радомана Божовића**. Тамо ће моћи имати част да буде дубоко у сенци премијера по свом укусу.

Сребров

Хапшење сарајевског песника **Владимира Среброва** кога су на Илици ухапсили припадници политичке полиције **Радована Караића** док је био у преговарачкој мисији, доказ је да су они гори од дивљака — ови други не хапсе преговараче. Једина кривица **Среброва**, који је један од оснивача СДС-а, је што је заступао демократски и мировни, а не ратни концепт решавања проблема.

Поводом овог хапшења у саопштењу Савета за културу СПО каже се да „заклањајући се иза заштите српских интереса **Радован Караић** и његове присталице, врше и идеолошка чишћења. Сада је очигледно да ће се у случају победе политичке и ратне опције групе авантуриста с **Пала** и њихових наредбодаваца из Београда поновити 1945. година, и то не само у Босни и Херцеговини већ и на ширим просторима“.

Пошто је реч о класичном политичком прогону и деликту мишљења председник СПО, господин **Вук Драшковић** је свом колеги по перу, писцу **Добрици Ћосићу**, послао апел у коме тражи од њега да искористи „свој углед и утицај и да код **Радована Караића** издејствујете да се **Сребров** пусти на слободу“.

Његова једина кривица је што се у паклу Сарајева залаже за мир и политичко решење босанско-херцеговачке драме; што лудилу, глади и смрти не одређује националну припадност и што и даље верује да Срби, Хрвати и Муслимани могу да живе заједно“.

Мини посланици

Зашто СПС заговара већински изборни систем јасно је из искуства прошлих избора. На изборима 1990. године у Србији Социјалистичка партија Србије доживела је тријумф захваљујући изборној геометрији. Подршком мање од половине бирача (**45,8 одсто гласова**) СПС је освојила две трећине. (**77,6 одсто**) посланичких места.

Еманација народне воље су посланици. И зато се, с правом, њиховом избору поклања посебна пажња. У политичкој теорији је познато правило да се народна воља и њена очитовања разним институционалним средствима врло лако извитопере. Изборни систем је један од механизма, преко којих се, када је то потребно, може уместо воље већине успоставити воља мањине. Зато је опозиција као један од најважнијих услова за изла-

зак на локалне изборе истакла захтев за пропорционалним изборним системом, јер он много верније изражава расположење бирача неголи већински систем.

Ако „индексом правичности“, који показује склад структуре парламента са структуром бирачког тела, процењујемо већински изборни систем, који је примљен на изборима за Скупштину Србије, тада долазимо до податка да је тај индекс изузетно низак — износи 67. Мањи је чак од просечног индекса који важи за већинске системе — износи 86, док је тај просек за пропорционалне системе чак 94).

Дакле, захваљујући изборном закону догодило се да је за избор кандидата СПС било довољно у просеку само 11886 гласова док је за избор посланика СПО потребан број гласова износио 41611, а Демократске странке чак 53225 гласова.

За мини посланике се може рећи да владају према принципима класичне политике — они су пуномоћ да владају добили захваљујући лутрији. С том разликом што су ови наши коцкари за неке бројеве унапред обезбедили добитак. Захваљујући тим уштивавањима у Народној скупштини Србије сада седе и равноправно одлучују као народни представници и они посланици који су на изборима добили мање од десет посто гласова бирачког тела. Ако погледамо број освојених гласова (од укупно уписаних) бирача тада видимо да посланици СПС добијају мандат са минималним процентом освојених гласова, таквим да се може рећи да представљају само себе и своју породицу.

Бајрамовић Сејдо	0,34
Хадри Азем	1,58
Трнавиц Халит	1,67
Пауновић Зоран	1,90
Лугићи Тефик	2,49
Радовић Александар	2,54
Рибач Миливој	2,55
Златановић Радослав	2,90
Паповић Радивој	2,90
Несторовић Миливој	3,07
Денић Зоран	3,70
Грковић Живорад	3,89

★Democratic★

RALLY

Округло ћоше

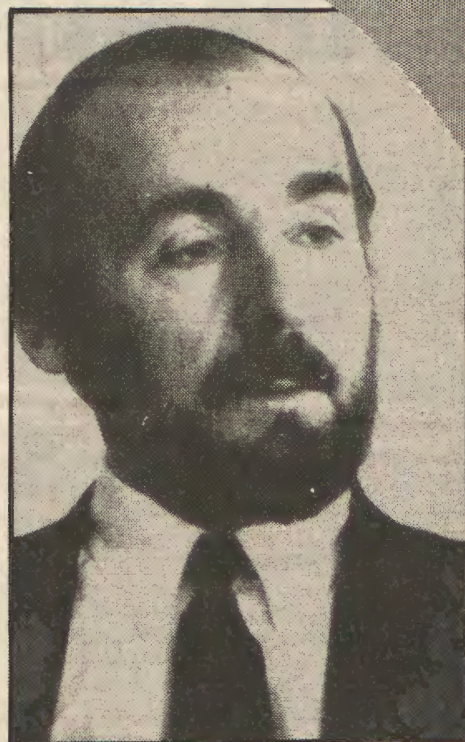
Упркос Ћосићевом најављивању уопште није извесно да ли ће избора бити у предвиђеном року. За ову неизвесност потрудила се Социјалистичка партија Србије. Својим учествовањем на округлом столу СПС показује да има прецизан тајминг чији је задатак да одуговлачењима, ако не онемогући изборе, онда барем скрати рок за изборну кампању. То раде у уверењу да је кратак рок оно што њима највише одговара.

Времепплов

Сада када је Савет безбедности Организације уједињених нација званично утврдио да је стара Југославија мртва вреди се подсетити става, који је пре пар месеци о том питању имао председник Србије. Према тексту званичног саопштења „Слободан Милошевић“ супротставио се прилазу према којем Југославија као држава више не постоји, то је са становишта међународног права неодржив прилаз. Република Србија не може прихватити ултиматуме нити притиске којима је изложена“.

„Борба“ 4. новембар 1991. године.

каМпања

Интервјуом са располом Најевићем телевизија Београд је отворила изборну кампању. Гост је уредницима телевизије послужио као медијум да клеветатама и лажима опањка најјачу опозициону странку Србије — СПО. Као и прошлих избора хајку на опозицију води телевизија, одани борац владајуће партије.

У свему томе добро је што је, пре него ли је почела званична изборна кампања, телевизија подсетила на своје слугерањство и тиме показала колико је у праву демократска опозиција Србије када тражи смену директора телевизије, главног и одговорног уредника ТВ и министра за информисање у Влади Србије. Ти људи су одговорни за лажи и мржњу коју телевизија свакодневно бљује по нашим собама. У исто време неопходно је да се за Округлим столом, постигне договор о новом професионалном тиму и надзорном одбору који би уређивао, водио и контролисао телевизијски програм током предизборне кампање. Јасно је као дан да у противном немам говора о изласку на изборе.

и то је

србија

Пише: Миленко ВУЧЕТИЋ

ГАС МАСКЕ ЋЕ БИТИ НАЈТРАЖЕНИЈА РОБА

1.

Земље које постану проблем целог света, као што је случај са нама, пролазе кроз мучна и болна искушења и немају готово никаквих изгледа да им будућност буде подношљива ако не прихвате светска правила игре.

То је почетна формула за тражње решења.

Невоља је, међутим, што такве земље и постају светски проблем, јер не уважавају свет и његова политичке, економске и културне токове.

Онај ко сруши мост верујући да му није потребан, да може да прескаче набујалу реку и да лети преко кањона и камењара, тешко се одлучује да мост поново гради.

Све се тада своди на питање поноса и, с мање или више патоса, смешта у моралне категорије.

Код земаља које дођу у сукоб са целим светом, признавање сопствених грешака је дуг процес, а прихватање светских правила игре доживљава се као неправда, болни пораз, капитулација и срамота.

На то се мора рачунати.

И највећи кривац има душу.

Свака грешка се, наравно, брже или спорије, плаћа, али се дуго болује.

У овом тренутку ми смо школски пример такве земље, постали смо, с још неколико земаља, мера поређења за најгоре што може да снађе цивилизацију, описују нас као „пет до дванаест“ колективног помрачења ума, али смо, ипак, у односу на Ирак или Либију, на пример, лакши случај за решавање, мада то често не изгледа тако.

Потребно је само да се вратимо у свет, одакле нас нису отерали ни Вашингтон, ни Њујорк, ни Лондон, ни Беч, ни Бон, већ наше заблуде, потребно је да се заблуда ослободимо а оне који и даље заблуде подстичу или им служе отерамо, и ствари ће се радикално променити.

Сами ћемо остати сами.

На олако обећану брзину не треба рачунати, јер нас је олако обећана брзина и довела до понора.

2.

Шамари које трпимо и с подметнутим и са заклоњеним образом још су нежно милова-

ње у односу на оно што би могло да нас снађе.

Војна инвестиција је и даље отворена опција.

Нога коју смо добили из Уједињених нација део је те приче.

Напад на српске снаге у Босни и Херцеговини, чији сваки положај, па и сваку пушку или бокс цигарета, снимају сателити и „авак-си“, планиран за почетак августа, одложен је само зато да би се видело може ли Милан Панић да преокрене ситуацију у корист разума, мира и дубоких структуралних промена на политичком плану.

Уз неутралисање српских снага у Босни и Херцеговини, које су намерно, из тактичких разлога, приказиване као опасна герила на тешком терену, мада су за предвиђени обим операције и ратну технологију трећег миленијума безначајан противник, било је припремљено и бомбардовање Београда и још неколико важних стратешких циљева у Србији с последицама за чије је елементарно санирање потребно најмање десет година.

Што се разарања Београда тиче, идеја је било да се Београђани — како је то ових дана изјавио и савезни премијер — казне због своје комформистичке неодлучности у рушењу режима.

Сада је све, изгледа, одложено за зиму. Чекају се снег и избори.

У Босни и Херцеговини доминирају листопадне шуме, и кад снег падне, цела Босна и Херцеговина ће се претворити у излог.

И најбоље организована герила постаје, у таквим климатским условима и на таквим подручјима, поготово за противника с најпрецизнијим ракетама и осматрачким авионима, зец на залеђеном језеру.

У Србији ће, победе ли на изборима социјалисти, поред Београда бомбе падати на још неколико стратешких, али и из психолошких разлога одабраних мета, попут градова на југу Србије, на пример.

Угао посматрања међународне заједнице биће јасан — народ је сам одабрао зло и места за грижу савести нема.

Дође ли, заиста, ове јесени до избора, они ће представљати и својеврсни референдум с једним јединим питањем: да ли смо за то да нас бомбардују? С евентуалним заокруживањем листе социјалиста остаје нам да одмах кренемо у подруме и склоништа.

Промућурнији приватници-песимисти већ складиште огромне количине гас маске јер би то, уз њебад и завоје, могла да постане најтраженија роба.

Шамаре примамо због њега и њих, о ономе горем од шамара одлучујемо сами.

3.

Жесток насртај српских властодржаца и господара рата на Милана Панића поводом његовог реалног, реалистичког и прагматичног предлога да сами поднесемо молбу за пријем у Уједињене нације, није био мотивисан политичким разлозима.

Тај предлог је, додуше, потпуно разголити пораз и крах идеје о континуитету Југославије, на коме су социјалисти, уз палагајско понављање да ми нећемо да идемо на белосветске шалтере по суверенитет, градили своје позиције, али је њих, више од још једног доказа да су пожаревачко-баточински дилетанти и груписа циркуских политичара згодних за родео у Зобнатици, погодило нешто друго.

У условима које треба да испунимо да бисмо поново постали држава и чланица животних међународних институција налази се и наша беспоговорна обавеза да Међународном суду чије је формирање у току испоручимо око двеста ратних злочинаца, међу њима и водеће српске социјалисте, укључујући и актуелног председника Републике, што значи да су улазнице за наш повратак у живот електричне столице и доживотне робије за поприличан број „квалитетних Срба“ с Дедиња и околине.

Господа властодршци пристали би, дабоме, на све остало, и на губитак Косова, и на губитак Санџака, и на губитак Војводине, али та „ситница“ с електричним столицама, је л'те, врећа наша патриотска осећања, и не долази у обзир.

Свет ће се, свакако, око ратних злочинаца цењкати.

Биће ту и попуштања.

Са списка ће се скидати многе јајаре с дна политичких, војних, паравојних, новинарских и других крвавих пирамида, али се код главних имена на полуст не може рачунати.

Могуће је, свакако, да се Александар Бакочићу трампи за Петра Шкундрића, да се Бица и Муса дају за Павића Обрдовића, да се Боровије Петровић потури као Слободанка Груден, да се за Радоша Смиљковића ишчупа Дача Марковић, да се жртвује Добросав Бјелетић како би се спасао Милорад Вучелић, могуће је безброј таквих комбинација.

Главни ће, међутим, пре или касније, потрошити струје за стотинак термопећи.

То је изазвало онако прегласне и хистеричне нападе на савезног премијера.

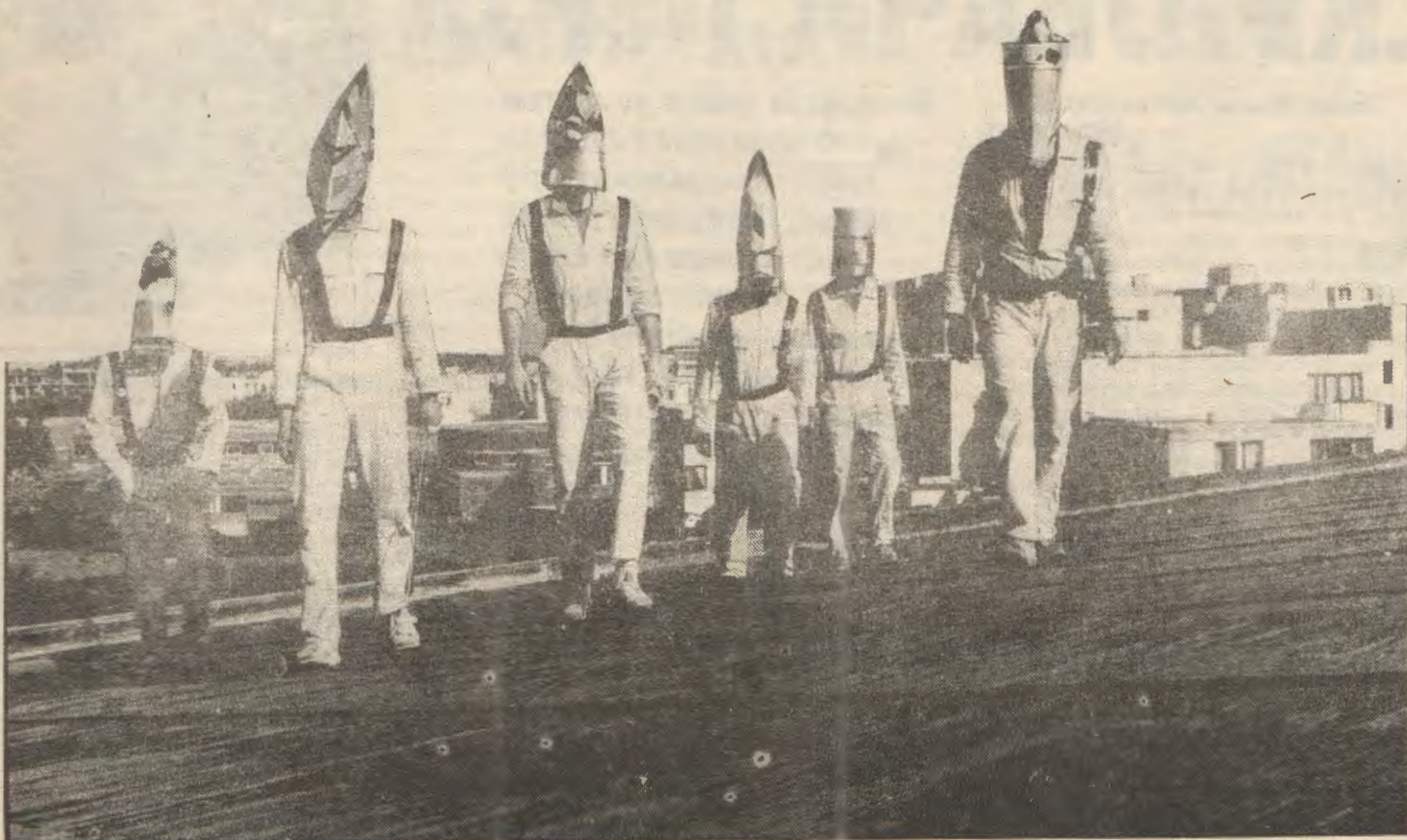
Обавеза да испоручимо ратне злочинце везана је и за укидање санкција.

Ни на укидање санкција, дакле, не треба рачунати док су они на власти.

4.

Ових невеселих јесењих дана навршило се пет година од Осме седнице и доласка на власт Слободана Милошевића и његове децентне јагошевско-радошевске дружине.

Први пут штампа је обележила годишњи-

цу.

Резултати Осме седнице су на гробљима, у инвалидским колицима, у редовима за бензин, у девизним књижицама које не вреде, у пензијама које не стижу, у платама од којих се не може живети, у колективним годишњим одморима за већину запослених, у међународној изолацији, у чишћењу подрума за бег од бомби, у мржњи свих према свима, а списак тих резултата је, на жалост, и даље отворен.

Сигурно је да данас, када је комунизам као светски процес прошлост и када у глобалним оценама нема неке битније разлике међу комунистима, Осма седница, у принципу, није ништа ни више ни мање од само једног у низу сурових обрачуна у комунистичком покрету.

Вечна клацкалица, коју је Јосип Броз довео до савршенства, да се око његових скута стално смањују либерална и стаљинистичка руководства и да ни либерали ни стаљинисти немају трајну предност, како би је он имао, последњи пут је, доследно „титовски“, одрадила своје управо на Осмој седници, завршивши победом стаљиниста.

Није неважан детаљ да је Драгиша Павловић тада, уз мучна мрцварења, смењен и искључен из партије с образложењем да није био доследан борац у одбрани имена и дела

Јосипа Броза Тита и да се све и вртело око добро охлађеног покојника.

Подсећање на Осму седницу, па и њено вредновање у контексту каснијих епохалних промена у свету, незаобилазно намеће питање шта би било са Србијом да је 1987. године победио Иван Стамболић и да на српску политичку сцену нису хрупили почасни доктори са универзитета „Ломоносов“ у Москви и непомирљиви заступници интегралног марксизма?

Све би се, вероватно, одвијало сасвим друкчије.

Око Ивана Стамболића окупили су се у то време, уз неке озбиљне и самоубилачке кадровске грешке и ризичне промоције преко ноћи, многи које је већ нагризала сумња да ли је покрет коме припадају у кризи или на заласку, што је у крајњој линији и довело до сукоба са Слободаном Милошевићем и његовим јуришницима.

С падом Берлинског зида, Иван Стамболић би, највероватније, урадио исто што и Милан Кучан, али знатно пре њега, јер је Србија у том часу по степену демократизације одицала од свих у Југославији за неколико приметних корака: пристао би без непотребних одлагања и цењкања на вишестраначки систем, и на првим изборима би, као што се десило и у Словенији, поделио власт с опозици-

јом. Пад Берлинског зида налагао је сваком политичару с искуством и мозгом само такво решење.

Победник Осме седнице, Слободан Милошевић, то није учинио.

Пет последњих година, обрубљених црним марамама и црним барјацима по Шумадији, нису године за славље.

Двадесетак најближих сарадника и пријатеља Ивана Стамболића ипак је ових дана прославило петогодишњицу већ помало заборављеног догађаја.

Показало се, ако ништа друго, да је реч о Србима с дна каце, јер само Срби с дна каце обележавају и славе поразе.

Дошавши на ручак, један од некада веома познатих политичара испричао је да се возио аутобусом четрдесет пет минута не додирујући ногама под, и да је једино таква вожња слика правога саобраћајног колапса.

Када је излазио, човек с којим се заједно гурао ћутке целим путем погледао га је и рекао му: „С вама је ипак било боље.“ Мислио је, нема сумње, на бензин и градски превоз.

Све остало остаје историји...

ИЗБОРНЕ ШАНСЕ ОПОЗИЦИЈЕ

ПОБЕДНИЦИ ИЛИ СКУПЉАЧИ ПЕРЈА

Пише: Љиља ЈОРГОВАНОВИЋ —
БУЛАТОВИЋ

Социјалисти су изборну кампању почели морбидно: захтевом да се Слободан Милошевић врати на чело Социјалистичке партије. Опозиција је лако могла да предвиди овај потез којим владајућа партија преузима иницијативу, ослоњена и на нови изборни закон кога је перфектно сачинила управо опозиција.

Иако се сматрало да су три месеца под санкцијама бесплатна опозициона кампања, страха у којој живимо и којој не видимо крај говори супротно. Ако изузмемо „Панићев успон“, што је више културолошко него политичко питање, не постоје реални показатељи да је режим у Србији доживео крах. Заборавља се да је двогодишња владавина социјалиста, ма колико поразна по голи живот становништва, заправо оснажила владајући апарат — новим законима, новом расподелом и бројним механизмима самозаштите, од легализованог криминала до директне корупције. Уколико на предстојећим изборима легално изгубе власт, социјалисти би остали веома утицајни и као опозиција, а у сваком случају имали би начина да опструишу и одлажу системска решења која им не одговарају. Да је опозиција натерала Милошевића да поднесе оставку, обрачун са његовом политиком био би далеко лакши. — бржи. Овако, не само да су присиљени да коментаришу његов повратак на чело СПС, већ полако бивају уверени да им нико неће помоћи и да све морају да ураде сами.

Грађани Србије полако почињу да мрзе цео свет који им је од живота направио пакао. Мржња према Милошевићу је подељена и разблажена, а то је лош знак. Да није санкција, нико се осим социјалиста не би могао да окриви за ратну хиперинфлацију, распад тржишта и слом привреде. Терет мржње свет дели са Милошевићем, оставивши му у унутрашњој политици велико поље манипулације. У овом тренутку он је — невероватно али истинито — ослобођен како скидања санкција, тако и решавања економског питања. Прво решава Панић, а друго господ Бог. Забринутост опозиције да се Милошевић кандидује не би ли сменио Панића, поготово је бесмислена. Зашто би то учинио, кад његов премијер Божовић одговорност за укидање санкција пребације искључиво на савезну владу, пошто су „све кључне надлежности у њеним рукама“? Божовић не само да није обећао антиинфлациони програм, већ на југу Србије изјављује да је то у време ембарга и санкција — „илузија“ и „немогуће“.

За опозицију избори долазе у посебно незгодно време, када бес грађанства расте, а не зна се према коме. Стожер демократије

Опозиција би требало да одустане од високе политике и државног концепта заигравши на карту обичног, свакодневног живота.

Што се више буду бавили крчањем црева уместо Лондонском конференцијом, шансе за живот су веће. Није касно да се опозиција коначно уједини око овог циља и нагне брод на коме, баш као у вицу, народ већ повраћа.

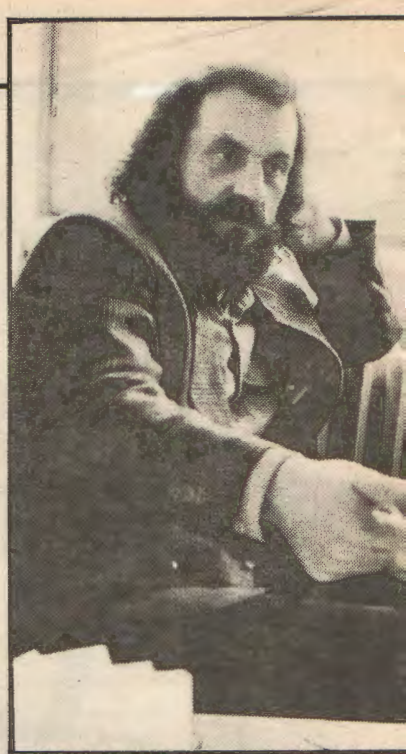
уместо неке политичке партије или покрета постао је Милан Панић. Иако Панић по вокацији брани боје опозиције, нико га са њом не поистовећује. Већ му се, без увијања, наговештава судбина Анте Марковића уколико крене у унутрашње обрачуне. У томе лежи опасност иницијативе Депос Пожаревца: да Панић води изборну листу овог покрета. И опозицији и савезном премијеру мора бити јасно да је Панић комбинација која добија (бар у овом тренутку, док му се смеши поверење грађана). Радикалнији део опозиције страхује да га не привуку маскирани милошевићевци — Ћосићева „мека струја“, или праксисовци, премда Панић изгледа увиђа са ким има посла. Без Панића, коме је хтела — не хтела препустила плодове свог двогодишњег рада, опозиција је у неупоредиво горем положају него 1990. године.

А изборни штаб Социјалистичке партије већ броји 160 стручњака.

НИ ТАМО НИ ОВАМО

Парадоксално је да Милошевићеву кривицу за рат и страдања, у коју су убеђени сви осим Срба, треба да докажу или порекну управо Срби, и то на изборима. Варијанта да се на изборе не излази уколико не дође до ослобођења медија већ је виђена и неизвесно је колико се на њу може ослонити. Опозиција је разједињена и фрустрирана, а њено нејединство постаје омиљени режимски шлагворт. Странке су кренуле у политички обрачун између себе пре него што је остварен основни циљ — одлазак милошевићевске политике. Рат је покварио „природну“ поделу на „националисте“ и „грађане“, поцепав политичку сцену Србије на безброј малих партија, као да је Србија друштво изобиља које може лако да толерише политичке подврсте.

Социјалдемократи Чедомира Мирковића

Депос: Драшковић, Бећковић или Панић?

нису озбиљно угрозили Социјалистичку партију, нити је ова нова странка кренула у очекивани обрачун са бившим партијским друговима. Они су, изузимајући свог лидера, широј јавности готово непознати, а велико име социјалдемократије у овом тренутку чини се израубованим и депласираним. Попут Мићуновићевих демократа, и они су „ни тамо ни овамо“, стога је природно да се у штампи већ оперише са њиховом евентуалном предизборном коалицијом. Мићуновић не признаје (али и не пориче) да би ослабљеној Демократској странци пријала „национална инјекција“ СНО Мирка Јовића и мало „левицарског грађанског ноблеса“ Грађанског савеза, као и мањинска подршка војвођанских реформиста. Идеално гледано, то би могла да буде прилично велика коалиција, али у њу боље упушени мало верују. Наиме, Мићуновићев „политички прагматизам“ давно стоји на путу иоле озбиљнијим савезима поготову у ситуацијама када су други потребнији њему, него он њима.

Због своје разједињености, опозиционе странке су се неумитно претвориле у скупљаче, уместо освајаче изборних процената. Иако је такав облик политичке борбе у свету уобичајен, поготову у условима нестабилнијих влада, код нас је свако пактирање између различитих политичких опција посебно осетљиво. Партнери или себе сматрају исувише важним за „потапање“ у широки савез, или им одговарају они који су у политици отмени, али сасвим безначајни. Чини се да опозиција није сигурна да ли јој више одговарају коалиције пре или после избора, али је сасвим сигурно да се веома рачуна на сабирање будуће постигнутих резултата, што даје утисак приличне комозије у припремама изборне стратегије. Међутим, узајамно неповерење између делова опозиције не гарантује да ће рачунска операција ићи на штету Милошевића.

Да је политика овде схваћена као жртвовање за опште добро, уместо онако како се схвата у нормалном свету, Милошевић ни лично ни као метафора не би постојао. То је, наиме, био превасходни задатак српске ели-

те. Суочити се са друштвом онаквим какво је — заостало, сиромашно, неинформисано, пола века под комунизмом, са оазама грађанске свести — подразумевало је просветитељску улогу елите, али за њу, напосто, није било времена. Јединствена опозиција, као фронтална (и фронтанска) организација могла је код грађана да неутралише многе политичке предрасуде, али то се није десило.

Сукоб између елитизма и реалности централни је проблем српске опозиције и нарочито се види у Депосу.

ГРАНИЦЕ ПОТАПАЊА

Створен на почетку рата у Босни, са Видовданским сабором као показатељом моћи, Депос је покушао да помири елитизам и страначко нејединство, индивидуализам и политички прагматизам, национално и грађанско, а прећутном поруком да је тренутак толико озбиљан да суспендује овакву врсту разлика. Томе се могло и није морало веровати, али Депос се испоставио као реално најјача опозициона група. Уз СПО као најзначајнију опозициону странку („мотор опозиције“) у Депосу су ушли мали, али угледни либерали, Нова демократија — покрет за Србију, Селачка странка Миломира Бабића и — Војислав Коштуница са Демократском странком Србије, или чланством „правих“ демократа. Ванстраначки „део“ предводи Матија Бећковић, Слободан Селенић и Предраг Палавестра, што је, уз радикалнији део академика, покрету дало тежину и одузело му сурову слику голе борбе за власт.

Људи из Депоса активно су учествовали у припремању услова за фер изборе, придржавајући се основних захтева покрета. Уколико пристану да изађу на изборе, неизвесно је како ће изгледати њихове листе, јер већ сада постоје несугласице између „ванстраначког“ и „страначког“ дела покрета, као и унутрашњег.

Како незванично сазнајемо, СПО захтева да 55 процената посланичких мандата на Депосовим изборним листама припадне овој странци, са аргументацијом да 60-70 проце-

ната његовог чланства чини СПО. У странци сматрају да Драшковић треба да буде носилац листе Депоса уколико је реч о јединственој листи за целу Србију, или централне листе у случају поделе на изборне јединице. На тврдње да би требало драстично да се жртвују за више интересне, уобичајено је мишљење да је жртва већ учињена — организационо, финансијски и чланством. Дакле, доња граница „потапања“ СПО у Депос, испод које се „не може ићи ни милиметар“ износи 55 процената посланичких мандата за СПО.

Уколико би сама изашла на изборе, странка рачуна на 20-22 посто гласова. За Коштуницу се сматра да би освојио 7 посто, а верује се да остале стране у Депосу не би задовољиле цензус од 5 посто који предвиђа нови изборни закон. То је мање од 30 процената укупних гласова, док би Депос могао да рачуна и на 40. Вук Драшковић каже да СПО нема никаквих посебних амбиција осим да „политичка легура Депос победи и да се при томе поштује минимум страначког интереса СПО“.

Либерали се слажу са захтевом СПО, док Коштуница тврди да са тих 55 посто „Депоса више нема“ и да се доводи у питање концепција покрета.

Из ванстраначког дела Депоса такође незванично сазнајемо да људи ван странака не намеравају да удовоље жељама СПО, бар не у овом тренутку. Напомиње се да је још летос постигнут договор према којем страначки део Депоса неће оваквим стварима оптерећивати остале већ ће се пред њима појавити са готовим споразумом. ово на неки начин указује на прећутну хијерархију која се институционално не може решити. У сваком случају треба избећи да се било ко осети искоришћеним и злоупотребљеним, на шта се морало мислити (и рашчистити) на почетку.

Иако име Матије Бећковића у јавности почиње да функционише као „најпогодније“ да носи Депосову листу, од академика се није могао добити коментар.

Непоречива је чињеница да је СПО највише улагао у обједињавање опозиционих сна-

га у Србији. То му је био и остао посао без награде, у атмосфери лицемерја и политичке користољубивости. Од вечног „моралног победника“, странка вероватно жели да добије што је заслужила, поготову што у односу на Депос има необориве аргументе. Неко у Депосу ће морати да буде „потопљен“, али надајмо се да ће то бити на опште добро.

ПАЖЉИВО И НЕПРИСТРАСНО

Уколико преовлада став да су Вук Драшковић и представници СПО штетни по будући политички рејтинг Депоса, да су корисни у свему другом осим на изборима, онда ћемо присуствовати распаду још једне коалиције. На крају крајева, то можда не би много покварило утисак о опозицији.

Међутим, без нашег (све мањег) поверења, са нашом све већом несрећом, опозиција неће много вредети мршава жетва захваљујући којој ће се највеће странке и угледни појединци одржати на политичкој сцени, али неће освојити власт. Ако зима буде онаква каквој је најављују, грађани ће мржњу поделити не само са целим светом, него и са опозицијом.

Пажљиво, непристрасно, узимајући у обзир све околности и своје реално место и снагу, опозиција мора да планира свој евентуални излазак на изборе. Питање алтернативе у Србији није (нити је икад било) питање различитих програмских концепција. Та било их је толико да би се и нерођено дете поделило, а то се ипак није догодило: велики број грађана остао је неопредељен. Све их је стигла казна, али то је слаба утеха. Опозиција мора да схвати да су њен лични успон и афирмација — небитни и безначајни. То је страшно, али је тако. Панић није освојио Србе неком програмском концепцијом — то је илузија. Његова концепција се не разликује од опозиционе. Из Панића извири богатство, самопоуздање и моћ који испуњавају нормалну људску жељу за просперитетом. За многе би можда било неугодно изненађење провера чиме су то спремни да плати.

Српска елита (а она је превасходно концентрисана у опозицији) требало би да одустане од високе политике и државног концепта заигравши на карту обичног, свакодневног живота. Милошевића треба оставити да се дави у сопственој крви, јер је прекасно за све велике интервенције у корекцији његове политике. Што се више „најумнијих српских глава“ буде бавило крчањем црева уместо Лондонском конференцијом, шансе за живот су веће. Није касно да се опозиција коначно уједини око овог циља и нагне брод на коме, баш као у вицу, народ већ повраћа.

Процени ли погрешно и не освоји изборе (а на њих самоуверено изађе) опозиција може бити сигурна да неће више моћи на досадашњи начин да се бави политиком. Неко ће се, притиснут неком трагедијом, једноставно откачити. Не само да ће отперјати до Пожаревца да са неколико хитаца заврши пријатељска окупљања, већ ће нервозно реаговати и на помен имена демократија.

Знате, скупљање процената лако може довести до скупљања перја.

Пише: Стево БАТИЋ

Постоје само три објашњења за благонаклон однос барем половине српског бирачког тела према националној јами у коју је бачено и према онима који су га у њу бацили: прво, тај део српског народа је потпуно луд; друго, није луд, али су га, годинама му испирајући мозак, убедили да је луд; треће, није ни луд нити су успели да га убеди да је луд, него је својевољно и самосвесно пристао да нити шта види нити шта чује нити шта осећа у историјском експерименту, у којем ће власт доказати да је здрава само уколико народ брзо и ефикасно издахне. За свако од ова три објашњења могуће је понудити на десетине аргумената, након којих би се опет било на почетку.

НЕПОСРЕДНИ И СЈАЈНИ

Узмимо за пример ону двојицу-тројицу млађаних заступника владајуће странке, који су у расправама о карактеру изборног система прилично успешно декламовали **невероватне, феноменалне и неповољне предности** већинског над пропорционалним. Између осталог, речено је и да већински систем (са којим су на претходним изборима победили) гарантује **„непосредну везу“** бирача и посланика, гарантује **„најбољег народног представника“**, којег сви знају и уважавају и који **„по теорији“** најбоље репрезентује заједнички интерес. Нема, дакле, шансе да се „као у пропорционалним листама“ провуче неки анонимни страначки бирократа или каква други ненародни безвезњаковић (опозициони, свакако). Другим речима, већински систем гарантује избор само и **искључиво најбољих (социјалистичких, свакако)**. И, све би било у реду да се управо овај „аргумент“ није најбоље „примио“ код просечног и заборавног бирача и да на њега није било — најмање реакција „стручњака за пропорције“. А довољно је само било и младе социјалисте и бираче подсетити на следеће: та иста прича о сјајним и дивним репрезентима народног интереса важила је и приликом претходних избора, а епilog те „теорије“ је ни мање ни више него — садашња Скупштина Републике Србије, са својом огромном, социјалистичком посланичком већином. „Заборавило“ се, дакле, да **управо тако, „већински“ и непосредно, изабрани, уважени, поштовани, цењени, (об)љубљени и обасути народним поверењем другови већ две године, као какво комичарско или кабадахијско друштво, увесељавају јавност својим примитивизми-**

ИЗБОРНЕ ПОУКЕ

КО ЈЕ ЛУД?

ма, дечијим штосовима, личним фрустрацијама, финансијским малверзацијама, ситним подметачинама, погрешним падежима и, што је најгоре, погрешним или никаквим политичким одлукама.

„Заборавило“ се, дакле, да су управо ти, „најбољи“, ваљда у име народа који представљају, право на одлучивање о судбинским питањима земље, незаконито, неуставно и неморално, као врућ кромпир или као својерсно мито пренели на друге, председника Републике или Владу, или, што је још горе, у одсудним тренуцима уопште нису заседали. Таква забавна дружина са нимало забавним играма и резултатима, можете мислити (!), рекламира се као „предност“ у односу на све друго, које очигледно ни теоретски ни практично не може бити горе. А друкчије и може и треба и мора. Све то, наравно, под условом да и онај горе поменути народ тако мисли, у шта има разлога сумњати.

ТО МАЈКА ВИШЕ НЕ РАЂА

Узмимо, даље, за пример и целокупан кризни опус тзв. премијера Радомана Божовића; истог оног који се санка на Копаонику, док се „његовој“ земљи ради о глави; оног који на одредиште за политичку агитацију путује хеликоптером, сто метара изнад празног мерцедеса, који треба тамо да га прихвати и воза, и оног под чијом влашћу, и то у време замрзнутих цена, инфлација достиже епохалних 100 посто. Човек је своје владање једноставно свео на систематско тражење **разлога због којих ништа добро ни паметно у животу земље не може да учини и објашњења због чега свака његова замисао, чак и у самом покушају реализације, брзином муње доживљава крах**. Прву петину свог досадашњег мандата утрошио је на полемике са „грешкама Анте Марковића“, другу на јадиковке поводом онога што су му у аманет оставили Станко Радмиловић и Драгутин Зеленовић, у трећој је чекао да се конституише савезна држава, у четвртој да се конституише савезна влада, а ни у петој, ево, нису толики проблем јад и чемер у његовом атару, него Милан Панић. У међувремену је успео да колико — толико законски регулише све рас-

Када од двадесет кандидата народ изабере најбољег каже се да је народ паметан и политички писмен. Кад изабере најгорег, каже се да је онај изабрани, најгори — паметан и политички писмен. То, наравно, не значи да је народ глуп. Можда мало луд.

положиве и у теорији познате облике булвалне отимачине, дискретног изнуђивања новца и свакојаког другог ојађивања државних и приватних фирми и грађана, а да заузврат својој пастви не понуди чак ни гаранцију биолошког опстанка. У паузама између „разлога“ због којих нешто није могао да учини прича славопојке о својим невероватним подухватима у још невероватнијим тешким околностима. Његови министри су такве личности од ауторитета и знања да на седницама владе не успевају да се изборе ни за 10 посто времена, у оквиру којег неко нешто сувисло говори. Има, међутим, један „непремостив“ квалитет, који говори не толико о њему колико о онима који га трпе: **пре сваког иоле опасног опозиционог митинга, непосредно пре било каквих избора или у било каквој „сумњивој“ ситуацији — дели паре к'о луд.** Нарочито пензионерима и радницима у

српског бирачког тела без поговора стала иза оваквог „свог“ премијера уколико би се нашао ваљан, патриотизмом поткован разлог. И заиста, тешко би просечном бирачу било и да замисли неког идиота на месту премијера, кад му је под сјајним, образовним, непогрешивим и надасве успешним социјалистом Божовићем овако.

МОЖЕ ЈОШ ВИШЕ

Актуелног председника Републике готово да нема сврхе узимати за било какав пример. Толико је беспримеран. Кад је ступио на власт Србија је имала доходак по глави становника негде око 3.000 долара. Обећао је да ће је довести до 10.000 долара 2000-те године; довео ју је до 500 долара данас са трендом да у следећи век уђемо (???) са највише 0,10 долара по глави становника. Растурио је Југославију и био иницијатор и један од непосредних подстрекача у грађанском рату који још траје, а који је досад однео око 100.000 живота. Од Србије је направио политичку, државну, правну, моралну и безбедносну папазјанију, за коју ни један државник из кугли земаљској не сме да прозбори ни три иоле слатке речи. Највећи део светског јавног мишљења сматра га светским лажљивцем „број један“, а барем половина грађана „његове“ државе, Србије, сматра га државним непријатељем „број један“, јер је у сопственој земљи произвео више непријатеља него што их укупно данас по свету има каква велика сила. За његове владавине преко 200.000 људи, углавном младих и образованих, побегло је из земље главом без обзира, а они који су остали ускоро ће моћи бежати само преко босанско-херцеговачког фронта, јер ће све остале границе за нас, председникове поданике бити затворене. Оних 500.000 избеглица, будућих верних председникових гласача, много наредних година биће грађани трећег реда, одмах иза опозиционе половине Србије. Председников одговор на све то биће само — „српски национални интерес“. Председник, међутим, сматра да је остало још много тога што се за Србију може урадити, а што још није имао ни времена ни прилику да стигне, па најављује следећу етапу политичке борбе за нове функције. И не само то: изјављује да ће, ако се кандидује на следећим председничким изборима — **сигурно победити.**

Све горе наведено разлог је за тврдњу да ће актуелни председник Републике на следећим изборима не само победити него ће победити са досад највећим процентом гласова. У то не треба сумњати ни јединог тренутка.

ГЛУПОСТ И ДОСТОЈАНСТВО

Ако се, коначно, такви квалитети могу приписати Народној скупштини, председнику Републике и председнику владе, и то у координираној и синхронизованој акцији за добробит овог народа, питање је да ли има потребе набрајати квалитете осталих „релевантних“, унајмљених или само пришљамчених „политичких субјеката“, које, такође, очекује велика количина гласова на изборима. **Убице, силоватељи, уцењивачи, обијачи, манипула-**

тори, ратни лиферанти и профитери, паликуће, преваранти, провокатори и обични ситни крадљивци, ако се добро протумаче изборни гласови и поени, које су ови и овакви у последње време добијали и добијају, одувек су били национални стубови српског достојанства и поштења, такорећи оријентир националне историје. Покушати то објаснити свету, од кога више него очигледно зависимо, нема нарочите сврхе, јер то свет као проверено глуп ионако не би могао да схвати.

Како, на пример, објаснити кључне потпорне стубове српског националног достојанства попут: 1) Председниковог миљеника, штићеника и заштитника **Шешеља**, пиштољчију и провокатора, који ни у једној постојећој земљи на свету не би био ништа друго до ратни и мирнодопски злочинац истовремено, дакле ухапшен и затворен; 2) **Бране Црнчевића**, главнокомандујућег у, ваљда, јединој „хуманитарној“ организацији на свету, коју већина донатора и богатих финансијера заобилази у широком луку из разлога које у овој земљи није ни потребно доказивати, довољно их је наслутити; 3) **Радована Караџића**, који јавно, у сред Лондона, признаје да се његов народ брани са туђих територија, који је разорио један од два града у бившој Југославији, позната сваком живом у свету, који више времена проводи у Београду и иностранству, него у „својој“ републици, шетајући се и летећи без икаквих проблема, за разлику од и најмањег хуманитарног конвоја, који је са највећим делом своје патриотске булументе прво обезбедио легло у Београду па се тек онда осилио на ратишту; 4) **Горана Хаџића**, који, док његов народ држи ноћне страже на линији фронта, а у Матици Србији сањају о неким бившим морским августима, летеју са масом телохранитеља на Светом Стефану; 5) **Александра Бакочевића**, беспризорног, провидног и надасве камелеонског политичког радника по потреби и захтеву, који је од „носиоца суверенитета“ Републике направио скеч-позориште врхунског квалитета; 6) **Борисава Јовића**, шефа владајуће социјалистичке групе, која ће у складу са директивом подржати комунистички, фашистички, демократски или зоолошки тренд у „развоју“ друштва, већ у зависности од тога која би варијанта могла да нашкоди Вуку Драшковићу, највећем светском проблему; 7) **Милорада Вучелића**, масмедијског повереника, команданта ваљда једине телевизије на свету, у којој се никако не зна шта је већи проблем — рећи и показати гледаоцима што мање, што неистиније и што глупље или како се, дођавола, користи та чудна, неподобна справа звана „идиот“; 8)...; 9)...; 10)...

Уколико пре је свака трилема да ли је наш народ луд, или га праве лудим, или се прави луд, само реторичко наклапање лишено сваког смисла. Ништа од тога. Само је мало збуњен, јер кад-тад постане јасно да добровољно и благонаклоно пристајање на (и то изабране) **менталне болеснике**, којима је једини посао да што већем броју људи дођу главе, некако баш и не личи на српски национални интерес или на лично и национално достојанство. У ствари, како коме?

„бунтовнијим“ деловима непосредне производње. Живи били па (не)видели редове за бензин непосредно пре предстојећих избора.

Зар сумњате да би барем половина

Пише: **Коста ЧАВОШКИ**

ОКРУГЛИ СТО БЕЗ КРАЉА АРТУРА

КОЛУМНА

Када је легендарни краљ Артур окупио своје ветеже око округлог стола, хтео је да им стави до знања да су сви они, и он сам међу њима, једни другима равни у части и достојанству. Отуда и кружни облик стола, без и једног истакнутог места, да се нико не би осетио мање вредним од осталих.

НОВИ ПОЧЕТАК

Нешто од ове легенде садржано је у идеји нашег Округлог стола, који је заседао ових дана. Како је постојећи поредак не само нелегитиман, због начина на који су наметани уставни и провођени избори, већ и бременит озлоглашеним наслеђем поратног комунизма, нужен је нови почетак који би раскинуо са прошлосту и утемељио слободу. Тај нови почетак су демократски, уистину слободни избори за Уставотворну скупштину који се не могу расписати док се не иврше

више до бројности и снаге. Будући да Социјалистичка партија Србије располаже великом већином у републичкој и Савезној скупштини, ту чињеницу су многи уважавали, а нарочито представници Савезне владе који су председавали. Ако је било која друга странка била против већинског мишљења, нико за њу није марио. Уколико су, пак, владајући социјалисти били против става и захтева свих осталих, све се чинило да се они одобробоље. Чак су одлагане седнице да би њихови млади представници питали своје старије шта даље да раде.

СУПРОТСТАВЉЕНЕ СТРАТЕГИЈЕ

Округли сто је, иначе, био поприште двеју супротстављених стратегија. Ако се изузму доскорашње опозиционе странке које су се приближиле владајућој или имају своје министре у Савезној влади, целокупна демократска опозиција била је у битним стварима је-

КАКВА ЋЕ БИТИ „ЦАРСКА“?

*У својим наступима
опозиција овај пут
мора бити много
опрезнија, јер би јој
још један тежак
пораз уништило
самопоуздање и за
дуже време
обесмислило њену
улогу. Зато мора
одолети свим
искушењима са
којима је у овом
часу суочена.*

темељне промене важећих закона о изборима, јавним гласилима и финансирању политичких странака током предизборног надметања.

Опозиција је предлагала да се ти нови, праведнији закони донесу посредством Округлог стола, за којим би на равној нози расправљали и одлучивали представници власти и опозиције. Да би се то постигло, требало је да се постојећа власт одрекне дела својих законодавних овлашћења и фактички их пренесе на Округли сто, за којим би се, сагласношћу свих учесника, утврдили предлози одговарајућих закона. Уз то је било неопходно да се постојеће владе одрекну дела својих извршних и управних овлашћења и пренесу их на Округли сто, који би током спровођења избора вршио улогу највишег надзорног органа над њиховом регуларношћу. Тиме би се сагласношћу свих битних политичких чинилаца земље утврдили услови за слободне и поштене изборе и учинио први корак ка смињавању политичких сукоба и успостављању стварног дијалога власти и опозиције.

РАВНОПРАВНИЈИ ОД ДРУГИХ

Већ на самом почетку рада савезног Округлог стола показало се да ту неће бити ничег витешког и да су лична част и достојанство неким од учесника неприхватљиве, а можда и потпуно непознате вредности. Таквом моралном посртању на првом заседању у Савезној скупштини највише је допринео **Војислав Шешељ**, који вероватно сматра да му је све дозвољено и да своје сабеседнике може безочно да напада и каља неистинитим, увредљивим, па и скарадним речима.

Убрзо смо се уверили да се наш Округли сто још по нечему разликује од негдашњег Артуровог — по одсуству истинске равноправности. Својевремено је Орвел у *Животињској фарми* духовито показао да су, попут људи, све животиње равноправне, али да су неке равноправније од других. Слично се може рећи и за политичке странке учеснице Округлог стола. Све странке су биле равноправне, али су владајући социјалисти Србије (СПС) били **равноправнији од других**.

Ту се, на жалост, још једном обистинило да се у политици мало држи до витешке једнакости, а много

динствена. Захтевала је пропорционални изборни систем, с тим да и Србија и Црна Гора буду само једна изборна јединица. Као разлог који томе иде у прилог навођена је чињеница да Србија бира само 108 савезних посланика, што би у случају поделе Србије на већи број изборних јединица са мањим бројем посланичких мандата осујетило ваљан учинак пропорционалног система у правичној подели мандата. Уз то би мали број мандата у једној изборној јединици веома повећао изборни количник за једно посланичко место што би била гиљотина не само за мање већ и за нешто веће опозиционе странке. Коначно, опозиција је истицала и ваљане практичне разлоге за овај свој захтев. У случају да Србија буде само једна изборна јединица, предизборна кампања била би знатно јефтинија и углавном би се водила преко Телевизије Србије и других централних гласила, што би значило да би само њих у овом часу ваљало потпуно ослободити досадашњег tutorства владајућих социјалиста.

Социјалистичка партија Србије имала је супротну стратегију. Најпре је покушала да наметне већински или бар мешовити изборни систем, који су јој до сада донели много више мандата него што би то одговарало њеном стварном уделу у бирачком телу. А потом је привидно пристала на пропорционални изборни систем, али је упорним настојањем да се Србија подели на велики број (15—20) малих изборних јединица практично захтевала **прерушени већински систем**. Вероватно су њени аналитичари закључили да би уз кројењем изборних округа, добили знатно више мандата него што би их иначе освојили уколико би цела Србија била једна изборна јединица. Није занемарљива ни чињеница да би мање-више очекивана апстиненција Арбанаса не Косову и Метохији веома погодовала оној странци, која има највећу подршку тамошњих Срба, а то је по свој прилици Социјалистичка партија Србије.

ВРУЋ КРОМПИР САВЕЗНОЈ ВЛАДИ

Ове две супротстављене стратегије нису се нимало приближиле, иако се Савезна влада својски трудила, па се чак и Милан Панић два пута обраћао учесницима Округлог стола. Како, дакле, није било сагласности, одговорност за решење овог спора мора да

*Може се догодити
да Савезна влада,
којој је у руке
стављен врућ
кромпир, и против
своје воље иде
више наруку
владајућим
социјалистима него
опозицији у Србији.*

преузме Савезна влада. А то је веома неугодан избор. Уколико да предност једној изборној јединици, како то једнодушно захтева цела опозиција, или подели Србију само на четири јединице, што би веће опозиционе странке вероватно прихватиле, Савезна влада ризикује да јој такав предлог закона не прође у Савезном већу у којем Социјалистичка партија Србије има изразиту већину. Ако, пак, подели Србију на најмање десет или дванаест изборних јединица, што би социјалисти вероватно желели, ризикује да права опозиција поново бојкотије предстојеће изборе. А шест изборних јединица, што је Влада у једном тренутку предложила, можда неће задовољити ни једну ни другу страну. Укратко, у рукама Савезне владе је врућ кромпир којег она само мора да се реши.

Може се, на жалост, догодити да Савезна влада, и против своје воље, иде више на руку владајућим социјалистима него опозицији у Србији. Томе нарочито погодује решеност **Добрице Ћосића** да се до краја ове године по сваку цену одрже савезни избори. Кад му већ није пошло за руком да амандманима „усавршава“ нелегитимни и наметнути „жабљачки“ Устав (као да се може поправити оно што почива на лошим темељима), што је, иначе, на велика звона ставио у углед, онда бар настоји да одржи своју реч да ће се до краја године одржати и савезни и републички и председнички избори. При том вероватно сматра да је његова реч малтене царска, а „царска се не пориче“.

Упорно настојање да се превремени избори по сваку цену одрже до краја године може, међутим, више да штети него да користи опозицији. Јер, у овом часу, сав пристанак свих учесника да се превремени избори одрже до краја године по пропорционалном систему, о свему осталом још нема сагласности. Оту-да би брзоплето расписивање превремених избора за Савезно веће пре но што би остала спорна питања била истовремено решена унеколико наговестило зби-вања која умногоме подсећају на већ познати сценарио увлачења опозиције у изборе децембра 1990. године. Тада је опозиција, захваљујући погрешним проценама и властитој неопрезности, допустила да буде увучена у изборну кампању, а да претходно није изборила неопходне уступке и услове за потпуно равноправно надметање странака у кључним јавним гласилима, посебно на телевизији.

ИСКУШЕЊА ОПОЗИЦИЈЕ

Овога пута опозиција мора бити много опрезнија, јер би јој још један тежак пораз уништио самопоуздање и за дуже време обесмислио њену улогу. Зато мора одолети свим искушењима са којима је у овом часу суочена.

Она најпре може изаћи на изборе за Савезно веће само ако се истовремено одржавају и републички парламентарни и председнички избори. Уколико би, пак, освојила већину само у Савезном већу, мало би постигла, јер се ни једна одлука не може донети без учешћа и сагласности Већа република. А да би се променио однос снага у овом већу, мора се претходно освојити већина у Народној скупштини Србије, пошто страначки састав Већа република у потпуности одражава страначки састав републичких народних скупштина. Ово друго није, међутим, могућно без републичких парламентарних избора.

Још је важнија одлука о укидању монопола владајуће странке над телевизијом. Уместо да се уочи најављених избора јавна гласила, а посебно телевизија, отворе за слободно и равноправно надметање свих странака, данас је Радио-телевизија Србије под много чвршћом контролом прерушених комуниста него што је то доскора било. Штавише, ових дана, гашењем последњих трагова отпора на другом програму Радио Београда, окончава се процес потпуног преузимања

програма Радио-Телевизије Београд од стране владајуће странке и њених најближих политичких саветника. У таквим околностима, излазак на изборе значио би мирене са очигледном неравноправношћу опозиције у надметању са владајућом странком, а можда и пристајање на унапред очекивани пораз.

Зато још једном ваља подсетити да сама идеја округлог стола — оног Артуровог — претпоставља потпуно једнакост у части и достојанству. Такву врсту једнакости у јавним гласилима опозиција још није постигла и зато треба да добро промисли пре но што донесе одлуку о изласку на најављене изборе.

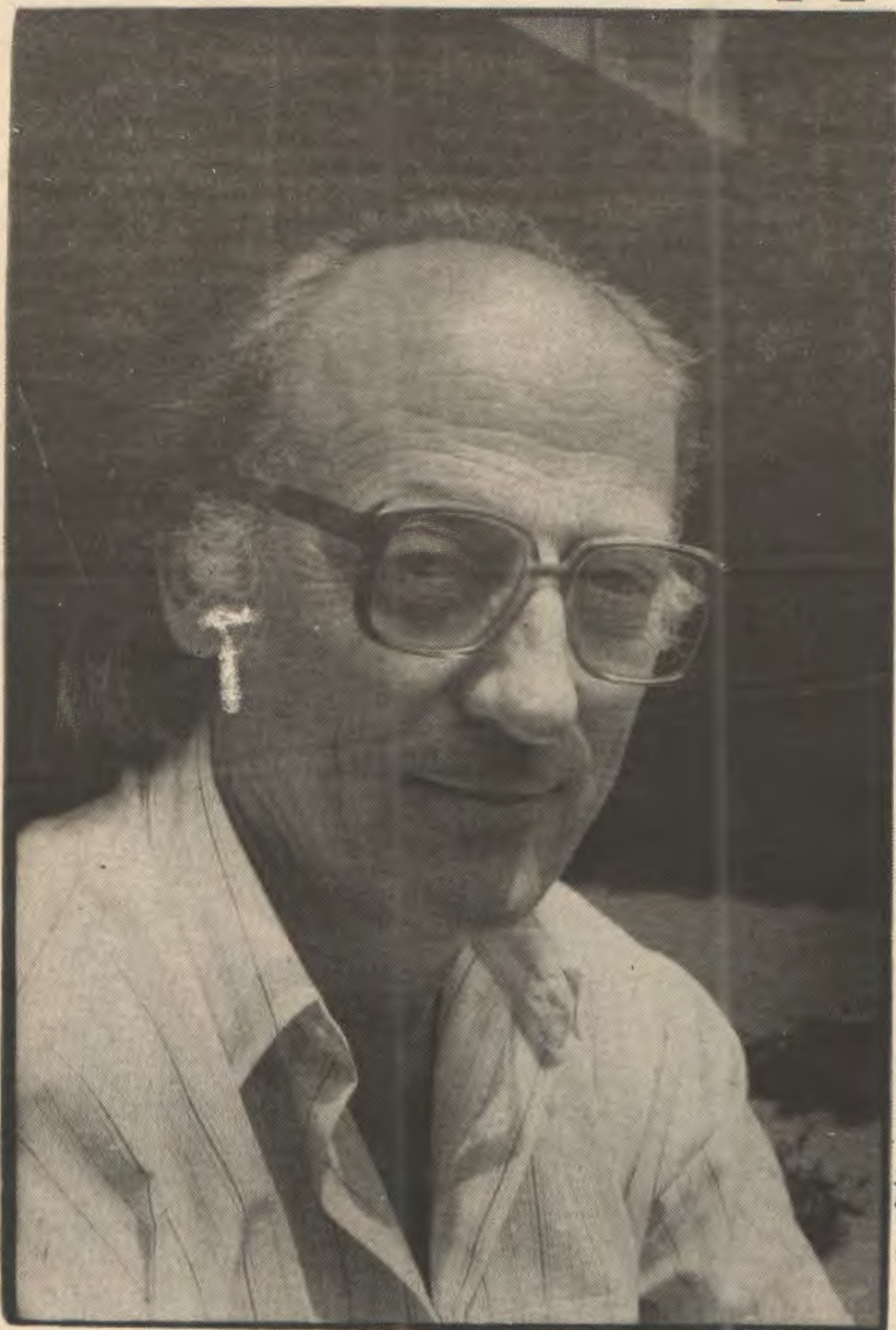
Већ на самом почетку рада Округлог стола показало се да ту неће бити ничег витешког и да су лична част и достојанство за неке од учесника неприхватљиве, а можда и потпуно непознате вредности.

ДР НОВАК КИЛИБАРДА, ПРЕДСЕДНИК НАРОДНЕ СТРАНКЕ ЦРНЕ ГОРЕ

КАД ДОЊА ПОЛОВИНА ПОЛУДИ

Наш саговорник је, по властитом признању, био „понешен“ идејом савезног „округлог стола“ о заказаном политичком такмичењу политичких странака. Сматрао је да ће наша политичка памет надвладати набујале политичке таштине владалаца и партија. Међутим, није требало много па да се наде распрше.

ној обнови за Црну Гору и Херцеговину, за коју председник Скупштине Црне Горе званично каже да у евиденцији нема ниједног посланика! Председник те странке, пак, каже да га је позвала савезна влада. Против тог господина и његове странке Народна странка нема ништа. Али чињеница да се једно не-легално стање легализује на самом почетку рада „округлог стола“ нама је дало повода да закључимо да то неће бити једини преседан и да су мали изгледи да наговештени демократски избори буду заиста демократски.

Шта, конкретно, Вас и Народну странку наводи на ту врсту песимизма и скепсе?

— Заједно са још неким странкама, Народна странка се заузимала да се пре уставно-вљена изборне формуле разреше два питања која капитално одређују демократичност, а самим тим и признање тих избора и те државе у свету. Тражили смо, као прво, **развлашћивање владајућих партија Србије и Црне Горе од имовине која им не припада и, друго, деблокаду или слободу мас-медија.**

ПЉАЧКА НАРОДА

За бојати се да сте тим захтевима ударили главом о зид, да сте дирнули у „најсветије“ место?

— Тачно. Али ја ћу поновити: владајуће партије су приграбиле имовину Савеза комуниста из којег су се испиле, затим имовину Соц-савеза и синдиката и осталих политичких трабаната комунистичког режима преко, којих се исисавао економски вишак од народа. То „присвајање“ (употребљавам еуфемизам!) могуће је само у диктатури, не у демократији.

Разговарао: Драган
БАРЈАКТАРЕВИЋ

Сазивач „округлог стола“ парламентарних партија верификовао је учешће једне партије која нема своје посланике, него се позива на наше расколничке посланике. Реч је о Српској народ-

фото: Имре Сабо

Јадни и слабаши су њихови „докази“ да је та крзовска имовина стечена од комунистичких чланарина, јер је општепознато да им је чланарина намицала само предјело и, можда, аперитив. Чак и да је истина да је све то богатство од чланарине, што господа наследници не врате паре десетинама и десетинама хиљада оних који су ту њихову партију напустили, па онима који их за те паре нису тестаментарно овластили?... Но, не причајмо приче за малу децу: и врапци на Мадагаскару знају да су та држава и та комунистичка партија били диктаторски, да су од народа захватили као из мора Јадранскога и да су правили шта су правили — палате, ергеле лимузина, летњиковце и станове, швајцарске сефове, па чак (безуспешно) и Нобелову награду. Њихове скупштине — мислим на комунистичке наследнике — ту сасвим илегалну ствар су прогласиле легалном, другим речима: комунисти су **прогласили лепештину поштењем**, па сад располажу невиђеном имовином. Не могу а да не наведем једну чињеницу коју ће оберучке загрлити мистер Рипли: владајућа партија Црне Горе, наследник палате Савеза комуниста, једно крило те палате издаје под дебелу кирију црногорској влади. Тако се из сиромашног буџета државе, из шупљих џепова полугладног народа, слива новац у трезор владајуће партије! Народ каже: **Мома издао Милу под кирију једно крило!** Не питајте како је то могућно. У „њиховој“ народној скупштини је све могућно: да се дан изгласа за ноћ, или снег за кишу.

Расправа о имовинској „стартној једнакости“ није вођена?

— Прво, више не може бити ни говора о „стартној једнакости“, јер су се они до сада накупили ренти, омоћали и одебљали од те имовине. Али, ми смо инсистирали бар на неком, бар на делимичном развлашћивању онога што су нелегално узурпирани (еуфемизам, опет!). На жалост, и владајуће и неке опозиционе партије су овај предлог одјутале.

Зашто опозиционе партије, кад је то противно њиховим економским интересима?

— Ко ће све знати! Неке због неког свог опортунизма, неке због свог интереса, неке што добијају мрвице са стола владајућих партија, неке што имају довољно од „пријатеља“ с оне стране границе, а неке што знају да је о томе сувишно трошити речи и енергију. Можда су ови потоњи били највише у праву, јер знају да владаоци неће одступити од „своје“ имовине к'о ни твор од оне жлезде што лучи смрад.

Шта је са захтевом о деблокади мас-медија, пре свега телевизије? Шта значи „морална контрола“ медија?

— Морална контрола медија?... Моралност у политичкој?... Моралност у недемократској земљи?... Нове приче за малу децу. Још су стари Грци говорили да грађани морају да имају етику, а политичари не. **Морал је овде само пуки изговор за страх од законске обавезе.** Ако једног господина Митерана (уз подразумевајући морал) обавезује закон по коме се зна шта у време избора говори Митеран-председник, а шта Митеран-кандидат, онда нема разлога да се такав закон не донесе и за једног Милошевића, Булатовића, Јовића или мене — Килибарду. Тако је у свакој демократској држави.

Предвиђате ли да ће велики мас-медији, који су власништво влада (односно владајућих партија), тзв. јавна предузећа — телевизија и штампа, утицати на (не)демократичност избора?

— У Народној странци ја увек кажем: шта ће нам, људи, да дискутујемо са телевизијом или „Побједом“? Шта има те људе да гњавимо? Шкрипе ли кола, или волови ричу! Ти људи (та „средства“) су у **власничкој зависности** од владајуће странке и ма како они морални били, ако не свирају како газда каже, могу

За бојати се, мој народе, све да изађемо на изборе да ће они бити некакав полудемократски бућкуриш и да ће за годину или мање, морати да се организују нови избори. Па ће по свету да пуца брука: шта раде Срби? Ништа. „Раде“ изборе!

свиралу за пас да задену! Питање власништва је питање слободе (деблокаде) мас-медија. А „морална контрола“ медија је обична мазалица и помада. Овде треба скалпел! За бојати се, мој народе, све да изађемо на изборе да ће они бити некакав **полудемократски бућкуриш** и да ће за годину, или мање, морати да се организују нови избори. Па ће по свијету да пуца брука: шта раде Срби? Ништа. „Раде“ изборе!

СКАЛПЕЛ ИЛИ МАЗАЛИЦА

Откуд страх владајућих странака од, како каже господин Вук Драшковић, отварања ТВ-бастиље?

— Мислим да владаоци праве комедију и намерно исцрпљују енергију народа и политичких странака. За „округлим столом“, у народним скупштинама, у „бастиљама“, свугде и у свако време, наиме, владајуће партије зборе да су веома омиљене у народу. Помињу стотине хиљада оданих чланова. Добро, господо, кад кажете да вас народи љуби, воли и грли, зашто не пустите гласање како опозиција хоће? Па ако на наше провокације народ наседне и ви паднете, тај народ ће се, за бога, сетити вас и брзо ће нас моткама поте-

Политичка је мудрост сачувати образ народа. Али, уз чување образа мора се сачувати и људски стомак. Да би образ светлео, и тај несрећни стомак мора нешто да ради! Уосталом, човек је несавршено биће: има и доњу половину тела. Не дао Бог да та доња половина полуди.

рати са власти! Но, да се не шалим, јер смо у времену кад је враг однео шалу. Реч је, на просто, о томе: кад би се деблокирали мас-медији, што је услов да бирачка маса одиста може да бира (између више, а не „између“ једног!), онда би власт пала и за бојати се да се више никад не би дигла. Зато они не дају медије и зато ће ових дана, како предвиђам, учинити све да сломи тек израсла крила слободе новинској кући „Политика“. Битке за „округлим столом“ су тек увертира за политички рат кој се спрема!

„Округли сто“ је протекао у расправама о изборним формулама. Можете ли, господине Килибарда, у најкраћим цртама да прокоментаришете те (не)договоре?

— Као што сам рекао, „сто“ је окупило актуелну политичку памет Југославије и чинило се, само у тренуцима, да ће решења бити паметна с обзиром на стање у којем се налазе и држава и народ. Међутим, захваљујући упорним опструкцијама владајуће — Социјалистичке партије Србије, могући договор се претворио у исцрпљујућу и доста јалову дискусију. СПС је послала за „сто“ два веома млада човека, не без интелигенције, речитости и дијалогске културе, који су узели огромно време доказујући да је већински систем добар, затим да већински и пропорционални системи постоје у демократским земљама, као да и то не знају они поменути врапци на Мадагаскару. Заиста је неко време било угодно слушати упорна и теоријски иначе утемељена размислања тих културних младиха, што иначе не краси истакнуте лидере те странке, али све има своје време, место и смисао. Наиме, главно питање је зашто се иде на изборе, кад смо „имали“ изборе колико јуче? Јасно је да су обе владајуће партије — и србијанска и црногорска, и појединачно и као (непринципијелна) коалиција, **натјеране** да распишу изборе. Сходно томе, разборито је да траже формулу која одговара афинитетима опозиције, и не само опозиције, већ формулу која ће убедити свет да се у земљи која није међународно призната врше демократски избори. СПС се цело време понашала бахато пренебрегавајући те чињенице.

Ипак, кад се дошло у тотални ћорсокак, СПС се „сетила“ неког компромиса?

— Партија која одговорно схвата државу и народ, особито у ситуацији кад је над обома (државом и народом) велика несрећа, нема право да се сети, већ да зна. Затим, то што СПС, и неке друге партије, називају компромисом, то уопште није компромис. Предложени пропорционални систем, у режији СПС, само је закамouflирани већински изборни систем. Пропорционални систем, уз примену „елиминаторног количника“, у 15 србијанских округа, заправо је варијанта већинског, или, што би рекао Вук Караџић, „исто то, само мало друкчије“!

НЕПРИНЦИПИЈЕЛНА КОАЛИЦИЈА

Какав је став био црногорских владалаца, то јест, како тумачите да су они, за разлику од коалиционих браће из Србије, од почетка били за пропорционални систем?

— Већ приликом прошлих, „крњих избора“ ми смо их, с великом муком, натерали на пропорционални систем. Они од тога нису ни сада одустали. Али, ваше питање хоће другачији одговор. Логично је, наиме, да координација изборних система две републике, Србије и Црне Горе, наглашава ауторитет државе Југославије, која још није призната, а да десинхронизација заправо значи **рушење** тог ауторитета и то, дакле, пре него што је успостављен на међународном простору. За озбиљне државе ова ситуација код нас је комична, а за нас трагикомична. Те две „сестринске партије“ таквим својим политичким **не-чињењем** и нама и свету показују каква смо држава — ни федерација, ни конфедера-

ција, мало једно, мало друго! Ако унутрашњи владоци показују непоштовање федерације — Савезне Републике Југославије, зашто онда очекивати поштовање од света.

Народна странка је била у прилици да им јасно и гласно каже: господо, радите шта вам је воља са нама из опозиције, али мислите мало више на углед федерације!

Иначе, мене ту ништа не чуди. Федерални устав је фаличан, у њему је превише конфедералних механизма, за бојати се да се могу расцветаваати кад год хоће једна република. Чак претпостављам да може доћи до тог „расцветавања“, чим тај брак екс-комуниста почне да се тресе.

Шта је очитије, професоре: борба за власт или борба за националне и државни интерес?

— Владоци из „сестринских партија“ имају само три мотива. — Први — власт. — Други — власт. Трећи — власт. Очигледна је њихова грчевита борба, особито србијанског дела коалиције, да се одрже на власти по сваку цијену. Нека ми Бог опрости, али као да те људе није родила жена (човек), већ материца-власт. Као да се нису њихали у колеџи, већ у политичкој фотели, што је и могуће! Без обзира на стање државе и народа, у моментима се може закључити да Социјалистичкој партији Србије уопште није стало да дође до избора. Шеф те партије, Борислав Јовић, у Скупштини каже да је захтевање од владајуће партије да распише изборе — политичка некултура. Тај господин се стално позива на премоћ у Скупштини, говори да су избори били фер, говори у име целог српског народа. А „његове“ изборе нико у свету не признаје. И те изборе скоро цела опозиција у тој држави не признаје!

Међутим, уверен сам да је српски народ много паметнији и културнији него што је његова скупштина и владоци. Не дао Бог да је обрнуто — да смо доживели тотално ишчањење из историје?

ОПШТЕ ИЛИ ПОСЕБНО ЛУДИЛО

Пошто је „округли сто“ прошао као јалово трагање за „квадратуром круга“, проблем је „прослеђен“ федералној влади и господину Панићу. Има ли то смисла?

— Што се тиче господина Панића, заиста је умесно упитати се је ли фер пребацити му у руке још један врући кромпир. Међутим, у име свеколиког рашчишћавања југословенске заврзламе, федерална влада и у овом одсудном питању треба да покаже да ли је заиста влада Југославије или наврат-нанос скупљена екипа политичких пиона републичких владалаца. Разрешење изборне енигме зато ми се чини као велики испит федералне владе: ако влада буде пренебрегла сву опозицију и тражила неке исфорсирани компромисе, који не удовољавају интересима опозиционих партија, онда она није самостална влада, и криза ће се продубити. Такво продубљење кризе може бити опасно и скоро безизлазно. С друге стране, њена одлучност такође може произвести кризу, јер владоци, свакако, неће остати скрштених руку док им ћилим власти клизи испод ногу. Међутим, ова друга криза је позитивна, разрешавајућа, не води ка безизлазу, већ ка државној и националној катарзи.

Уверен сам да је српски народ много паметнији и културнији него што је његова скупштина и владоци. Не дао Бог да је обрнуто — да смо доживели тотално ишчањење из историје.

У овој земљи се мора, најзад, заиграти партија са јасним и чистим картама, јер је народу дозлогрдило да саучествује у бесмислу који производе халапљиви и ташти владоци. Људима се све смучило, па се понашају као једна Јања из приче, која је, кад се напила ракије, закукала колико је грло носи: Боже једини, или сам ја полућела или је сва Билећа полућела!!

Имам утисак да би о „округлом столу“, изборима и политици, радије и боље говорио Килибарда — књижевник од Килибарде — страначког лидера?

— Мене је мука и несрећа мог народа у политику увела и натерала да тако често одлажем и перо и професорску катедру. Све мислим: неће дуго, а оно се, богами, добро одужило. Заиста бих, да је бар мало више времена, све то радије описивао књижевно, а не политички. Питали сте ме зашто су ови екс-комунисти, или бастарди комунизма, непопустљиви, некомпромисни, ташти, некомуникативни, немодерни, нецивилизовани? Педесет година су владали бахато, родили су партију која види само себе, можда стварно верују да их свако воли и да је живот, у целини, незамислив без њих. Опет ћу се сетити једне народне приче. Миловала мајка дете па му говорила: „Боже једини, кад те ја оволико волим, колико те воли село!“ О том „округлом столу“, о тим хошкастим политичарима, о свему томе, много радије бих говорио књижевно. Али се бојим, кад би им се карактери насликали, да би се народ — читаоци, загринули од смеха или заценили од мука и јада!

ДОЊА ПОЛОВИНА ТЕЛА

Завршимо са изборима: може ли доћи и овог пута до апстиненције опозиционих странака?

— Могуће је. А то би опет значило нерегуларност избора. Ко зна до чега све би то мог-

ло довести. Не треба сметнути са ума да је народ изложен максималном иритирању. Не иритира га само глад, беда, блокада, општа изопштеност. Иритира га владалац, сваки дан по мало. Укида се слобода универзитета. Насрће се на „Политику“ да јој се сломи врат. Забрањују се јавна окупљања. Изабирају се судије по свом лику. Лекари, ветеринари, директори... по свом обрасцу. Подржављује се ово, па оно. Цели живот се укалупљује по назорима једне политичке идеје и мисли. Још се то, притом, назива демократијом! Стално се, дакле, увећавају такви сабирци, па кад се, знате, подвуче црта — ко зна какав је доље резултат.

Ове злослутне реченице вам изговара председник једне странке која је мирољубива и која каже да је добро обарати власт само парламентарно, а не насилно, на улици. Зато упозоравамо ако се деспотија влада настави, да се свашта може десити. Кад догори ватра до ноката, људи ће мотком и улицом рушити власт.

Ко ће бити одговоран за то?

— Ко други до владајуће партије и њихове владе које су све до постојеће беде довели. За „округлим столом“ сам се питао нешто сасвим просто и прозаично, готово детињасто: знају ли политичари — владоци да долази зима? Знају ли које ће страшне несреће овом нашем народу донети зима? Знају ли владајуће партије да једни прави, демократски избори могу да буду велики амортизер те несреће? За „округлим столом“ сам стекао утисак да се они много не плаше тих последица. Каква је то „храброст“ не умет рећи. Српски народ јесте храбар, али није безуман. Не иде му се у сукобе са силом против које нема никакве шансе.

Покојни Јован Рашковић српски народ је назвао лудим народом!

— Наш несрећни Јова никад није мислио да је наш народ патолошки луд, а само патолошки луд народ ће пристати на безумност о којој говоримо. Није храброст стати голим прсима пред разјареног бика, јер ће тај бик једноставно да вас убије. Ја сам за храброст где постоје шансе. Против целог света нема шансе. Оставимо ми литерарне флоскуле „славно мрите кад мријет морате“! Ја бих овако рекао: паметно мислимо да бисмо нормално живели и оцењујемо увек да покажемо своју храброст тамо где јој има места.

Најлакше је безумно казати народу да ћемо сви изгинути. Ма богати! У своје време Милош Обреновић је успео три зле војске да заустави: једну од Босне, другу од Мораве, трећу од Нишаве. Зауставио их је на „милошевски“ начин: било златном кесом, било удворничком речју, то јест великом политичком, дипломатском памету. Најлакше је Милошу било да је разделио сабље и послао оно мало Срба да „славно мру кад мријет морају“, али после не би имао с ким да створи државу!

Политичка је мудрост сачувати образ народа, али уз чување образа мора се сачувати и људски стомак. Да би образ светлео, и тај несрећни стомак мора нешто да ради! Уосталом, човек је несавршено биће: има и доњу половину тела. Не дао Бог да та доња половина полуди.

ПРЕДИЗБОРНА ЦРНА ГОРА: СВЕ ЈЕ ИСТО...

... САМО СЕ ГАЗДА ДРУГАЧИЈЕ ЗОВЕ

Док се челници црногорске власти, охрабрени покровитељством новог човјека упињу да докажу како ће њихов изборни закон бити најдемократскији, опозиција и даље размишља о бојкоту. За то вријеме, представници албанске националне мањине подигли су тензију захтјевом да им се одобри специјални статус.

Пише: Небојша РЕЦИЋ

Оног момента када су црногорски државни медији помпезно објавили вијест да су пензије повећане за 52 одсто, постало је јасно да је владајућа Демократска партија социјалиста започела своју предизборну кампању. Њихови највјернији бирачи, од миља названи „хокејашком екипом“, поново ће ревносно заокружити већ знана имена на својим бирачким листама и очински (мајчински) рећи сопственој дјеци и младим нараштајима како једино они истински мисле на њихову срећну будућност. Са Момиром Булатовићем на челу, наравно.

СТО РАТНИХ МЕТАРА

У међувремену, могућност да у продавници купе и по који комад већ заборављеног артикла — меса, условиће да забораве све оне ситуације у виду рата, глади, санкција, краха привреде итд. које им је актуелна власт, под бившим изборним слоганом „ми знамо како“ приредила у протеклом периоду. Само ће они најпоноснији, а таквих је сходно условима живота све мање, констатовати да су заслуге црногорске власти, осим предаје и губитка црногорске државности, оличене и у губитку достојанства, угледа и части.

Булатовићева власт, која је за само три године владавине оживјела све трагичне црногорске подјеле: на партизане и четнике, зеленаше и бјелаше, информбировце и правовјернике... успут створивши и јаз међу генерацијама, свакако ће пожурити са организовањем републичких избора. Не само зато што ће њиховим организовањем доказати своју, већ познату широкогрудост и демократичност, већ и због неумитних закона биологије који сваки даном доводе у питање респектабилну бројност њихових гласача.

Рекосмо већ, владајућа странка је већ започела изборну трку. Да ли ће у њој опет остати без конкуренције, зависи од низа околности. За сада, због добро знаних, недемократских услова живота и одсуства жеље власти да у том погледу било шта измјени, велико је питање да ли ће опозиција пристати да још једном буде парадни спаринг партнер. Јер, како се сликовито изразио један од лидера опозиције, све личи на атлетску трку на сто метара гдје „неко трчи у најљепшој спортској опреми, неко бос и везаних ногу, а неко у пуној ратној опреми“. Стога, мало је вјероватно да ће власт учинити било који уступак који би значајно демократизацију, јер је и њима самимима јасно да у равноправним условима губе изборе.

Умјесто уступака, шефови доскорашњег Милошевићевог политичког обданишта мудро су се досјетили и за предстојеће изборе, сходно властитом напрасном миротворству, одабрали новог покровитеља. Њихова подршка политици Милана Панића, иако на први поглед има рационално оправдање, **никако се не може тумачити истинским увјерењем да су идеје које он заступа заиста оне најбоље.** Одсуство глобалног политичког концепта црногорске власти, још једном је учинило да опортунистички поглед на свијет политике одреди правац њиховог политичког курса, који се одувјек огледао у прихватању моћног заштитника који ће им обезбиједити сигуран опстанак на власти. Овога пута за ту сврху послужиће им, ни крив ни дужан, г. Милан Панић.

НЕЗАДОВОЉНИ АЛБАНЦИ

У међувремену, када су као своје изборне адуте користили исфорсиране заоштрене околности у вези ситуације у **Пљевљима и Превлаке**, црногорски челници добили су инјекцију након које је већ обављено пола посла у њиховој изборној компанији. Наиме, да су представници албанске мањине бирали начин да помогну црногорској власти, нису могли наћи погоднији од оног којег су изабрали тражењем специјалног статуса.

Наиме, Демократски форум Албанаца у Црној Гори ових је дана на разне иностране и домаће адресе упутио тзв. Меморандум у коме се истиче: „Полазећи од чињеница да се игнорисање интереса Албанаца наставља перманентно у посткомунистичком периоду, чак у неким аспектима се стање погоршава, што је у супротности са Уставом Црне Горе из 1974. године, да се мир и стабилност у бившој Југославији може постићи једино правилним решавањем националног питања Албанаца... да је Црна Гора вишенационална и мултикултурна државна заједница, те екско-

муникација тих националности путем Устава који је искључиво националан представља анахронизам... да Албанци у Црној Гори представљају аутохтону и компактну популацију, да су забринуте због неравноправног односа с Црногорцима чак на економском, културном и информативном плану и себе сматрају дискриминисаним, да су запостављени због недостатка институција и асоцијација за развој и његовање властите културе и националног идентитета, због неупотребе свог матерњег језика и писма у администрацији и јавном животу, због чињенице да се непрекидно наставља исељавање албанског становништва са својих огњишта... полазећи од разних међународних докумената и аката, као и од чињенице да је Црна Гора вишенационална и мултикултурна државна заједница, као и од општег расположења и одређења Албанаца у Црној Гори, као оптимално рјешење актуелног тренутка о изналажењу позитивних рјешења. Демократски форум се декларише за **„СПЕЦИЈАЛАН СТАТУС АЛБАНАЦА У ЦРНОЈ ГОРИ“**.

Албанци су увјерени да посебан статус као форма савремене аутономије иде у корист национално и грађанске равноправности и да представља здраву основу на прецизном дефинисању односа у Црној Гори. Они захтијевају да се оваква формулација њиховог статуса мора унијети и у нов црногорски Устав и истичу да је ово **МИНИМУМ ЗАХТЈЕВА** Албанаца у Црној Гори.

КОНТРАДИКЦИЈЕ

Све ово, потпалило је и дало оправдање старим ватрама које је актуелна власт у Црној Гори данима потпаљивала против Албанаца и Муслимана и учинило да се пронађе покриће за досадашњу погубну политику према овим етничким групацијама. Такође, Албанци су лошу услугу учинили и црногорској демократској опозицији која се залагањем за дијалог и суживот са свима који у Црној Гори живе, одавно замјерила самодовољној и неповјерљивој црногорској власти. Наиме, своју лојалност црногорској држави, често исказивану и више него је требало, Албанци су упорно доказивали залагањем за суверену Црну Гору у заједничким наступима са дијелом црногорске опозиције. За то вријеме, актуелна власт упорно их је убјеђивала да Црна Гора није и не може бити њихова домовина, а залагања за сувереност тумачила њиховом жељом да малу и нејаку самосталну Црну Гору лако распарчају. Оваквим потезом, представници Албанаца, непромишљено су дали основу и оваквим размишљањима.

Међутим, дио из поменутог Меморандума нико не може оспорити: „Албанци су увијек

били спремни на конструктиван дијалог и договор са надлежним представницима црногорских власти ради изналажења прихватљивог рјешења о њиховом статусу, међутим, скоро су увијек били игнорисани, нарочито када се радило о њиховим националним правима..."

Захтјев Албанаца за специјалним статусом, међутим, намеће и низ нових питања, откривајући и неке контрадикторности. Наиме, албанске вође реагују због националног концепта новог Устава Црне Горе заговарајући грађанску државу, а с друге стране траже рјешење свог статуса по националном принципу. Такође, они се већ дуго залажу за суверену Црну Гору, касније подржавају Промеморију црногорске опозиције којом се од Лондонске конференције тражи равноправан третман суверене Црне Горе, а онда истом форуму упућује захтјев у коме траже специјални статус. Ваљда све под утиском онога што ван Србије траже вође српског народа, а што су овдашњи Албанци ревносно осуђивали.

Све ово наводи на помисао да у свему и нису баш чиста посла. Посебно због тога што има коментара да је овакву услугу црногорској власти (јер од свега, наравно неће бити ништа осим велике буке) могла да учини једино власт сама са својим повјерљивим људима убаченим унутар сваке политичке и националне групације у Црној Гори. Такође, гријех због овог потеза сада не пребације на цијелу албанску популацију која живи у Црној Гори, а игнорише се чињеница да је заблуда вјеро-

вати како је албански народ јединствен по свим питањима. То показује и реаговање угледних Албанаца из Улциња који истичу да „бучна и еуфорична презентација Меморандума у овој ситуацији представља политички промашај и доказ је колико политичког слуха и колико мало политичке одговорности имају они који су се одлучили на овај непромишљени потез."

ПРЕБАЦИВАЊЕ У ДРУГИ ПЛАН

Међу првима су реаговали и Либерални савез и Социјалистичка партија, који су заједно са албанским странкама чинили савезништво у залагањима за самосталну Црну Гору. Тако „либерали" сматрају да је то „непромишљен и крајње проблематичан политички потез, који само може допринијети продубљивању иначе исфорсираних и наметнутих националних и других подјела у Црној Гори".

Социјалистичка партија сматра да су захтјеви садржани у Меморандуму „неспојиви са црногорским државним и националним интересима".

За Народну странку „специјални статус, посредовањем интермедијатора и међународна контрола су препознатљиви захтјеви и не треба посебна политичка памет да им се види смисао и циљ. Меморандум иде у правцу заоштравања политичке ситуације у Црној Гори и уперен је против демократије, мира и интереса самих Албанаца".

Слично су интонирана и саопштења који-

ма су реаговале остале странке, како из српског, тако и из црногорског блока.

Све у свему, овим потезом, а посебно навођењем градова у којима Албанци представљају већину (све се уклапа у великоалбанску картографију), дата је изванредна храна црногорској власти, којом ће у наредном периоду бити замајавана јавност и скретана пажња са правих проблема. То ће омогућити Булатовићу и његовој дружини да њихов напор да се преживи у блокади буде јачи од увиђања већине становништва да блокаде заправо не би ни било када би се са власти уклонила актуелна гарнитура снисходљиваца и поданика.

Не само отворени проблем с Албанцима, него и питање Пљеваља и Превлаке, вјероватно су довољни да се истински проблеми које грађани осјећају на својој кожи, пребаци у други план. А они говоре да је у Црној Гори индустријска производња за пола године пала за 12 одсто, да је производња у односу на прошлу годину мања за 30%, а извоз за 20%, да је спољнотрговински дефицит 55 милиона долара, да су цијене у односу на прошлу годину 69 пута веће, а плате реално ниже за 85%. Све то због чврстог обећања да ће заједничка држава у којој ће Црна Гора морати успут да ратује и отрпи санкције, њеним грађанима донијети живот под скутима моћног заштитника, који ће их успјешно одбранити од свих спољних и унутрашњих непријатеља.

СУДАР ДВА ФАЈТЕРА

ОЧАРАВАЈУЋИ ШОКОВИ

Пише: Гордана СУША

Премијер Панић сваког дана у сваком погледу све више и више напредује. Истина, осмех му није више тако широк а покрети опуштени — више личи на маратонца који се упустио у брзу трку и напреже се да очува предност у финишу. Да ли ће?

Сваки његов покрет, нема сумње, дипломатско-маркетиншки веома је добро смишљен. Он је сушта супротност уобичајеном имиџу домаћих политичара, који предност дају тајном и саопштењима, а у јавним иступима су углавном аутистични и мрзоволни. Премијер Панић одлази на преговоре када има шта да понуди а позива новинаре када има шта да каже. Сваки његов потез је вест, а вести које продукује, разумљиво је, шокирају јавност ненавиклу на такву делотворност. Теледириговано мњење по правилу на шок реагује негативно и ратоборилачки, а онај независнији и слободоумнији део јавности Панићеве вести и иступе доживљава као **пријатно изненађење**. Укратко, премијер никога не оставља равнодушним. Напротив, изазива лавину реактовања и јасне поларизације.

СУДАР КОНЦЕПЦИЈА

Његова најновија изјава да ће затражити пријем Југославије у Уједињене нације, како се и могло очекивати, одмах је изазвала најоштрије реакције истуреног одељења владајуће партије. Четири тачке закључака Божовићеве Владе практично су обзнаниле **Панићеву политичку смрт**. Захтев за пријем у Уједињене нације, вели Влада Србије, значио би прихватање тезе о наставку државности Савезне Републике Југославије... Тиме бисмо учествовали у сопственом државном уништењу и губитку капацитета деловања на међународном плану и били бисмо лишени свих права, која је земља стекла учешћем на страни демократских снага у Првом и Другом светском рату и кроз изградњу међународног поретка.

Оно што Социјалистичка партија смера, мисли и колико толико дипломатски саопшти, Српска радикална странка и њен лидер, без имало углађености јавно бетонирају, па је, и то се могло очекивати, према радикалима за све крива издајничка политика Милана Панића. Комплетна дипломатска позиција Југославије се руши, губи се могућност прикључења Крајина, а тиме доводи у питање основни национални интерес Србије. — Панићев одлазак за њу је бити или не бити...

Опозиција у целини, међутим, Панићеву изјаву подржава, сматрајући то **потезом изнудице** и јединим могућим решењем у ситуацији када нема избора, и када се бије битка за опстанак у међународној заједници.

На Панићеву страну врло избалансирано ставља се и председник СРЈ **Добрица Ћосић**, који „признаје“ да је дошло до прејакне кон-

Џорџо Вукоје

Тачно на пету годишњицу Осме седнице доживљавамо нови сукоб у врху власти. Али, нити је Србија иста као онда нити противници могу да изгубе подједнако. Утолико горе по све нас, изгледа.

фронтације двеју политичких концепција... „Као демократско друштво, вели он, морамо се навићи да политичке разлике не сматрамо националним несрећама. Већа би несрећа била ако бисмо их крили и ако оне не би имале јавно испољавање“.

Панићев кабинет, интересантно је, међутим, судећи према саопштењу и незваничним информацијама нити свог премијера подржава нити га напада. Ако је ико требало да заузме јасан став — то је управо Савезна влада, јер њена судбина је везана за мандатара, падне ли он — падају и они! Овако остаје утисак, да му, у најужем кругу политички калкуланти раде о глави. Рачунају и прерачунавају, која ће концепција преовладати — а у свакој би да сачувају своје место.

Ако се зна да бити ван Уједињених нација значи бити ван света и свега, **изопштен као болест, а да та изолација одговара само онима који у њој виде једину шансу да дођу или остану на власти, како би без присуства међународне јавности могли да раде шта хоће — онда њихове примедбе о угрожености, капитулацији и понижењу најблаже речено звуче иронично**. Таква политика непрекидне осуде других (тренутно је у току сатанизација иностраних медија) и довела нас је доведе.

„Достојанство земље не своди се на громогласну реторику“, приметио је познавалац међународног права Миливој Максић. „Нема достојанства земље без осећања достојанства свих њених грађана. Могу ли они то осећати у хаосу, неизвесности, у страху од грађанског рата на нашим улицама, у патњама и све већој неимаштини.“

КОНТРА И РЕКОНТРА

Реално гледајући — све је могуће. За сада је „пата карта“, а размеђе на коме се наша земља указује на два правца: **или ће се кренути пут ратног комунизма, тачкица, неимаштине и болести, или ће се покушати**

ухватити корак са светом, не одричући се при том ни националног ни интереса грађана. Све зависи од тога која ће концепција победити.

А сукоб концепција персонализовао се на релацији Милошевић-Панић, занимљиво баш на петогодишњицу Осме седнице и доласка првог на власт. Из тадашњег сукоба Милошевић-Стамболић, први је изишао као вожд, а други је председничко место у држави заменио председничким местом у банци. Страни извештачи тада су написали, подсећам: „Милошевић оставља утисак човека спремног на брзу и енергичну акцију на Косову, што изазива страх од нереда, крвопролића и ванредног стања, али му иде на руку подгрејано расположење дела српске јавности изазвано дуготрајном косовском драмом. Стамболић, напротив негује стил сталожености и промишљености државничке ширине и флексибилности, што понекад делује као оклевање и спорост“.

Ако би се после пет година тражила нека аналогија, Милошевићевог сукоба са Панићем, онда је градијација уочљива. У страху, ванредном стању и крвопролићу већ живимо, иако званично Србија није у рату. Тада је годишња инфлација била сто одсто, а данас 10 хиљада одсто. Тада је само 150 хиљада радника штрајковало због губитака у привреди, а данас сваки трећи остаје без посла и ћути. Тада је без обзира на унутрашње чарке, Југославија уживала углед у свету, а данас...

Панић, додуше, не одaje утисак сталожености, то се мора признати, али не може му се оспорити државничка флексибилност, што може да делује као брзоплетост. Пет година од доласка на власт Милошевић нуди „сигурност“ познатог, а Панић нуди каре новог и „непознатог“. У сваком случају и један и други су **фајтери**, само што први ако изгуби, може да изгуби све, а потоњи, само део уложеног капитала.

У сваком случају изненађења и шокови и са једне и са друге стране су могући — само да их преживимо без срчаних удара и шлога.

Ако је на прошлом заседању Савезне Скупштине, када је покренуто питање његове оставке, Панић деловао збуњено и покајнички, на предстојећем, имајући у виду ово искуство и накнадна извињења, не би требало да трпи тортуру увреда, већ једноставно на контру узврати реконтром. Обавештени тврде да главне адуте још није употребио.

САВЕЗНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА КОЈУ НИКО НЕЋЕ

ПОПУСТИТИ ДА БИ СЕ ЗАТЕГЛО

Пише: Златко ЧОБОВИЋ

Када у рукама будете имали овај број „Српске речи“ већ ћете знати да ли је Југославија још чланица ОУН. Оно што ће у тој ситуацији бити актуелно је — какве су последице по све нас једног од три могућа епилога. Првог — да трећа Југославија ипак остане у столици СФРЈ у ОУН, другог — да буде искључена из УН, и трећег — да се место СФРЈ замрзне на одређено време, а да чланска права СРЈ, која је то место заузела, буду суспендована.

Прва опција свакако би нам највише одговарала. С једне стране, у мноме би олакшала напоре Милана Панића да раскрсти са државном комунистичком прошлошћу користећи, при том, њена позитивна достигнућа, међу којима је, свакако, и чланство у УН. С друге стране, она би чак могла и да унеколико повећа рејтинг умирућем Милошевићевом режиму. Јер, комунисти би, једноставно, евентуално задржавање места у УН сматрали победом своје теорије о аутоматском међународно-правом континуитету СРЈ иза СФРЈ. Колико год она, међутим, била у овом тренутку (18. септембра 1992. године) мало вероватна, толико је и реално искључење, односно брисање СФРЈ из чланства УН.

КАКО ОСТАТИ ЗА СТОЛОМ

То је, за међународну организацију, најбезболније решење са врло једноставним могућим образложењем — да је авнојевска Југославија престала да постоји. У прилог томе иде и чињеница да су три њене бивше федералне јединице (Хрватска, Словенија и БиХ) 22. маја ове године примљене за 176, 177 и 178. члана УН као независне државе, као и да није било међусобног договора бивших федералних јединица СФРЈ о евентуалном наслеђивању места у УН, као што су се договориле федералне јединице бившег СССР изабравши Русију за наследника. Према томе и СР Југославија, као нова држава, требало би да затражи пријем у ОУН. У овом случају последице за трећу Југославију иду у два смера.

Упркос званичним тврдњама да се искључење из ОУН неће одразити на састанак Конференције о Југославији, чињеница је да би то могло да утиче на консолидацију ситуације на тлу бивше СФРЈ. Наравно, негативно — тако што би пролонгирало успостављање мира. Јер, није тешко претпоставити да би Хрватска, Словенија и БиХ покушале у преговорима да искористе свој статус признатих држава у односу на међународно формално непризнату СР Југославију. Милан Панић наговестио је намеру да савезна влада предложи Савезној скупштини да званично поднесе захтев за пријем СРЈ у Уједињене нације. Питање је да ли ће то Скупштина и прихватити. Узгред, Влада Србије одмах се огласила претњом да би то био губитак државности Србије и Црне Горе. Чињеница је и да је премијер најавом покушао да предупреди искључење (или суспензију) из Светске органи-

Ако нас не избаце из Уједињених нација, комунисти ће рећи да је то њихова заслуга. Што је лоше. Ако нас избаце, ликоваше свет, а комунисти ће рећи да је крив Панић. То је такође лоше.

зације, будући да је за Југославију — када се напиње да се изузме из блокаде — веома важно да остане за столом. А један од важних, можда и најважнијих, је сто у ОУН.

Искључење СФРЈ из УН или захтев СРЈ за пријем у УН, с обзиром да међународна заједница не прихвата једнострану одлуку да СРЈ аутоматски наследи СФРЈ у Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама (што дефинитивно разоткрива политичко правну наиву СПС-а) — носи реалне тешкоће око поновног пријема у чланство УН. Јасно је, наиме, да СРЈ чека онај фамозни шалтер који су комунисти у Србији толико ниподашћавали, а пред који ће, по свему судећи ипак морати савезна држава да стане, стрелећи непрестано да баш у то време не буде на њему истакнута табла са написом „пауза“.

Практично, то значи да би СРЈ морала да испуни услове за пријем из члана 4. Повеље УН. Најпре, да је МИРОЉУБИВА и, друго, да је способна и вољна да извршава обавезе садржане у Повељи. Кандидатуру подноси сама држава писменом молбом генералном секретару, а о пријему на претходну препоруку Савета безбедности одлучује Генерална скупштина. За доношење препоруке неопходан је потврђан глас деветорице чланова Савета безбедности, укључујући ту и гласове сталних чланова Савета. НЕГАТИВАН ГЛАС МА КОГ ОД СТАЛНИХ ЧЛАНОВА МОЖЕ СПРЕЧИТИ ПРИЈЕМ ЈЕДНЕ ДРЖАВЕ У ЧЛАНСТВО УН. Ако је препорука о учлањењу дата одлучује Генерална скупштина двотрећинском већином чланова који су присутни и који гласају. Без препоруке Генерална скупштина не може да одлучује о пријему. За разлику од искључења, која Генерална скупштина може да обави и без претходне одлуке Савета безбедности, како је то већ учињено када је из УН искључена Јужноафричка Република.

Јасно је да је пријем држава у УН пре свега политичко, а не правно питање, па и процена да ли је држава која претендује на пријем мирољубива подлеже, такође, политичкој оцени, односно политичким уверењима оних у Савету безбедности који одлучују о пријему. Како ствари стоје, евидентно је да СРЈ, чији претежни део чини Србија под комунистичким режимом Слободана Милошевића, гледано кроз призму Велике Британије, Француске и Белгије, тешко да се може назвати мирољубивом. Милошевићу се, с правом, ништа не верује, и његова закулисна политика, баца сенку на политику чији је циљ укидање блокаде. Веома лако се, дакле, може догодити да — када на шалтеру прође па-

уза — одговор на молбу за пријем буде негативан зато што би се СР Југославији одрекло постојање првог услова: **мирољубивост**. Или, најупроштеније: политика заблуде о аутоматском наслеђивању СФРЈ од стране СРЈ, која је највише и допринела стављању на тапет чланства СФРЈ у УН као једне од држава оснивача ове организације, биће — уз убеђење светске заједнице да су Србија и Црна Гора највећи кривци за рат у БиХ — велика препрека да сада СРЈ постане члан Уједињених нација.

Као и за укидање мера изолације светске заједнице, тако би и за пријем у ОУН, најцељесходније било да са политичке сцене коначно оду Слободан Милошевић и његови послушници.

Ваља разлучити да се питање места у УН од почетка не поставља у односу на трећу Југославију, већ у доносу на СРЈ која фактички већ више од годину дана не постоји.

Компромис, какав је пронађен у КЕБС-у замрзавањем чланства СФРЈ, могао би да буде примењен и у ОУН: **суспензија, односно такозвана празна столица, на одређено време**. То је трећа могућност која би, као, наравно, и она прва, одговарала СР Југославији. Али је, такође, мало вероватна.

ПРИНУДНИ КОМПРОМИС

Ваља, такође, подсетити да је основни задатак Милана Панића издвајање земље из изолације. То је нужно да бисмо буквално преживели. У актуелној ситуацији он је принуђен да повлачи, у мноштву нужних а лоших, најмање лоше потезе. Да исправља оно што је затекао. Примера ради, Милошевић инсистира на континуитету Југославије, али не одређује југословенску делегацију која учествује у преговорима око расправе имовине, права и дужности бивше СФРЈ. Све док Панић није радикално изменио састав (искључиво **компетентних стручњаци**) и назив (југословенска), у преговорима су учествовале две — **српска и црногорска комисија** (а инсистирали су на Југославији!) од којих српска у чудном саставу. Поред стручњака за међународно право, професора **Смиље Аврамов** и професора **Креће**, чланови су били и професор уставног права, **Ратко Марковић** и лични саветник Слободана Милошевића — **Владан Кутлешић**. Двојица последњих су, иначе, учествовали у изградњи српског („најдемократскијег“) Устава и познатог Савезног („жабљачког“) устава.

Кроз ту призму очигледно је да би, не само Милан Панић, него и свако други на његовом месту — уколико наравно не жели рат Србије и Црне Горе против целог света, или вишегодишње таворење у оваквим условима потпуне блокаде (можда и до коначног истребљења) — морао да повлачи исте или сличне потезе. Да чини уступке. Да се, једноставно, помири са тренутном улогом **потпуног аутсајдера у међународним односима**. То, свакако, не значи и прихватање отворених понижења и такозване беле окупације територије, каква би могла да буде и давање специјалног статуса Војводини, Косову и Санџаку у дословном смислу. То је прави и главни корак ка потпуној аутономији и коначном одвајању од Србије тих њених територија. Нужно је одиграти добру дипломатску партију, издејствовати компромисно решење — мало попустити сада, да би се, када су у међувремену стекну поверење, кредибилитет и пријатељ, затегло. По свему се чини да Милан Панић управо то и ради и да је актуелна варијанта **око пријема треће Југославије у Уједињене нације управо на то срачуната**.

Ако се из разматрања изузме целокупна привредна ситуација у Србији, око чије изузетне тежине не постоји никакав спор на политичкој сцени Србије, основни циљеви које су покушали да остваре српски социјалисти у протеклим годинама без изузетка су државотворне природе. Сви су пропали.

Пише: Милена М. ПОПОВИЋ

Пошто су Србија и Црна Гора прихватиле све главне документе Лондонске конференције у делу домаће јавности очекивало се да ће ослабити међународни притисак коме је Србија била изложена последњих месеци. Међутим, након недавног покретања иницијативе ЕЗ да се СРЈ искључи из Организације уједињених нација, поменута очекивања показала су се као савршено нереална. Ова привидно изненадна акција ЕЗ тумачи се у неким круговима српске политичке елите као последица чињенице да се није удовољило главном захтеву постављеном на Лондонској конференцији, захтеву којим се тражило хитно обустављање сукоба у БиХ. Овакве анализе долазиле су и из врхова неких српских опозиционих странака (на пример, такав став заступао је и Драгољуб Мићуновић) и из њих су се могли извући закључци да у овој фази дипломатског рата против СРЈ политика српског руководства представља чинилац од другоразредног утицаја на одлуке међународне заједнице.

Заиста, сукоби у БиХ су се распламсали након Лондонске конференције упркос чињеници да су тамошњи Срби учинили готово све да испоштују обећања дата у Лондону. Срби су дозволили да се стави под контролу снага УН њихово тешко наоружање на већем броју пунктова и при том су извршили деблокаду Горажде. Овај град на обали Дрине хрватски и муслимански стручњаци за пропагандни рат замишљали су као босански Вуковар и Дубровник, истовремено. У Горажду је било стационирано више хиљада муслиманских и хрватских војника чија је намера била да се не повлаче док Срби потпуно не разоре град. Обим разарања требало је да обнови сећање на Вуковар а чињеница да су у граду Срби били у убедљивој мањини (што је био случај и са Дубровником) требало је још једном свету да покаже да иза неких српских војних акција као крајњи циљ стоји освајање туђих територија.

ЗАШТО СЕ ПОЈАЧАВА ПРИТИСАК НА СРЈ

Бранећи Вуковар и Дубровник, Хрвати су изборили међународно признање своје државе. Свестан ове чињенице, Караџић је одлучио да деблокира Горажде и тиме онемогући Изетбеговића да на случају тога града избори међународну војну интервенцију против Срба у БиХ. Међутим, након делокирања Горажде огромна маса Изетбеговићевих војника расула се по БиХ и та ослобође-

ЗАШТО СМО ДАЛЕКО ОД УКИДАЊА САНКЦИЈА

МИ ЦРКАВАМО, ОН СЕ КАНДИДУЈЕ...

на енергија, коју су Срби до скоро држали под контролом, запалила је Босну. Овакав расплет могао је да очекује свако ко је запамтио да је, колико јуче, Изетбеговић изјавио да је његов циљ слобода а не мир.

Они који данас заоштравају дипломатски рат са СРЈ били су унапред сигурни да ће и после Лондонске конференције Босна горети и због Изетбеговићевих јавно изнесених ставова о миру и слободи. И то је био разлог што је наставак притиска на Србију и Црну Гору био неминован и у условима потпуног престанка сукоба у БиХ.

Разлоге за нове притиске на СРЈ треба тражити најпре у чињеници да се српска политика, како рече и у Лондону Слободан Милошевић, „неће мењати јер за то нема потребе“. А свет је, упркос чињеници да је Милошевић у више наврата прекршио задату реч, навикао да верује Милошевићу кад каже да се у српској званичној политици неће ништа значајније мењати. Основ за ово веровање почива на сазнању да се у Милошевићевој политици ништа није променило од часа када је формулисао главне циљеве свога политичког деловања. Да у ЕЗ и САД не рачунају без разлога да ће Милошевићев режим у Србији опстојавати годинама, попут Франковог у Шпанији, потврђује и чињеница да су у сенци догађања око искључења СРЈ из УН, из врха СПС готово стидљиво изјавили да ће у нове изборе ући са С. Милошевићем као кандидатом за најодговорније функције у Србији. Све ово показује да српског актуелног председника у свету боље познају него овде у Србији. Полугласне информације потекле из врхова савезног руководства да се „Милошевић неће кандидовати на следећим изборима“, да би на тај начин обезбедио себи најмање нечастан одлазак са политичке сцене у Србији, показују да Милошевића не познају ни они које многи сматрају најодговорнијим за његов неочекивано брз политички успон. Ако је вест о томе да Милошевић не жели ни промене у политичком врху Србије изазвала изненађење код Срба жељних промена, она свакако није изненадила политичке аналитичаре утицајних светских државних канцеларија. И зато, изјава коју је дао званични представник Стејт департмента, Ричард Баучер, да ће САД искористити сав свој утицај и сву своју моћ да искључи СРЈ из УН, представља дефинитиван доказ да ће бездан у који падају

Србија и Црна Гора имати неограничену дубину све док се српски социјалисти не уклоне са политичке сцене Србије и нове савезне државе.

КАКО УКЛОНИТИ ЈОВИЋА

Социјалистичка партија Србије у предизборном периоду има задатак да реши два веома важна проблема. Први се односи на стварање услова у којима би било могуће поново кандидовати Слободана Милошевића за председника Србије, а други се односи на избор Милошевића за председника СПС. Ако дође до овог другог избора, у случају победе на председничким изборима, Милошевић би био обавезан да поднесе оставку на место председника СПС. Поставља се логично питање: ако су у Главном одбору СПС сигурни у Милошевићеву победу на следећим председничким изборима, због чега га је онда потребно бирати за председника странке за период мањи од два месеца? Одговор на ово питање морао би бити у вези са Милошевићевом негативном оценом рада челника СПС, датом приликом његове последње посете Лесковцу. Привременим избором Милошевића за председника СПС био би уклоњен, са најмање напора, Б. Јовић. Одлазак актуелног председника СПС из политичког живота Србије повукао би за собом и пад П. Шкундрића. Тако би за народ био остварен привид да су уклоњени људи који су довели до краха политике СПС. Милошевић би при томе остао поштеђен јер је, наводно, био дужан да реализује програм странке коју није водио!

И, коначно, ако изгуби на председничким изборима Милошевић би остао у политици као вођа српских социјалиста. Очигледно, предизборна активност српских социјалиста је брижљиво планирана: сви могу да оду, Милошевић мора да остане; његов одлазак значао би и крај његове странке.

Ове акције предизборног штаба Социјалистичке партије Србије, са анализама које предвиђају више могућих расплета изборних догађања, очигледно доказују да нико тако не зна да се бори за власт као српски социјалисти и њихов вођа. Српска опозиција, коју неретко оптужују да се бори само за власт, требало би да научи од социјалиста како се то заиста чини.

Тежња српских социјалиста да задрже власт, а при томе не начине ни једну значајну промену у својој политици, могла би се тумачити и подвргнути критици применом критеријума који су у свету уобичајени приликом оцењивања успешности различитих политичких акција. Међутим, челници СПС не допуштају могућност да се у случају њихове партије примењује било који познати критеријум за процену вредности, што најбоље потврђује једна од најзначајнијих њихових животних одредаба, изговорених из уста академика **Михаила Марковића**, према којој (истине које су очигледне **нама** (српским социјалистима — прим. М. П.) нису очигледне свету).

Заборавамо стога све оно што је у свету речено о Социјалистичкој партији Србије, заборавимо, дакле, и оно чувено писмо које је Социјалистичка партија Француске упутила на београдску адресу СПС-а, заборавимо и све оно што је о српској владајућој партији изрекла српска опозиција „у жару борбе за власт“ и погледајмо са каквим успесима српски социјалисти улазе у нову изборну трку, примењујући при томе критеријуме које су они самостално створили.

СА НЕОСТВАРЕНИМ ЦИЉЕВИМА У НОВУ ИЗБОРНУ ТРКУ

Ако се из-разматрања изузме целокупна привредна ситуација у Србији, око чије изузетне тежине не постоји никакав спор на политичкој сцени Србије, основни циљеви које су покушали да остваре српски социјалисти у протеклим годинама без изузетка су државотворне природе. Они су најпре покушали да контролишу Републику Србију „као јединствену државу на целој својој територији“, потом — да створе нову савезну државу у којој би живели сви Срби и, коначно, да очувају прави континуитет Југославије. И са становишта изграђених у владајућој странци Србије већ данас је сасвим јасно да су први и последњи од побројаних циљева окончани са потпуним крахом. Ово доказује и сама Влада Републике Србије која, кад се ради о првом циљу, избегава да испуни одредбе Уставног закона донетог октобра месеца 1990. године, према којима је предвиђено да Скупштина Републике Србије треба да донесе статутарну одлуку уместо распуштене Скупштине АП Косово и распише изборе за покрајинску скупштину. Тек ових дана српска влада ће предложити Народној скупштини Србије (конституисаној почетком 1991. године) да примени поменуте одредбе Уставног закона. Очигледно је да и сама српска влада схвата да би расписивање избора на Косову срушило илузију да су српски социјалисти конституисали Србију као „јединствену државу на целој својој територији“. О степену будуће разбијености српске државе најбоље говори одлука КЕБС-а да у Војводину, Косово и Санџак упути сталне посматрачке мисије чији основни задатак ће бити да се издејствује специјални статус ових подручја. Проблем очувања правног континуитета Југославије постао је потпуно бесмислен након покретања поступка за искључење СРЈ из УН. Покушавајући да предупреди негативне последице које ће настати поменутим искључењем, савезни премијер је светској јавности понудио могућност

да нова савезна држава **сама** затражи пријем у УН, чиме је практично призната потпуна узалудност свих напора које су уложили српски социјалисти за очување правног континуитета Југославије.

Очигледно је да је уочи нових избора дошло до рушења централних стубова на којима је Социјалистичка партија Србије градила све своје државотворне акције. Пошто су оба неостварена циља одавно обнародована као дефинитивно остварена, челници СПС неће бити у могућности да тврде како тим циљевима нису уопште ни тежили. Ова опробана процедура у сакривању почетних намера након претрпљеног пораза најбоље се сагледава у случају најважнијег циља који је себи поставила владајућа партија Србије. Вође српских социјалиста без устезања данас изјављују да парола „сви Срби у једној држави“ не исказују ни минимум територијалних претензија према новоствореним државама, бившим чланицама СФРЈ. Тако ће, на пример, **Слободан Милошевић** на Лондонској конференцији усвојити без и једног знака отпора **Изјаву о начелима** у којој се децидирано признаје интегритет нових балканских држава у њиховим **авнојевским границама**. Ово је требало да прибави убедљивост данашњим закључањима у СПС да тамо нико и никада није имао идеју да дели Босну и цела Хрватску. Привид о територијалним претензијама које Србија исказује према БиХ и Хрватској, према изјавама водећих чланова СПС, створен је због тога што је Србија активно помагала борбу српског народа изван Србије за остваривање људских права која су им била озбиљно угрожена.

СПС И ТИТОВЕ ЛИНИЈЕ НА МЕРМЕРУ

Колико има хпокризије у одрицању сваке могућности да се Социјалистичка партија Србије залагала за разбијање територијалног интегритета Хрватске и БиХ (што се не би морало сакривати да је борба вођена демократским средствима), потврђује и случај **Михаила Марковића**, пројектанта главних токова политичког мишљења у СПС. Средином прошле године, у интервјуу датом листу **Политика**, поменути академик изјављује следеће: „Народи који то желе отићи ће, они који то не желе остаће у Југославији. Југославија мора утврдити своју нову државну границу — јер у овом моменту ми смо ваљда једина држава на свету која на великом делу свог простора нема државну границу. Та нова државна граница **мора** (подвукла М.П.) у Хрватској ићи линијом разграничења српског и хрватског народа“. Ако, дакле, гранична линија нове савезне државе мора да пресеца Хрватску, како рече **М. Марковић**, не представља ли онда то захтев за триторијално разбијање Републике Хрватске? Данас се српски социјалисти чуде зашто их свет оптужује за покушај насилне промене авнојевских граница, заборављајући да је у наставку цитираног размислања академик **М. Марковић** дословно рекао: „ЈНА треба да поседне ту нову границу и спречи даље нападе државних и паравојних терориста на незаштићено цивилно становништво“.

Да не би било забуне око изнесенога размислања о новим границама, **Михаило Марковић** изјавиће и ово: „Постојеће унутрашње

границе у Југославији могу бити легитимне само ако су засноване на етничким и историјским темељима. Крајина, источна Славонија, Барања и западни Срем не могу припадати Хрватској ни по једном ни по другом принципу... Према томе хрватске вође не могу се позивати... на границе које су произвољно повукли Тито, Кардељ, Ранковић и Ђилас... Хрватско полагање права на те границе почива на глиеним ногама“. Толико о границама. Пошто су српски социјалисти покушали да право на самоопредељење српског народа остваре хаубицама и минобацачима потпуно је логично што данас поричу да су желели да мењају граничне линије.

Поменути интервју који је **Политика** дао **Михаило Марковић** сјајан је пример који објашњава зашто у СПС-у никада нису желели да покрену акцију око формулације српских ратних циљева и зашто се избегавало да се призна да је Србија у рату. „У овом часу, док траје ратни сукоб на територији Хрватске, примарни је српски национални интерес да Република Србија тако води стратегију одбране српског народа у Хрватској да пред светом не буде с ваљаним разлозима оптужена да учествује у агресији на Хрватску“, изјавио је **М. Марковић** оцењујући домете стратегије „за Хрвате смо у рату, а за Свет нисмо“. При томе ће **М. Марковић** показати да се у СПС није ни слутило какве ће бити последице такве политике: „Стратегија уједињавања српског народа у Србији с оним ван републике била је до сада одлучна али и **најмудрија** (подвукла М.П.) могућа, само зато освојене су многе позиције с минимумом жртава и минимумом погоршања међународног положаја Србије“, рећи ће половином прошле године **М. Марковић**, не водећи рачуна да се на тас српске кривнице већ слажу тегови. Колико је данас погоршан међународни положај Србије не треба убеђивати ни **М. Марковића**. Зашто се то није десило још прошле године требало је да буде јасно свакоме у СПС-у па и њеном идеологу: Чак су и Милошевићу биле потребне године да сруши све оно што су Срби вековима градили. А изградили су, стицајем историјских околности, мало материјалног, а много духовног. А на духовном и почива највећи део угледа једног народа.

Зашто на предстојећим изборима не треба гласати за ову и овакву Социјалистичку партију Србије и њеног вођу **Слободана Милошевића**, најбоље објашњава сам академик Марковић. Говорећи о стратегији борбе у Хрватској он ће рећи и ово: „Најгоре што би могло да нам се деси била би потпуна економска блокада Србије и могућа војна интервенција против нас“. То најгоре се ипак десило. Међутим, није на одмет да поставимо и следеће питање: да ли је могло да нам се деси и нешто горе од онога што **М. Марковић** сматра најгорим? Уместо одговора присетимо се да су Пољаци у доба Едварда Гјерека често говорили: да постоји нешто горе од овога што нам се дешава, Гјерек би удесио да нам се то деси. Сигурно је да ни **Милошевић** не би губио време. Присетимо се овога ако му нађемо име на новим изборним листама.

**БОРКА ПАВИЋЕВИЋ, ДРАМАТУРГ И УМЕТНИЧКИ ДИРЕКТОР БЕОГРАДСКОГ
ДРАМСКОГ ПОЗОРИШТА, ЧЛАН БЕОГРАДСКОГ КРУГА**

СРПСКИМ ЕРОСИМА СЕ

ШЛИЦ ОТВАРА ПОЗАДИ

фото: Ђорђе ВУКОЈЕ

„Тип мушкарца политичара који се створио на бази српства — то су Растињаци који остварују идеолошке принципе, а у ствари хоће да артикулишу свој положај у Београду. Они као дошљаци, а све велике патриоте, хоће да скоче у меко ткиво града! Сви они, наравно, имају некакве стамбене проблеме, требају им одмах мерцедеси и хеликоптери, а све то увнју у причу о Србима у Крајини...” каже за „Српску реч” жена која је грађанка од главе до пете, неко по коме се некада препознавао Београд и његов дух, а чија је књига „Ћујћито — ходо” заувек остала сложена у сарајевској штампарији.

**Разговарала: Славница
ТАНАСИЈЕВИЋ — ЛАЗИЋ**

Евидентно сте присутни као интелектуалка у политици током читаве године — било да са пријатељима из Београдског круга обилазите Мостар, Сарајево или Санџак, било да са колегама из позоришта одласком у Љубљану одржавате сада танушне нити некадашњих професионалних и личних пријатељстава. Остаје запамћен Вац ангажман током трајања Студентског протеста, летовњих антиратних манифестација „Црни флор” и „Последње звоно”. За наше прилике је реткост, признаћете, срести жену „до

гуше” ангажовану у политици.

Остаје отворено питање шта је све у сфери политике, али је сигурно да се у политици сучелило много тога што чини наш живот. Ово није бизарно питање, већ питање како ће се уопште моћи живети. У ужасу који нам се догађа у последње време, темељно се прелама све и сви се налазимо пред ситуацијом да одговарамо на егзистенцијална, филозофска, идеолошка, морална и сва питања данашњице, за шта нас је живот спремио, или није. Људи који се данас официјелно баве политиком мисле да су патриоте — биће да је ствар супротна. Мислим да смо ми патриоте који смо против такве политике. Припадам

свету који је до пре неколико година мислио да је смрт родитеља нешто најстрашније што се може десити, а сада смо видели да се губитак земље, отаџбине може доживети далеко трагичније од личних губитака. Тако ми је смешно што сам магистрирала на Бергсону, што смо се бавили Кандинским и онтологијом, када данас ударамо главу у темељ најужаснијих социјалистичких питања — шта је то традиција, која је моја култура, шта је наш бекграунд, због чега Битеф на коме сам 25 година васпитавана синоћ почиње без химне? Толико је темељних ствари доведено у питање.

До недавно сам у Љубљану путовала ју-

тарним авионом на пробу и враћала се поподневним на представу у Београд. Прошлог месеца сам са Животићем и Савићем за Љубљану ишла аутобусом до Баје, где су нас практично размењивали, да би нас Растко Мочник „скидао“ са мађарске границе у осам сати ујутро са једван добијеном десетодневном визом за Словенију, да бих тамо затекла исто тако очајне колеге и пријатеље због свега што нам се догодило. Тада схватите да морате следити природни потицај да се бавите политиком не бисте ли ишта од тог неуротичног политичког лудила око нас променили. Када гледам жртве овог рата, осећам потребу да се супротставим, јер није у тој природи да пасивном саосећајношћу гледам судбине мајки и деце које су горе него прошлог рата. Тиме се морате бавити, а политика је природан излаз у којој се данас прелама наше целокупно биће.

КНЕДЛЕ НА ГЛАВИ

Ипак остаје нејасно због чега је тако мало жена у политици?

То је суштинско питање. Погледајте ту Скупштину — знате ли зашто се они тако понашају? Нема жена. Не би онај лудак у клупи од досаде слушао радио или читао новине да има неке лепоте од које ће се уплашити. Погледајте српске Еросе који раскопчани до пупка, чешући се за ону ствар, мрсе причу о Великој Србији — за мене ту нема никаквих изненађења! То је тип мушкарца — политичара који се створио на бази српства — то су Растинићи који остварују идеолошке принципе, а у ствари хоће да артикулишу свој положај у Београду. Они као дошљаци, а све велике српске патриоте, хоће да скоче у меко ткиво града. Сви они, наравно, имају некакве стамбене проблеме, требају им одмах мерцедеси и хеликоптери, а све то увију у причу о Србима у Крајини. Знате ко су модерни четници? Они који вас ударају по рамену вичући „бурасеру“ док тару руке о панталоне, јер су им прљаве од крви из овог ужасног рата и садашњих злочина у име сиротих Срба. Па погледајте **Калајна**! Ето вам! То ради „Дуга“! Погледајте дупета тих мушкараца — чувеним Ремовима се распорак на мантилу отвара позади. То су људи којима се шлиц отвара позади — ми знамо шта је то! Да нису случајно они ледери? Загледајте Бокана док гризе нокте!

Наравно да је национализам мушки шовинизам, наравно да сви говоримо о томе зато што национализам није једнодимензионална појава, он је епска књижевност, он је патријархалитет, он је тектонска снага, наративна књижевност.

Погледајте оволика убиства деце у овом рату. Па која мајка би то урадила? А због чега су то урадили велики српски Ероси? Јер једном треба стан од 600 квадрата у Београду, другом два стана јер се развео, итд. Зато је измишљена цела ова ујудрма. Сада су смислили напрасно титулисање — посташе одједном господи и госпође, од чега ми се гади, јер хоће да се увале у грађански свет и да цела прича почне испочетка — већ су капарисали шта им следеће треба.

Како Вама, као драматургу, изгледа драматургија српске скупштине?

Наравно да тамо седе једва две жене, за-

то што је програм те партије која је у већини такав, зато што је то отуђена свест на Марксов и Крлежин начин, зато што су они такви. Ништа се није изненада догодило. Када сам их видела на градским степеницама испред Скупштине, како стоје у мантилима испод којих стежу револвере које данас нескривено носе, знала сам да опет долазе, као 1945! То је та прича о скоројевићима, националсоцијалистима, Ремовима војскама. То су те испране главе, алкохолне коме, то је облик живота. Зато се није чудити зашто тамо нема жена. Зато и имате те сиве типове у реалсоцијалистичким кошуљетинама који дођу на скупштинска заседања, а све им се нешто жури, као да се не ради о нашим животима. Цео њихов проблем је кад уђу у кафану да им келнер прискочи, да би били главни и да се све врти око њих. Погледајте те жене које опслужују приликом гласања у Скупштини? То је њихов сексуални узор — плава жена са кнедлама на глави која иде салом и жваће жваку! То све исходи из таласа мачо популизма и покрета порттира. Не брините се, то се десило и у Љубљани и у Загребу. То јесте проблем Еросе, хабитуса тих људи и њихових светоназора.

СЕДЕТИ СА РАТНИМ ЗЛОЧИНЦИМА

Сви ти јахачи на таласу националне еуфорије који нас је једно време понео и заједно и данас причају исту причу о свим Србима у истој држави. Отрежњење од националне острашћености је болно за многе трауматично после ратне агоније кроз коју пролазимо. Како Ви и Ваши пријатељи из Београдског круга видите национално питање?

Мислим да је национално питање темељно питање због кога је дошло до ове ужасне blasfemije, да људи који говоре у име нације доведу ту исту нацију до највећег зла уз свесрдно помагање одређених људи из опозиције који су се трудили да добаце камен националних граница још даље, а све бавећи се патриотски националним питањем. Београд-

ски круг је формиран на бази различитих мишљења, али оно што је заједничко свим нашим пријатељима јесте да наше окупљање има изразито антинационалистичку и антифашистичку поруку са јасним опредељењем да решење политичке ситуације не видимо кроз решавање националног феномена. Питање људске и интелектуалне одговорности је врло компликовано. Људи који се баве политиком и дају изјаве раде то тако да то српски народ на терену много кошта, наметнут им је један ужасан рат и садашњи српски политичари навукли су на српски народ страшан комплекс националне кривице својом неодговорном политиком, због чега сматрам да су ратни злочинци. Због чега данас Срби носе жиг националне кривице пред целим светом? Због једног прљавог рата који води неодговорни политички врх Србије! Наш народ неће колективну кривицу Немаца из '45. године и зато мора именовати кривце овог ужаса у Босни. При томе ја јако добро знам шта се догађало у Словенији, шта се догађа у Хрватској, али ми не можемо то питање решавати на исти начин!

Када смо размишљали како да се дефинише позиција Београдског круга, дошли смо до закључка да је најбоље да се један број људи који хоће својим јавним иступима да сведоче о свему што нам се догађа окупи суботом у СКЦ тако да је сваке недеље 7-10 људи имало срећу и несрећу да на нашим сесијама говоре у име Друге Србије. Ситуација је била таква да је ужас око нас и рат у Босни дизао те исказе на степен драмске радње. Увек ћу се сећати када је, рецимо, Драган Бабић читао превод „Историје мучења“ па смо у тим сценама мучења и из 17. века препознавали поновни национално-крсташки рат који нам се данас догађа. Пропутовали смо Југославију. Сећам се извођења представе „Мајка храброст и њена деца“ у Сарајеву и тренутка када на крају представе Бранка Петрић изговара „Боже, спаси град“ а цела дворана устаје и плаче! Сви смо имали једно страшно осећање предстојећег ужаса. Слично је било и у Мостару. После нас су ишли не-

ки други људи који мисле да на националној хомогенизацији могу да се решавају ратне олује које су узвизали. Тако смо отишли и у Љубљану на позив Ратка Мочника. То је покушај, условно речено, да се ради за један тренутак када ће комуникације и југословенска варијанта постојати — на томе раде они који су и до сада радили и сматрали то најприроднијом ствари на свету. Учешће Београдског круга на догађајима на Београдском универзитету било је веома важно зато што је то био тренутак да се говори о нужности пацификације и денацификације као залога некакве могућности да се преживи.

Који су разлози да нисте колективно пришли Депосу?

Београдски круг нема изборно-политичких претензија, па је лишен сујете и проблема који се постављају пред предстојеће изборе. Немамо дилема са својим размештајем у будућем политичком простору, иако сматрам да је он страшно битан и да бих радије волела да је **Панић** неко ко доноси одлуке. За Београдски круг остаје важан задатак да се тај простор монетарно ишчисти, јер је монетарна корозија кулминирала у загађеној клими Београда, у којој је могуће да представник Депоса седи са човеком из позиције који је ратни злочинац и на крају каже — ми ћемо опет седети заједно у кафани. Не, то се више неће догађати! У београдском ткиву се нагомилаало много тога што је довело до овакве ситуације, да на Универзитету заједно са представницима странака и неким интелектуалцима седе људи који су евидентно ратни злочинци. Ми више не можемо тако живети! Тако смо дуго живели — са страшно различитим ставовима које смо „нивелисали“ увече у Клубу књижевника, па на крају све буде у реду. Е, сада је овај рат показао да се на тај начин интелектуално више не може живети, јер долази до катастрофе. Сад сви знамо шта је највеће зло и људи треба да се уједине без обзира на разлике, али при томе треба задржати нормативе ко, шта може и треба да ради. Наравно да при томе не мислим да би у Депосу проф. **Никола Милошевић** требало да седи уз **Мирка Јовића**, да бисмо се ослободили тог великог зла. Не може се спајати неспојиво. Или, рецимо, **Матија Бећковић** који када је скептичан, кад је ироничан, када је критик је велики дух, али је патетичан када је Афирматор. Колико је боље када **Матија** критички говори шта мисли, него када на Видовданском сабору говори афирмативно. Сасвим је другачије, рецимо, са **Вуком Драшковићем** који личном харизмом и очигледним жртвовањем и херојством везује за себе онолики свет на том истом Сабору. Ствар личне храбрости је јако битна у политици, да би вам људи веровали. Он је свакодневно седео свих тих дана са народом — кад позовеш људе на вечеру, служи ту вечеру! Он национално питање цивилизовано решава и његов пут од заговарања национума против кога сам апсолутно, до унитаризма због чега је данас највише оспораван, је прави пут модификације на коме изгуби националисте али добије неке друге људе — то је питање мудрог преформулисања поПрокоментаришите учинак деловања српског министра за културу, **Миодрага Ђукића**, који је и самма из света позоришта. Његов светоназор је србоназор. Колико

он може имати среће у једном тако милитантном националном заговарању и препарању људи на тај начин? Мислим да се српска влада игра бесмислене еуфемистичке игре. Када питате Ђукића зашто Ашкен Атаљанц нема стан, он одговара: „Ја сам Србин“. Питате премијера Божовића зашто хоће да отме „Политику“, а он одговара: „Ја никад нећу допустити да страдају Срби у Крајини“. Зашто замазује очи тим Србима у Крајини када га питамо каква му је жетва? Али, то народ „попије“.

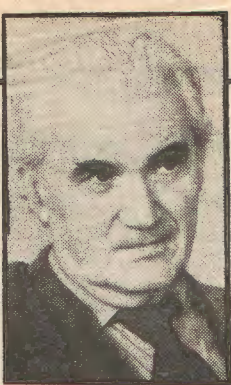
Никада нисам размишљала да бих сада по том министровом србоназору требало да играм субкултуру по националном критеријуму. Мислим да треба да играмо и Тенеси Вилијамса, и Бекета, и Јонеска, и Вирџинију Вулф, и Шекспира — све је то наша култура.

Мислим да сам више учинила београдском народу што сам правила такав репертоар, него неко ко виче да је добар зато што је Србин.

Многи су понашање премијера Панића, признаћете необично за наше политичке прилике, упоредили са глуматањем арлекина у гротескној српској скупштини. Како Ви видите његов мизансцен под Великом шатром српског Парламента?

Човек је жив, мрда се, пије воду слободно, нема бирократско понашање, не говори по дневном реду и топло се надам да ће бити довољно брз да предухитри циркуске скидаче. Није дебео, има пристојну кравату, нема одвратно надувено алкохоличарско лице, нема стомачину, смршао је од проблема које има, има нормалну жену и децу — човек са сопственом кинетиком, сасвим другачијим биолошким ритмом, који је унео силну промену. Треба нам човек те врсте. Зашто би Борисав Јовић или Борислав Петровић оличавали дух српског народа?

Пише:
Никола МИЛОШЕВИЋ

**На основу чега је
неупућени народ
поверовао да ће
председник
Републике коначно
престати да му чини
толико добра и да
му обезбеђује
неопкивно
благостање?**

ИГРЕ БЕЗ ГРАНИЦА

ОНИ НАМ ТО РАДЕ СТРАТЕШКИ

За почетак смо одабрали једну истиниту причу из славних времена социјалистичке изградње када је своје прве кораке правила млада, прогресивна дипломатска служба Брозовог режима. Међу дипломатским посленицима тог знаменитог периода затекао се и неки предатни дипломата, чији је задатак био да перспективне кадрове млађег узраста уводи у тајне дипломатског заната. После извесног времена један од његових сарадника пожалио се да ресорни министар припрема доношење неког прописа без икакве законске основе и свакој дипломатској логици упркос. Учитељ и ученик договоре се онда да затраже пријем код министра и да му скрену пажњу на незаконитост и ирационалност његовог подухвата.

Узалуд. Глатко одбијајући то свеколико правничко-дипломатско зановетање својих политички непросвећених службеника, министар им обзани, такорећи с ногу, да у периоду диктатуре пролетаријата одлучују револуционарни а не буржоаски интереси да су потребе и захтеви радничке класе, коју заступа њен најпрогресивнији део, једино мерило, кога се у стварима дипломатије мора придржавати. Сва настојања младог дипломате да се овој гвозденој логици супротстави остала су без икаквог резултата, а његов старији колега и учитељ за све то време није прозборио ни једну једину реч. Када су изашли напоље, гнев младог дипломатског приправника сручио се на учитељево главу, са нарочитим акцентом на чињеници да је за све време министровог придиковања остао нем. Учитељ на то позове младог колегу у свој кабинет, понуди га да седне, понуди га цигаретом и после краћег и мрачног ћутања изјави да је пропустио да му каже најзначајнију истину о дипломатској и свакој другој пракси новог поретка. „Знате“, рекао је несуетни учитељ свом несуетном ученику, „пропустио сам да вам кажем да је ово режим неограничених могућности“.

ДОБРО И ПРОСПЕРИТЕТ

Како онда, тако и сада. Под вишестраначком маском, режим Слободана Милошевића остао је и даље исти тај режим неограничених могућности, о коме је реч у анегдоти из послератне дипломатске активности Брозове Југославије. Штавише, пред неким договорштинама из нашег савременог национал-бољшевичког репертоара бледе све истините приче из југословенске титовске старине. А да ова оцена није тек нека празна реч, посведочиће нам и најновија трагикомична епизода из динамичне министарске каријере Владислава Јовановића, једног од највећих послушника председника Републике Србије. Такорећи до пре неки дан изгледало је да је овај узорни дипломатски службеник, већ самим тим што је постао савезни министар спољних послова, престао да врши своју претходну министарску дужност на нивоу Републике и да се после оставке на савезни положај ни у ком случају није могао вратити на раније место у Републици. Међутим, према званичном саопштењу са меродавне републичке instance, испада да, поставши савезни министар, Јовановић није престао да министрује на републичком нивоу, јер се иначе, како је објашњено, не би ни могао вратити на место са ког је и дошао. Тако излази да је друг Јовановић у једном периоду наше новије историје истовремено био и савезни и републички министар за спољне послове, а то је, мора се признати, појава која се може наћи само у режимима неограничених могућности.

Ову колико, неоспорну толико и суморну, истину потврдиће ускоро, како ствар стоји, својим личним примером и председник Републике Србије Слободан Милошевић. На вест да ће се вођа српских национал-бољшевика кандидовати за председника СПС, а дакако и бити изабран на ту функцију, неки оптимистички

расположени коментатори похитали су да закључе да ће се најзад обистинити предвиђања да ће се овај ватрени борац за ствар демократије повући са председничког положаја на коме се налази и на коме је донео толико добра и просперитета српском народу.

У неким другим режимима, мањих и скромнијих политичких могућности, то би се сигурно и догодило. Уосталом, Устав Србије изричито предвиђа да председник Републике не може бити човек који се налази на челу неке странке, а увођење ове одредбе у текст устава званично је у своје време образложено племенитом жељом самог председника да буде председник свих Срба, а не човек који представља само једну ускостраначку организацију, у којој се окупљају искључиво људи одређених политичких уверења. Међутим, из Танјуговог извештаја са скупштине СПС у Пећи, сазнајемо да је члан Извршног одбора Главног одбора владајуће странке Зоран Анђелковић изјавио „да ће Слободан Милошевић и поред кандидовања за председника СПС на предстојећим изборима бити и кандидат Социјалистичке партије за најодговорније државне функције у Републици“.

Ако се ова изјава преведе на неки други, директнији и отворенији, језик испада да ће Слободан Милошевић истовремено бити и председник своје партије и председник Републике, упркос уставној одредби која то изричито забрањује и коју су он сам и његови посланици донели и на њено се поштовање свечано и уз велику помпу обавезали. Наравно, могуће је да ће садашњи устав Републике Србије у међувремену бити измењен, да би се добило какво-такво покривење за планирану политичку операцију о којој је реч, али то неће променити суштину најављеног подухвата. А суштина је у томе да Србијом управљају људи којима је до правне државе и политичке демократије колико и до лањског снега и који поштују чак и сопствене законе само онолико колико им то одговара и мењајући их како им се кад прохте.

СТРАТЕШКИ ИНТЕРЕСИ ИНДИВИДУА

Уствари, реч „људи“ нисмо ни морали у множини употребљавати. У Србији и даље све зависи од воље једног човека, и ако тај човек одлучи да се функција председника странке и председника Републике искључују, тако ће и бити. Ако пак тај исти човек реши да се обадве функције стекну у његовим сопственим рукама, опет ће тако бити и нема те силе која би у том ишта могла изменити, па макар и на небеса долазила.

Што се пак положаја председника Републике тиче, Милошевић би се по свој прилици са те функције привремено повукао, али само зато да би се за њу поново кандидовао и тако се усталичио наредних десет година.

Замисао у најмању руку сјајна. А сјајне су нам и перспективе које нам се отварају за случај да се та замисао оствари.

Додуше, друг Анђелковић је, опет према Танјуговом извештају, на већ поменутој скупштини СПС у Пећи, поред осталог, истакао да се његова странка „не бори за власт да би владала већ да би остварила стратешке интересе народа“.

Па кад је већ о стратешким интересима народа реч, да поменемо и то да ће национални доходак Србије према поузданим предвиђањима ускоро пасти испод националног дохотка Зимбабвеа. У исти мах различно се може претпоставити да је доходак друга Анђелковића и његових налагадаца ипак нешто мало изнад дохотка већ поменуте афричке државе. Пре ће ипак бити да је реч о стратешким интересима њихове сопствене клике.

КАД СЕ ВЕЋ НЕМА КУД: ПСИХОЛОШКО-ПСИХИЈАТРИЈСКИ ПОРТРЕТ СЛОБОДАНА МИЛОШЕВИЋА

КАУЧ ЈЕ И ЗА ЗДРАВЕ

У многим независним „средствима информисања“ и на Истоку и на Западу психолошко-психијатријски портрети угледних личности, особито оних које одлучују о најбитнијим друштвеним питањима, чест су и уобичајен „жанр“. У овом листу на такав начин досад су обрађени господи Војислав Шешељ и Брано Црнчевић. На реду је Слободан Милошевић. Али, ако сте одмах помислили „Аха, значи тако!“, не брините! Поручен је и Вук Драшковећ.

Пише: Dr med. sci Стеван П. ПЕТРОВИЋ, психијатар

У овом напису не бих се упуштао у дијагностиковање личности Слободана Милошевића, јер је то из више разлога **непрепоручљиво и ризикантно**, како из стручно-етичких разлога тако и због могућности да се једна личност на оваквом положају заштити и читавом лепезом разноврсних „одбрана“, од којих се многе не могу убројати у популарне. Зато ћу покушати да се осврнем на неке облике понашања Слободана Милошевића, запажене приликом његовог по злу чувеног сусрета са ректором, деканима и студентима Београдског универзитета, да бих их најпре издвојио као непосредне и тиме ослободио сваког субјективног привада, а потом довео у контекст базичног склопа његове личности. Све то не да бих постављао било какву дијагнозу, већ да бих читаоцу пружио прилику да, на темељу лако препознатљивих чињеница, сам одгонета узроке **различитих понашања** свог актуелног председника, будући да он као грађанин има прво на то, јер председници су историјске ефемерије, долазе и одлазе, а народ је вечан и једини пресудитељ у погледу избора ко да га заступа и води. У том смислу, желим да се позабавим неким чињеницама о **очигледном** понашању Слободана Милошевића, које се саме по себи намећу оку и уху и при том отварају разне дилеме, а постављају и бројна питања. Да би их донекле спасио од заборавља, али не из малициозности према Слободану Милошевићу, јер зашто бих то чинио једном појединцу, кога лично и не познајем, већ из најбоље жеље у односу на читаоце при доношењу сопствених

судова, покушаћу да истакнем оно што је било упадљиво у његовом понашању, док сам га посматрао на ТВ екрану приликом сусрета са професорима и студентима, као и више пута пре и после овог догађаја. **Са тоном и без тона**, са сликом и без слике, како бих био у ситуацији да што објективније опсервирам све оно што је типично у испољавању једнога човека, како кроз **садржај онога што говори**, интонацију и моторно експресивно понашање, као и да све то доведем у контекст његовог положаја и наравно свеколиких збивања у овој земљи, чији је он креатор.

УЋУТКАТИ САГОВОРНИКЕ

За свакога, без обзира на његов емоционални однос према Слободану Милошевићу, било је упадљиво да је већ на почетку састанка био видљиво лоше расположен, психички напет и нервозан, што је покушавао да скрива кроз понашање заштитног карактера, у коме су доминирали надмен и арогантан став и однос према људима са којима се очекивало да ће разговарати на демократски начин. Своју агресивност, која је расла из минута у минут, тешко је контролисао. Спонтаност или опуштеност нису се могли уочити чак ни у трагу. **Никога није гледао у очи**, чак ни када му се овај директно обраћао. Штавише, у тим тренуцима је окретао главу на другу страну. На нападан начин било је уочљиво колико се тешко налази у сложеним социјалним ситуацијама, поготову када би његова нарцисоидна природа, иначе веома рањива, била на удару критике. Његово **мучење са самим собом** и све тежом емоционалном контролом ишло је до **непријатности за гледање**. Након завршеног пледоаја његових саговорника, директно је без икаквог стила и осећаја за меру вербално насрнуо на њих. При том је испољило следеће облике понашања, који су све време састанка били присутни и лако уочљиви:

— Пре свега, свако одсуство контроле стално нарастајуће агресивности уз перманентно присуство **примитивнијих емоција**, као што су гнев, срџба и бес.

— Друго, све време трајала је повишена интонација, као израз агресивности, **зле воље, жеље да заплаши и потребе да сам себе чује и охрабри сопственим речима** а ућутка саговорнике, које је очигледно доживљавао као **личне непријатеље**.

— Све време се трудио да са саговорницима, међу којима су били ректор и неколико декана, наметне однос претпостављеног старешине или учитеља који доцира и прекорева своје непослушне ђаке. При том му ни једном није пало на памет да је старогрчки мудри државник Перикле, за чијег се владања високо развио културни живот у старој Атини, обавезно устајао у знак поштовања када би раз-

говарао са Софоклом, писцем драма, вајаром Фидијом или философом Анаксагором, **респектујући њихову духовну величину**. Или, једноставно, у својој необавештености није знао за овај податак. У сваком случају, **Слободан Милошевић** се определио за сасвим супротан начин понашања.

— У току овог мучног сусрета, вербално изражавање Слободана Милошевића било је све време једнострано усмерено, а позадина идеја, које је покушавао да изложи, лако препознатљива и као пресликана из комунистичке ере — **критика непослушних чланова и јефтина агитовка**. Он свесно или несвесно, али до перфекције, негује у феноменолошком смислу стил понашања политичких комесара из комунистичке ере.

— Садржајно је било типично присуство **ниског процента објективних тврдњи, осредње изражен проценат контраверзи и небулоза, и високи проценат тврдњи, од којих је свака могла бити оборена бар са неколико лако доказивих чињеница, што ће рећи да је свесно износио неистине**. Небулозе су рецимо биле тврдње да „Народ нико не може преварити“, а из садашње политичке праксе управо је типично да није ништа лакше него преварити или обманути народ. Или, рецимо, да „Србија није у рату“, а широм Србије вију се на кућама црни барјаци. Неистине су се углавном односиле на његове заслуге за спас интегритета и угледа Србије, коју у овом историјском тренутку званично не признаје ни једна земља у свету, као и бацање свих кривица за све што се дешава у Србији на опозицију и тзв. иностране плаћенике.

— При свему овоме било је уочљиво да он не разговара већ **држи предавање или изговара монолог**, који нема никакве везе са оним о чему су говорили представници универзитета. Значи, припремио је унапред говор који је морао да изговори, чак и по цену најдрастичније уочљиве замене теза и порицања свега онога што му је предочено. На тај начин, испољено је свако одсуство осећања за реалност и став упорне ригидности и тврдоглавости у чувању својих наопаких политичких убеђења, по сваку цену.

— Вербално је био агресиван, непријатан, увредљив, без и трунке сопственог достојанства и са упорном потребом да саговорнике понизи и поништи

БЕЗ ЛИЧНОГ ВАСПИТАЊА

Агресију је испољавао на најсировији начин, без и мало жеље да успостави културни и демократски дијалог, а своје казивање оплемени кроз сублимацију или дипломатски жаргон изрицања и најтежих квалификација, кроз вербално и културно **прихватљиву форму**. Иако вербално врло спретан, лексика му је врло скромна. Начин мишљења му је фор-

мално логичан и на исти начин артикулисан, па оставља код просечног или недовољно пажљивог слушаоца утисак убедљивости и доследности у ствовима. Међутим, **његова убедљивост је само илузионистички трик**, јер он на врло суверен начин изговара **неистине** и комбинује их са неважним објективним детаљима, који су опште познати, па не изазивају сумњу. Ти наоко неважни детаљи су у функцији постизања тзв. **хало ефекта**, то јест стварања општег утиска да је све што говори — истина. А утисак о његовој доследности проистиче не из његовог стварног поштовања чињеница и исправности његовог мишљења, већ из крутости и доста скроне способности прилагођавања и поштовања контрааргумента. Спада у ред оних који се, када су притешњени чињеницама, бране крилатицом „**утолико горе по чињенице**". Он је човек који базично није сигуран у себе, а не верује у друге. Због тога живи у перманентном **страху да ће бити изигран, издан или преварен**. Зато на свесном нивоу верује само у себе и своје прецењене идеје, којих се слепо држи и којих се, упркос контрааргументацији која их лако може оборити или довести у сумњу, не одриче ни по коју цену, из страха од сопствене дезинтеграције. Ићи у отворену конфронтацију са било ким за њега представља увек крајње неизвесну **авантуру**. Зато се брани ароганцијом, аподиктичким обраћањем саговорницима, непоштовањем ауторитета и често агресивним понашањем, које иде до бахатости и лошег укуса, све до знакова лошег личног васпитања. Овакво понашање код примитивног света изазива **одушевљење** а код интелектуалаца **индигнацију**. Он то зна и на демагошки начин врло свесно и срачунато иде на конфронтацију између радника и сељака са једне стране и интелектуалаца са друге стране. Има ту и неке прагматичности. Интелектуалцима није дорастао, а осим тога они му само стварају бриге, док са радницима и сељацима лакше може да манипулише, а осим тог они су и неупоредиво бројнији, па њихови гласови доносе победе или поразе станацким првацима на изборима, па пошто он са овим сегментима грађана вешто манипулише, њихови гласови му омогућају континуитет владавине. Дакле, у овом контексту треба посматрати одбацивање сваког дијалога **Слободана Милошевића** са представницима универзитета и интелектуалном елитом уопште (Синод православне цркве, Удружење књижевника Србије, САНУ итд). Међутим, то није сасвим довољно, јер његова душевна нееластичност и стил комуницирања проистичу не само из свесног и увек унапред припремљеног сценарија за све прилике, где су основни мотиви одбацивања оптужби, отворени и драстичан прелаз у контраофанзиву, а затим осуда и финално понижење политичких неистомишљеника на начин до сада незабележен у комуникацијама једног државника са својим суграђанима, већ и из неких основних обележја његове личности, који не могу промаћи ни једном иоле искуснијем посматрачу.

НЕМА ТОПЛИНЕ

У личности **Слободана Милошевића** доминира неколико обележја, из којих проистиче његов начин мишљења, очигледно пона-

шање и политичко делање, а то су: **емоционална хладноћа, нарцисоидност изражена у већој мери, незадовољавајући контакт са реалношћу и социјална некомуникативност, која у појединим периодима иде до потпуне самонзолатије**. Његов Супер Его је тако констатуисан да он чак и када на рационалном нивоу за кратко увиди да је учинио нешто погрешно или некога повредио, то га не узбуђује, јер он нема нарочито развијене **капацитета за доживљај стиде, кајања, гриже савести или осећања кривице, из којих би могло да се развије осећање греха и жеља за одступањем од првобитних ставова, који су се показали као погрешни**. Он је убедио себе да је увек у праву и да је једина мера свих ствари и догађаја. Његова емоционалност је сиромашна, врло једноставна и јасно поларно разлучена. Он воли или мрзи. Људе прагматично прихвата или их одбацује. Никакве нијансе и емоционална међустања између ова два пола нису му позната. Он воли да буде вољен и обожаван, али зато не уме да воли другог, чак ни своје најближе сараднике. Он је човек из кога не зрачи топлина. Претпостављам да нема ни једног аутентичног пријатеља са којим би могао да ћаска о било чему, изузев о политици. Он се понаша као да му је саосећање непозната емоција. Он се никада није јавно обратио Србима у расејању, није им упутно речи **охрабрења нити их позвао на окупљање и јединство**, он никада није обишао ни једну болницу са рањеницима, он ничим није јавно показао интересовање за ратне инвалиде и њихову будућност, он није јавно разговарао са ратним ветеранима или посетио неки избеглички центар, питајући људе како су и да ли им нешто треба. На сва та места слао је своје изасланике, који су му касније подносили извештаје, најчешће уз значајне козметичке интервенције, прилагођавајући их укусу и жељама свога шефа.

То је човек који цени само себе а то проистиче из његове пренаглашено изражене нарцисоидности. Лако је повредљив и на сваки доживљај угрожености, без обзира на степен њене реалности, реагује нападом или повлачењем из отворене конфронтације. Људе који му не кличу или другачије мисле, доживљава као опасност. Из овог страха проистиче и његова пословична некомуникативност. Он се ретко или никада ни са ким не консултује, јер уважава једино улогу онога који издаје завршне наредбе, а ту улогу је доделио себи. Он не прихвата демократски дијалог као вид комуникације, поготову не равноправан дијалог или дијалог са јачима од себе, јер га и **сама помисао о поразу ужасава**. Он преферира монолог, предавање, доцирање, изрицање аподиктичких тврдњи, наравно само оних које он изговара. У жељи да буде уверљив **користи сва средства**. Он најчешће говори повишеном интонацијом а у излагању, када је у питању аргументација, користи са подједнаком страшћу и истину и неистину, само ако му се учини да је у функцији крајњег циља. Он у међународној јавности нема углед, јер се често служи неистинама и обманама, чак и када ове боду очи својом очигледношћу. Кривицу не признаје ни по коју цену, за све оптужује другу страну. Много обећава, али не испуњава ни једно обећање. Ради тога, он међу озбиљним светским политичарима нема никакав кредибилитет, па га нико не доживљава као озбиљног партнера за конструктиван дијалог. Међутим, када би то био само његов лични проблем, ни по јада. Трагично је што реперкусије његовог понашања осећа на својој кожи народ, на чијем се челу тренутно налази. Слободан Милошевић упорно игнорише један аксиом у међународној политици, који гласи: **политичару који јавно изрекне неистину, никада се више не варује**. Практична импликација овог аксиома би била, када се не би радило о типу личности **Слободана**

на Милошевића: одмах се повући из политике, у општем интересу.

Велемајстор је инверзија узрока и последица, замене теза, извлачења речи из контекста, тврдњи без покрића, супериорно изречених обмана и демагошких обрта. Све док чује само свој глас, миран је и кохерентно функционише. Чим заћути и почиње да слуша туђи глас, који му опонира, хвата га неописив страх. Запрво, он се у свим контактима осећа веома непријатно, постаје напет и анксиозан, одбацује равноправан дијалог. Не уме да делује спонтано, лежерно и опуштено а чак и када то покуша онда то више личи на лошу глumu. Увек у оваквим стањима и ситуацијама емитује став супериорне доминације, који му служи као маска. Осећа се најсигурније у добровољно изабраној изолацији и осами. Отуда потиче његово типично непојављивање на јавним местима, културним манифестацијама, његово необраћање народу у одсудним тренуцима, неудојствовање ране-ника ни једном својом посетом, јер реч утехе из његових уста изречена, без трунке аутентичног саосећања, звучи празно а он је тога свестан па бежи из оваквих ситуација.

НЕПОГРЕШИВ И НЕДОДИРЉИВ

Упадљиво је његово одсуство личних иницијатива и непојављивање пред међународним форумима, односно, његова готово занемарљива активност на међународном плану. То је државник који не познаје нити једног значајног страног колегу по рангу, а о коме стране земље знају само из новина. Из његове некомуникативности и изолације као логична последица проистиче његов незадовољавајући контакт са реалношћу међународних збивања. У страху од реалног света он је створио свој свет у коме се једино осећа безбедно. Путем своје изолације он постепено све више занемарује принцип реалности а његово Ја добија грандиозне размере. Своју улогу вође дефинише у складу са својом личном представом, ни од кога коригованом, јер не трпи саветнике. Себе види као месију и изавитеља српског народа. Он, чак и када се

обраћа народу, не гледа га у очи. Он гледа преко глава, загладан у небо, као да општи са боговима. Његов однос са људима је тотално имперсоналан. Његов дефектан однос са реалношћу као и неспособност стицања реалних увида доводи га у ситуацију да постаје недовољно критичан, како у погледу реалности планирања тако и реалне процене већ изведених акција под његовом диригентском палицом а које су од далекосежног значаја. Ради тога су његове процене готово **пословично погрешне**, а последице донесених одлука катастрофалне, из простог разлога што се налази на најодговорнијем месту у Србији. Превалентна идеја о својој улози Месије, коју му је доделило Провиђење, замрачује му психолошко видно поље и он се тада тврдоглаво држи једног стереотипа о добру и злу, који се конструисао у својој глави, па себе доживљава као непогрешивог и недодирљивог.

Испољава типичан синдром Далај Ламе, узвишеног и сваком смртнику недокучивог бића, које у себи асимилије титуле: „онај који је спознао дубину мудрости“ и „врховни“, јер му недостаје још само један корак да постаје „просветљени“ и „вечни“. Његова реалност и реалност објективних збивања две су потпуно различите реалности. И ту лежи једна од чворних тачака његовог начина мишљења, делања и понашања. Уверен у своју исправност и непогрешивост, све остало игнорише па не види разлоге зашто би нешто мењао, прилагођавао, кориговао, попуштао или некада чинио чисто прагматичне компромисе.

Из само неколико ових запажања, која су евидентна чак и за лаика, да се наслутити са каквим капацитетима располаже српски председник у жељи да буде велики вођа, политичар и дипломата, и у коликој мери је то уопште човек коме треба веровати и кога треба следити. То је човек опчињен слашћу власти, страшно уверен да она једино њему припада и **нема те силе која ће га натерати да је се добровољно одрекне, без обзира на последице. Он фанатично верује у себе и један део те вере успео је да пренесе на један део народа, који га крајње некритично прихвата, хипнотисан његовом вером у себе иако је више него очигледно да је главни креатор зла које је задесило овај народ.** И ту лежи један чудан парадокс. Народ све то увиђа, али као да то не повезује са њим и опет гласа за њега. Овај мађионичарски трик психологија још увек није успела да одгонетне до краја, као што није успела да децидирано одговори на питање **зашто у мноштву алтернатива за сопствено спасавање народ опсесивно понавља исту грешку и понављано тражи спас од онога који га је гурнуо у пропаст.** Ко зна, можда и из разлога — бољје и лоша извесност од неизвесности. Но, да се са ове успутне дигресије вратимо основној теми и да је окончамо.

ПСИХИЈАТРИ НИСУ ЗА ПОЛИТИКУ

Иначе, добро је познато да тројство — **вођа, политичар и дипломата**, сједињено у једној личности, пре свега, треба да подразумева космичку интелигенцију, која, између осталог, подразумева развијено осећање за благовремено предосећање надоласеће опас-

ности када то нико други не опажа као и повлачење најбољих потеза у одсудним тренуцима, способност предвиђања последица, које могу проистећи из донетих одлука, и њихово благовремено превенирање уколико су угрожавајуће; затим, способност пророчког предвиђања и визионарске моћи, мудрост, еластичност, способност брзог прилагођавања новим ситуацијама уз очување интегритета, изванредно развијен контакт са реалношћу и способност стварања реалних увида, велику комуникативност и демократичност, емоционалну избалансираност, култивисано понашање, успешну контролу агресивности, вештину у избору најкориснијих циљева по интерес народа, као и поседовање стила и осећања за меру. Коначно, када се ради о виталним интересима народа и његовој будућности, вођа мора да зна шта значи парадигма „Ићи у Каносу“ или, нашим језиком речено, зашто су Милош Обреновић или Никола Пашић били велики вође и политичари!

Да ли је **Слободан Милошевић** човек који треба да води овај народ и креира његову политику нека процене самни читаоци, на основу напред изнесених размисљања и запажања. Ако психолог или психијатар покушавају да дају свој допринос бољем сагледавању неке личности то не значи а priori да је та особа болесна. Не, они само покушавају да доведу у корелацију неке црте личности са њеним понашањем и уколико се покаже као потребно да их предоче народу, уз часне намере и професионални приступ. Коначно, ако се то објективно и стручно ради онда је то и друштвено корисна активност. Ако кандидат за возача, пилота или неку другу одговорну активност обавезно мора претходно да прође кроз психолошко-психијатријску процену подобности личности да се бави тим одговорним позивом и одговара за судбине људи, онда не знам зашто не би то исто учинили, чак и са много већим моралним императивом, са сваком особом која жели да се бави политиком и да руководи нацијом са највећом могућом одговорношћу. Сести у фотељу или лећи на кауч у ординацији психијатра пре активног укључивања у политички живот своје земље не само да није срамота, већ би, шта више, требало да буде обавеза сваког човека са политичким амбицијама. Па, чак и након добијања зеленог светла за бављење политиком није лоше повремено посетити свог психијатра и посаветовати се. То раде многи политичари у цивилизованом свету и не стиде се да то јавно признају. Колико сам у праву када предлагам овакве превентивне мере најбоље говори понашање и рад многих личности из нашег политичког живота, који, да су морали претходно да прођу кроз психолошко-психијатријску селекцију, никада не би ушли у политику. **Психијатри нису за политику а још мање за политичке вође**, што је већ проверено у југословенској пракси, али зато као терапеути и саветници могу да буду од непроцењиве помоћи политичарима а на тај начин индиректно и народу. Чарсто сам уверен да би сваки народни вођа морао имати свога психотерапеута. Прихватити овакву препоруку, већ је само по себи добар знак.

ВЛАСТ ЈЕ ИПАК ИСПУНИЛА СВОЈЕ ОБЕЋАЊЕ НЕБЕСКА СРАМОТА А НЕ НАРОД

Пише: Милица ЛУЧИЋ ЧАВИЋ

Док се влада премијера Радомана Божовића стално хвали резултатима свог рада и програма истичући како је успела да снизи инфлацију, која је у августу износила „само“ 42 одсто, народ све теже дише под бременим цена и пита се има ли краја скупоћи и животу који све више личи на онај у Албанији или понеким афричким земљама.

Вратили смо понос и достојанство српској нацији, кажу домаћи политичари. Чак када би то било тачно, чак кад не би постојала та страшна изолација, понижавајући карантин, у који нас ставља не само запад већ и суседи као што је Румунија, која затвара границе, цена поноса и достојанства би била превисока. Пре неколико година имали смо национални доходак од 3.000 долара, летос је био 1000 долара, уз прогнозу да ће до краја године опстати на тричавих 500 зелених банкнота. Да ли ико у цивилизованом свету остварује 500 долара годишње по становнику као доходак? Швајцарска, с којом се додуше никада нисмо могли поредити, а није ни ратовала у овом веку, по глави годишње има доходак од 29.000 долара

ЈАЈЕ НА ОЧИ

Далеко је Европа. Сами смо криви што нисмо озбиљно схватили, већ правили вице-ве са већ заборављеним Бранком Костићем и његовом прогнозом „јешћемо коријење“. Ако је до Европе далеко, до коријења није, бар за извесне слојеве становништва. Једна анализа синдиката Србије показује да најугроженије категорије, текстилци, зарађују само за хлеб, млеко и по једно јаје дневно. Верни гласачи, пензионери у сличној су ситуацији. Један се хвалио својим изумом пред телевизијским репортером: прогута пилулу за спавање, преспава дан и тако уштеди доручак и ручак. Упркос томе, већина ће и на следећим изборима похитати већ у седам сати ујутру да гласа за власт, која је довела дотле да не може да плаћа струју и стан, да купи пола килограма воће, или плати лек у апотеци.

Већ годинама нас уверавају да само захваљујући „њима“ још нисмо досегли дно беде. И нисмо. Јер, они мисле да за нас још нису учинили све што могу.

Статистика и политичари нас уверавају да живимо боље, јер је инфлација опала, а ми незналице то уопште не можемо да схватимо. Штос је само у томе што се књиговодствене и статистичке операције и живот не поклапају. У статистици се евидентирају цене основних конструкција, које одавно нико не прави па се и не мењају, и цене хране и свега осталог што је свакодневно потребно. У том истом августу у коме је инфлација износила „само“ 42 одсто, храна је поскупела за 120 процената. Када се зна да 80 одсто кућних прихода одлази на храну онда је јасно да је стварна инфлација износила око 100 процената.

Статистика такође не бележи цене на црном тржишту, већ само оне у продавницама. Како већ многих производа нема у радњама једини трговци том робом су шверцери. Код шверцера су цигарете протеклих месеци биле 100 одсто скупље него што је написано. Брашно, кога месецима по цени од

120 динара нема у продавницама, увелико на пијацама продају сељаци за 250 динара. Цена бензина се креће од 3-4,5 марке по литру. Прича се да се бензин, дизел и мазут увелико „ваљају“ по Београду и осталим градовима. У Београду је довољно отићи у Сава Центар, сваки други пролазник који вас сретне иако вас не познаје, нудиће вам бензин. Упркос санкцијама које постају све оштрије, бизнис са нафтом цвета. Црно злато док стигне до купца прође кроз неколико руку. Први препродавац — „прва рука“, за цистерну бензина заради 35.000 марака, „друга рука“ продаје нешто лошије — њен профит је 15.000 марака. Најлошије прође крајњи купац. Пун резервоар у аутомобилу износи колико и месечна плата текстилца. Према неким проценама трећина радно способног становништва бави се шверцом, било да су у питању девизе, бензин, цигарете или друга роба, а то најбоље сведочи да је дошло до распада система и да држава у својим најбитнијим функцијама не постоји.

ЗАШТО ЛИ СЕ ПИРЕ!

Пошто у том хаосу ипак још нико није умро од глади, питање је како народ опстаје? Статистика каже да је 40 одсто запослених везано за село. Живи од хране коју земља даје. Када се томе дода шверц бизнис и сива економија добија се слика нације која успева да преживи и актуелну економску катаклизму. А да катаклизма није претерана реч потврђују подаци као ови: један запослени држава два пензионера; 100.000 најновијих динара или 1000 милијарди оних старих динара потребно је четворочлавној породици само за храну; инфлација је од августа прошле до августа ове године порасла за 7607 одсто; 350.000 радника је на принудним годишњим одморима; извоз и увоз су мртви, а девизне резерве су спале на 1,5 милијарду долара, од којих до краја године треба вратити главнице неких иностраних дугова, док ће се камате на те дугове по сопственој одлуци привремено заборавити; Злато се одлично продаје као и куће на Дедињу и осталим елитним крајевима Београда и осталих градова у Србији. По речима Александра Пошараца из Економског института у Београду, друштво се раслојило на 2-5 одсто богатих и 50 одсто оних који немају за најосновније потребе. По мишљењу Боре Кузманића, професора психологије на Београдском универзитету, средња класа се истопила, једноставно је склизнула у сиромаштво. На врх су се попели ратни профитери и новопечени бизнисмени који теже за статусним симболима.

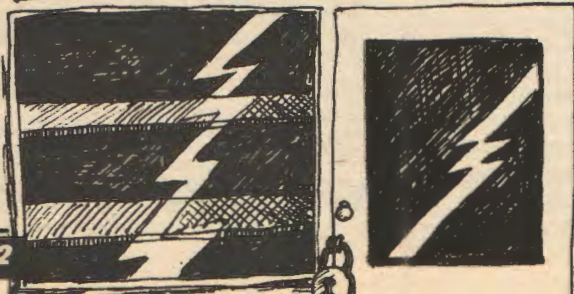
Зашто се народ мири са оваквим стањем? Хоће ли бити штрајкова? Песимисти кажу да неће, јер смо народ који је научио да трпи. Међутим, Бане Чанак, председник синдиката „Независност“, тврди да ће се, кад престане топло време и обиље на пијацама, многе усхијане главе охладити и све ће пући. Ако то буде крајем године, према прогнозама Завода за тржишна истраживања — годишња инфлација ће тада износити 50.000 одсто.

БОЖОВИЋЕВИ УСПЕСИ

Од августа прошле до августа ове године:

ХРАНА СКУПЉА — 32 ПУТА
АПАРАТИ ЗА ДОМАТИНСТВО И НАМЕШТАЈ СКУПЉИ — 38 ПУТА
СРЕДСТВА ЗА ХИГИЈЕНУ СКУПЉА — 45 ПУТА
ЦИГАРЕТЕ СКУПЉЕ — 70 ПУТА
АУТОМОБИЛИ СКУПЉИ — 72 ПУТА
БЕНЗИН СКУПЉИ — 94 ПУТА
ПЛАТЕ БЕЋЕ — 23 ПУТА

ПЕКАРА

Портпарол СПО др Иван Ковачевић прогнозира да ће се најдаље до октобра СПС распасти и да ће чланство прећи у СРС, СК-ПЈ и СДП.

Део чланстава ће, немна сумње, прећи у ЗАТВОРЕ!

Чланови СПС-а кажу да не виде комунисте у Србији.

Нека носе огледала!

Многи комунисти уопште неће бити истређивани.

Већ сада је јасно да НЕ ЗНАЈУ НИШТА.

— Како је настала СПС?

— Социјалистички савез радног народа се ујединио са нерадницима!

СПС-у ће на основу новог статута моћи да приступају и колективни чланови.

Да ли је та промена учињена због Мићуновићеве „Демократске странке“?

Београдски СУП је почетком септембра саопштио: „Ухваћена провалничка група“.

Ми са нестрпљењем очекујемо вест: „Ухваћена посланичка група СПС“.

„Борба“ пише да су комунисти спремни за изборе.

Значи ли то да су већ пронашли земље за азиј?!

У „НИН-у“ др Борисав Јовић изјављује: „Раздор у СПС-у не постоји“.

Још мало, па ни СПС неће постојати.

Челници странке се противе стварању група у оквиру СПС-а.

Једини изузетак је Шешелјева фракција.

Резултате наредних избора скоро нико не зна.

Зато што се добро крију у седишту СПС-а.

Ред би био да се овогодишњи избори одрже на свим нивоима.

Пише: Александар ЧОТРИЋ

Избори 90. били су на најнижем могућем нивоу.

Панић са кинеским комунистима није имао већих проблема.

За разлику од српских!

Можда је комунизам највеће зло XX века, али нас је вратио у средњи век!

До јуче нису могли да буду ни опозиција, а већ данас би да узму власт.

Опозиција не бира средства. Рад са каменом је тежак.

Суди му се због кривичног дела у покушају.

Отворио је уста.

Милошевић је, толико урадио за наш народ, да ми више немамо посла.

Срби у Хрватској и Босни су животно угрожени.

Слушају Милошевићева наређења.

Како ПОСЛЕДЊИ КОМУНИСТА може да буде ПРВИ СРБИН?

Од повратка из Лондона председник Републике продаје маглу!

Милошевић је „олако обећао брзину“. Затим је повео blitz-krieg.

Није народ крив што има најбољег вођу на свету!

Вођа крчи пут. Народу крче црева.

Западне владе воде акције одвицавања становништва од пушења и алкохола.

Српска влада одвицава народ од хране.

Комунистима ћемо видети леђа када будемо чули стомаке.

У Србији је милион незапослених, а уско-ро ће због ембарга бар осамдесет посто запослених остати без радних места.

Владајући комунисти су на прагу остварења Марксовог концепта „ослобађања човека од рада“.

Нема мазута, нема угља, нема струје...

Власт сматра да треба да нас греје љубав према вођи.

Србија не може да се пореди са другим источноевропским земљама.

Може једино са источоафричким: Со-малијом, Етиопијом...

Против Србије се води „хладни рат“.

У предстојећој зими ћемо да се сирзава-мо!

Каква зима?! Чим помислимо на Милоше-вића ми се најезимо.

Водич објашњава туристима:

„Ово су грађевине из доба барока, ово су грађевине из доба класицизма, ово су грађе-вине из доба сецесије...“

А ово су рушевине из доба комунизма“.

Срби су у почетку изгубили медијски рат. Затим више нису могли да се зауставе.

Поново смо сви изгинули. Без слободе ми не можемо да живимо.

Пожељно је борити се за Србију, али само изван њених граница.

○
Србија је тамо где су српски гробови. И
нигде више.

○
Караџић треба да преда УНПРОФОР-у све
тешко наоружање којим Срби располажу.
Доказано је да Муслимани сами себи на-
носе најтеже губитке.

○
Новине пишу да ће бити демобилисани
дебели официри.
Дебили, на жалост, и даље остају у војсци.

○
У Питсбургу (САД) умро је први човек са
пресађеном јетром мајмуна.
Код нас има много људи са мозгом мај-
муна. И ништа им не фали!

○
Рат у бившој Југославији неке подсећа на
Други светски рат.
Нама све више личи на Трећи светски
рат.

○
Ратно председништво општине Требиње
донело је одлуку којом се до даљег забрању-
је продаја алкохолних пића у свим радњама.
Очекује се протест народног посланика
Баране Црнчевића због кршења основних
права човека.

○
Турска ће примити на школовање десет
хиљада деце из Босне и Херцеговине.
Ето нама нових јањичара!

○
Живели смо као браћа док нисмо сазнали
ко нам је отац.

○
Срби су увек били спремни да умру за
слободу.
Зато су или мртви — или неслободни!

○
Ми смо наш пут у социјализам тако добро
трасирали да њиме могу проћи и тенкови.

○
Ликвидирао је много људи у име соција-
лизма. Сада је схватио да је то било у њихо-
вом интересу.

○
Пише „Илустрована политика“: „Као да је
епидемија завладала светом. Сваки зликовац
који је извршио неко недело, а држи до себе,

одлучио је да напише књигу“.

○
Караџић, Ћосић, Мољевић и остали
доказују да је код нас редослед обрнут.

○
Запад не зна где да смести свој отпад. Ми
тих проблема немамо.

○
Сместили смо га — или у владу или у
скупштину!

○
Да је „војвода“ успео да сруши Панића,
уместо Треће Југославије, добили би — тре-
ћи рајх.

○
Кажу да Шешељ има два лица.
Како може да има два лица, када нема
образа?

○
У експозитури „Југобанке“ у Београду 7.
септембра ухапшен је револвераш.
Овога пута није се радило о „војводи“.

○
Јакта која је превезла г. Панића почела је
да тоне после његовог изласка.
Зато га молимо да не напушта Југосла-
вију.

○
Панић каже да запослени треба да раде
дуже.
Спремни су они, ако треба да раде и чи-
тава три сата.

○
Панић се понаша као Буш.
Милошевић се понаша као Бушман.

○
Социјалистима смета и што Панић не зна
добро да говори.
А не смета им што Божовић не зна да
ради!

○
И после Тита — Титове границе!

○
Социјалистичка интернационала не жели
да прими у своје редове Социјалистичку пар-
тију Србије.
Зашто СПС не покуша са Коминтерном?

○
Како су могли да кажу да је у Србији угро-
жена демократија, када нису могли ништа да
виде?

○
Ако би народ слободно гласао, могао би

да изгуби власт.

○
Милован Билас је примљен на Интерно
одељење болнице „Драгиша Мишовић“ због
обољења од пекторалне ангине.

○
Очекујемо повољне вести!

○
Милошевић је обећао да ће Србија по-
пстати Швајцарска.

○
Па, већ се конфедерализује!

○
Од Милошевића свет тражи дела, а не ре-
чи.

○
Молимо друга председника да их не слу-
ша!

○
ТВ је недавно приказала филм „Калифор-
нија, ево ме!“

○
Главну улогу, ипак није играо Милан Па-
нић.

○
Ономад Панић рече у Скупштини: „Ше-
шељ има срце, веровали или не“.
Не верујемо!

○
После националног патоса чудимо се што
смо на ДНУ.

○
Демократска опозиција је за парламен-
тарну монархију.
Шешељ је за парламентарну АНАРХИЈУ.

○
Посланица др Љубица Цаковић рече да
„Шешељ силује Скупштину“.
А Милошевић му држи стражу!

○
Ако се домовина брани лепотом, шта он-
да Шешељ прича о одбрани Србије?

○
Дају нам демократију на кашичицу. И то
зарђалу!

○
Неки официри су се бесправно уселили у
„Цвећару“.

○
По угледу на свог врховног команданта!

ИСПРАВКА:

У броју 53, грешком није потписан Алек-
сандар ЧОТРИЋ аутор „Пете колоне“. Изви-
њавамо се аутору и читаоцима.

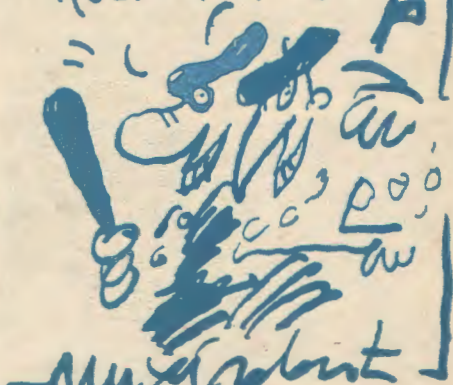
1. U BEOGRADU
MI IMAMO
PLAVE BERETKE

2. U SARAJEVU
ZA RAJU
ZELENIH BERETKI

3. U ZUGI
GDE DA IMAMO
TOLKE GLAVE

АГЕНЦИЈА

WUKOVAR TOURS

SHOPPING

Води вас на незаборавно путовање у једно од најјефтинијих места на свету. Најшири избор тв, видео, фото и сателитске опреме и кућанских апарата.

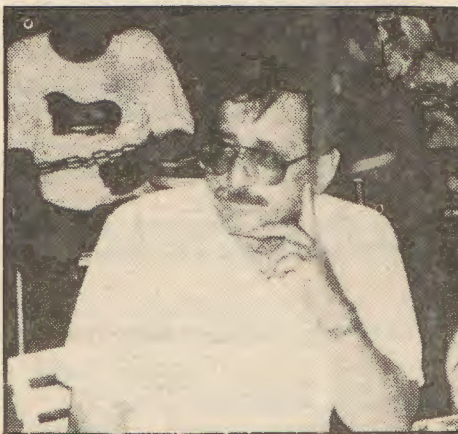
Ако вам треба један телевизор, један видео, једна веш машина — не идите у Вуковар. Али, ако ће вас задовољити камнион телевизора, камнион веш машина и камнион видео, наравно по цени једног јединог телевизора, Вуковар је прилика за вас.

НАША ДЕВИЗА ЈЕ

ИДИТЕ И ПОСЛУЖИТЕ СЕ! ПЛАТИЋЕТЕ КАД СЕ САЗНА.

ОПЕТ О БОЖОВИЋУ

Да ли председник Владе Србије, г. Радоман Божовић има приватни бизнис или не, то питање се покреће јавно чак и у страшној „Политици експрес“. О томе би могао посведочити формални власник приватног предузећа „Омега“, са седиштем у Кнез-Михаиловој улици у Београду. Ово предузеће се бави посредовањем у увозу и извозу кукуруза, сагласности за то даје, наравно, Влада Србије, потписује председник Владе. Провизија ове фирме је преко 10%, а главни деоничари су, како сазнајемо, г. Божовић, и директор Савезне управе царина Лале Секулић. Да ли је то тачно или не сазнаћемо после избора.

ДЕМОКРАТСКИ НАЧИН

Промене на Телевизији су, без сумње, основни услов за слободне изборе. Све опозиционе странке траже промене, али свака на свој начин. Док СПО тражи смену руководеће гарнитуре уз претњу демонстрацијама, г. Мићуновић и г. Ђинђић имају своја опробана „институционална решења“. У недељу, 20. септембра цео дан су провели у кућној посети код господина Крсте Бијелића у Партизанској улици у Београду. Надамо се да су га убедили да оде са телевизије

Последњи дах

Хвалећи се, на конвенцији Републиканске странке у Хјустону, како је, захваљујући Америци, хладан рат завршен, слобода победила, а Совјетски савез „постоји још само у уџбеницима историје“, председник Џорџ Буш је утврдио и ово:

— А на улицама пољских градова и села трговци данас продају конзерве ваздуха са ознаком „Последњи дах комунизма“!?

За разлику од Пољака, ми и даље — слободно и бесплатно — удишемо тај „дах“ пуних плућима. Буш га је, такође, нањушио зар не?

Последњи поздрав нашем несрећном погинулом брату

Александру Јовићу

ЈАВИ СЕ ДА УМРЕШ!

У овом рату и здравствена књижица представља пропусницу довољну за срмт. Двадесетогодишњи Александар Јовић из Београда погинуо је крајем августа на ратишту у околини Калиновика само два дана након што је у папучама и шорцу кренуо у рат. Погинуо је као добровољац у паравојним формацијама Српске радикалне стране.

Јовић није служи војску. Међу Шешелеве „војнике“ примљен је на сопствено упорно инсистирање пошто је претходно био одбијен (због година) у „Белим орловима“ Српске народне обнове и у Српској гарди, где „двадесетогодишњаци не иду на фронт“. Приликом пријављивања Александра Јовића у Српској радикалној странци здравствена легитимација на којој пише да важи „само уз личну карту“ била је довољна.

Он је „експресно“ упућен на фронт. Претходно није имао ни минут обуке са оружјем од кога је и страдао на фронту.

У организацији „Бели орлови“ рекли су нам да код њих постоји статут и упитник који свако ко жели да буде добровољац мора да попуни — а онда то иде на проверу и процену. „Обука је обавезна“. Свако ко жели да буде члан Српске гарде мора да има више од двадесет година. Примамо и млађе али не шаљемо никога на фронт, рекли су у Српској гарди. Код Војислава Шешела који гради имидж „заштитника српства“ године нису важне. И смрт Александра Јовића је велика цена једне самоубилачке фантазије црвеног вође.

У ДРУШТВУ ГЕНЕРАЛА

Радојица Никчевић, формално директор стамбене задруге „Шумадија“, а стварно, изгледа, нешто сасвим друго. У његовим канцеларијама на Сењаку свакодневно се окупљају најкрупније зверке београдског подземља. У њиховом друштву је Радојица провео и годишњи одмор на Светом Стефану. Сарадница „Српске речи“ покушавала је да открије о чему разговарају у кафани на Светом Стефану, свакодневно, начелник Генералштаба генерал Живота Панић, Радојица и славни људи београдског подземља, Сименда, Кнеле и остали. Наравно, није успела да сазна садржај тих важних разговора. Након летовања Радојичине канцеларије на Сењаку посетили су лично председник Председништва Црне Горе, Момир Булатовић и председник Владе Мило Ђукановић.

Зида ли Радојица свим овим људима станове или нешто друго замолићемо га да нам објасни у неком од следећих бројева „Српске речи“.

СОЦИЈАЛИСТИЧКИ МОРАЛ

Српским социјалистима и њиховом руководством страшно смета то што неки лидери опозиције приликом боравка у иностранству не говоре лепо о њима и о председнику Републике Србије. Да је то јерес убедили су чак и господина Милана Панића.

Тим истим социјалистима и руководству државе ни мало не смета да доведу минорну руску опозицију на Српску територију и дају јој простор да отворено говори против Бориса Јељцина и руске Владе. У томе их помаже и подстиче и сам председник Југославије г. Добрица Ђосић. Доследно, зар не!

Кључни играчи

Лондонски „Тајмс“ пише да су „кључни играчи“ у југо-тиму на Лондонској конференцији били „један пословођа самопослуге, затим син православног свештеника, бивши политички затвореник и најзад, један од Титових најмлађих генерала“.

— Најмоћније личности, Фрањо Туђман и Слободан Милошевић — истиче „Тајмс“ — развили су један парадоксално близак однос, који се заснива на сличном приступу националној политици. Нема сумње да Туђман, 70-годишњи политичар, кога оптужују за антисемитизам, нагиње ауторитарној политици. Господин Милошевић је комплексна личност из породице са историјом нестабилности. Тежећи да се изолије, тако да чак и блиски сарадници понекад тешко долазе до њега, када се појави у јавности Милошевић је врсни манипулатор масама...

Добро, све су то познате ствари. Али, „Тајмс“ нам је, ипак, остао дужан објашњење: ко је „пословођа самопослуге“?!

Катаклизма

Осврћући се на каријеру Слободана Милошевића, париски „Фигаро“ подсећа и на његове „Године расплета“, збирку чланака и говора, у којој, вели, „Милошевић бирократским језиком велича комунизам“. Па каже:

„Како смешно звучи тај хвалоспев који је Милошевић одржао самом себи 1988: „Желели смо да покажемо читавом социјалистичком свету и осталом делу света да је самоуправни социјализам најнаједније друштво“!

Нема више ни самоуправног социјализма, ни социјалистичког света, ни комунистичке партије, ни Југославије. Остао је само Милошевић“ — констатује, с тугом, „Фигаро“.

Пустош је свуд...

Кинески синдром

Пред сам пут у службену посету Кини, премијер Милан Панић је за министра иностраних послова именовао Илију Ђукића, досадашњег амбасадора Југославије у Кини, који је и раније, чак у два наврата, службовао у разним дипломатским мисијама у Кини.

Један од Панићевих саветника, Михаило Шарановић, био је такође дугогодишњи дописник Танјуга из Кине.

Председник СРЈ Добрица Ђосић недавно је за свог саветника за информације и комуникације поставио Драгослава Ранчића, који је, још дуже од Шарановића, био дописник „Политике“ — из Кине.

Један од саветника у Ђосићевом кабинету такође је и Владимир Матовић, који је у „Борби“, као уредник у спољнополитичкој рубрици, био „задужен“ за — Кину.

Ако се овако настави, Кремљанско пророчанство да ће овим крајевим завладати „малџути“ — све је ближе остварењу...

ХЕЛИКОПТЕР

У своју „јужњачку утеху“, Врање, српски премијер др Радоман Божовић стигао је из Београда хеликоптером. У Врању га је сачекао шофер са колима која су празна стигла из Београда.

Само недељу дана пре Божовића, у Врању је боравила Његова Светост патријарх српски господин Павле. На устоличењу Владике врањског он је стигао — брзим возом.

Можда би трошкови Радоманове посете Врању, где је читао лекцију „спонтано окупљеним привредницима“ како се и под блокадом може и мора успешно радити, били и мањи да је знао да је његов привредник Мирко Димитријевић, директор „Коштана“, купио најновији тип мерцедеса за који Врањанци популарно кажу: „Толико је добар да чак и прича.“

Други разлог је и чињеница што мерцедес ипак није могао да стане у хеликоптер.

SPS OIL

NAJBOLJI BENZIN

BEZ MULJA

BEZ TRUNJA

IZ ROBNIH REZERV

VI NAMA GLASOVE

MI VAM BENZIN

ТАНТАЛОВЕ МУКЕ СИЗИФОВСКОГ ПОСЛА

**Може ли тандем Ћосић-Панић
учинити библијски подвиг —
силом угурати Србију у модерно
доба. Да ли су Црногорци Срби
или — Латини?**

ПИШЕ: НИКОЛА БУРЗАН

После (релативно) успешне Лондонске конференције и тотално пропагандног, срамно дискредитованог покушаја болшевичко-фашистичке коалиције да обори владу Милана Панића, у земљи Србији (и шире) ништа више не може (нити ће) бити као што је било. То је, ваљда, данас сваком јасно: владајућа СПС, сатерана уза зид (и у мишју рупу), принуђена је да чини уступке — демократији. И чиниће их (мораће, заправо) све више.

Свет оцењује да су „владајући социјалисти (камуфлирани комунисти) и њихови верни вазали, Шешељеви радикали“, доживели праву јавну бламажу и да је „хајком против премијера почела бурна политичка јесен у Србији, јер је и највећа опозициона странка, Драшковићев СПО, отворено стала уз југословенског премијера“ („Мађар хир-лап“).

И не само Драшковић и СПО: иза Панића је, свим својим ауторитетом великог „оца нације“, стао и сам Добрица Ћосић, стварајући тако, са премијером, тандем налик на митолошке мученике Сизифа и Тантала, које је врховни бог Зевс казнио да доживотно лате и раде узалудан посао.

„Европа је моћна, али не и свемогућа“ — пише „Фајненшел тајмс“. „Свет бивше Југославије је хомеровски свет у којем ривалска божанства нелагодно коегзистирају... Међу овим различитим божанствима, Уједињене нације уживају примат сличан Зевсовом...“

ОГЛЕДАЛО, ОГЛЕДАЛЦЕ...

И лондонски „Обсервер“ каже да је „сам Бог послао Панића да спаси Југославију“ и истиче да су „скоро сви у Београду, изузимајући српске социјалисте и њихове сателите ултранационалисте, подигли глас у одбрану Панића“. Лист, ипак, верује да „све шира подршка јавности није спасила Панића Милошевићевих канци — спасио га је Добрица Ћосић“. Па каже:

„Милошевићев неуспех да добије подршку своје Социјалистичке партије за из-

гласавање неповерења Панићу означава почетак распада социјалиста. Све изолованији, Милошевић се преварио у рачуници када је покушао да сруши Панића, верујући да Ћосић неће стати иза нападнутог премијера. Али, док су социјалистички посланици у Савезној скупштини расправљали о предлогу за изгласавање неповерења до касно у ноћ, Ћосић је, уверен да ће његова мисија мира победити, присуствовао — фудбалској утакмици“ (мало је, ипак, претерао „Обсервер“ — откуд Ћосић на фудбалској утакмици?! — примедба Н. Б.).

Но, лондонски недељник доноси, ипак, изузетно занимљиву анализу најновијих догађаја. Након што су УН увеле санкције против крње федерације СРЈ, каже, Србија се нашла на ивици грађанског рата. Претило је избијање сукоба, пошто су локални ратни заповедници покушавали да изврше етничко чишћење у нестабилним национално мешовитим срединама у Србији. Ултранационалисти, попут В. Шешеља, Милошевићевог омиљеног „опозиционог“ политичара (наводници су „Обсерверови“ — прим. Н. Б.), јачали су своје позиције. Шешељеви пријатељи су сматрали да само он може да спречи, да се рат у Босни не пренесе на Србију.

Ћосић је, истиче даље „Обсервер“, изабрао Панића за свог изасланика у суровом свету српске политике. На први поглед, избор Панића делује чудно, пре свега због његовог површног познавања подмукле политике. Панић је, ипак, добио мандат и постао први политичар који је оспорио слику о „небеском, мученичком народу“ коју Срби гаје о себи. За све време рата у суседној Хрватској и Босни, Срби су себе сматрали жртвама, а не агресорима.

Међутим, на Телевизији Србије, коју контролише Милошевић, Панић је гледаоцима рекао да се погледају у огледало и схвате да нису ни бољи ни гори од било ког другог народа на овом свету. Позвао их је да признају своје грешке, подсетивши их на то да је међународна заједница та која поставља правила.

БАЛАСТ ЗВАНИ МИЛОШЕВИЋ

Према „Обсерверу“, Ћосић је изгледа схватио да је Панић једини представник Југославије који има довољно добре везе и који може да комуницира са међународном заједницом. Непосредни задатак који се налази пред тандемом Ћосић-Панић јесте да силовито угурају Србију у модерно доба. Делује апсурдно што је Ћосић, који важи за инкарнацију српског традиционализма, сада присиљен да убеди Србе да напусте свој мрачни и брутални национализам. Овај 71-годишњак, чији нагласак подсећа на говор српског сељака, сада мора да Србију претвори у део Европе — каже лондонски лист.

Зашто се Ћосић приклонио Панићу, а окренуо леђа Милошевићу? „Обсервер“ то овако објашњава: „Ћосић, кога пријатељи зову мајстором политике, решио је да подржи Панића који се, упркос томе што стално прелази са лошег српскохрватског на енглески који говори са јаким акцентом, наметнуо као политичка снага са којом се мора рачунати. Ћосић је окренуо леђа Милошевићу када је на Лондонској конференцији постао јасно да је српски председник баласт који се мора одбацити да би се окончао изолација Југославије.

Иронија је што је управо Милошевић, који је немилосрдно уништио своје политичке менторе, предложио Ћосића и Панића. Уколико Милошевић не успе да одигра још једну карту која би запалила међунационални сукоб и разарања, они ће доживети његов одлазак. Помоћници кажу да се Милошевић највероватније неће кандидовати на изборима који треба да се одрже на јесен“.

А зашто је Милошевић хтео да сруши Панића? Зато, каже лондонски недељник, што је овај сменио Михаља Кертеса, „шефа тајне полиције, који је био Милошевићева десна рука у наоружавању Срба у Хрватској и Босни“. А каква је Ћосићева стратегија? Да преко свог изасланика, Панића, „елиминира Милошевићеву базу моћи“. А ако ствари крену неповољним током?

„Досад је Панић успевао да плови немирним водама српске политике, али ако не успе да испуни обећање да ће укинути санкције УН, Ћосић ће му ускратити подршку, а затим поново прибегнути оружју и ризиковати тотални рат. Овај невероватни пар представља умерени српски национализам. Они су спремни да направе уступке међународној заједници како би јој се прикључили. У овом тренутку, алтернативу у Србији представљају екстремни национализам, насилије и даља дестабилизација Балкана“ — суморан је закључак угледног „Обсервера“.

А — СТАРА ГАРДА?

Сличне су прогнозе и радија „Дојче веле“, који каже да Милошевић „тај свој први значајни унутрашњеполитички ударац неће моћи оставити без одговора“. Јер, „иза њега је стара гарда која не жели одустати од моћи и привилегија, а коју Панић намерава да отпусти сматрајући је одговорном за подстицање рата“. Стога, каже „Дојче веле“, Милошевић ће „због њих и помоћу њих морати да покуша да се ојача, иначе му прети пад“.

Треба очекивати — наставља келнски радио — да ће дуел међу двојицом неједнаке браће потрајати још неко време. Али, за политичко преживљавање Панићу неће бити довољно стално доказивање како иза њега стоји растући талас симпатија. Да би се дугорочно пробио против Милошевића, потребна му је и моћ, која парламентарно засад иза њега не стоји. Но, наговештаји премијера остатка Југославије да ће, ако буде требало, своје налоге спровести и помоћу армије, за Србију и Црну Гору, иначе тако нужно потребан процес демократизације, а тиме и консолидације целокупног балканског региона, ипак баш нарочито не олакшавају.

Има их и који не гледају баш све у црном. „Берлинер цајтунг“, рецимо, пише за Панића: „Човек који је требало да буде марионета постао је носилац наде за многе у Србији и Црној Гори који желе мир. Окупио се запањујући фронт подршке — од традиционалне, до сада слабе опозиције, преко синдиката, па све до црногорских социјалиста који учествују у влади. Оно што је првобитно било замисљено као препредено указивање милости („Још једном ћемо ти оставити положај ако испуниш наше услове“), сад се показује као Панићево освајање нових позиција.

Отуда следи и закључак да је „непознати човек из Америке, који је на власт дошао прилично случајно и који је своје идеје могао да изрази само на доста лошем српском језику, изненада постао газда у сопственој кући, с чим ће Милошевић и присталице чврстог курса у његовој околини убудуће морати да рачунају“. Уз помоћ божјих и — Добричину.

„Шта он ради, шта му је, ко је тај?“ — пита се бриселски „Соар“. Истичући да Панића у иностранству често виде само као параван за Милошевића, а у земљи као „тројанског коња“ Запада, лист се позитивно изражава о његовој политици „малих корака“ и каже: „Уз могућност да до краја године дође до избора, дискретан подстицај иницијативама садашње савезне владе би можда представљао најбољу гаранцију за то да до даха дође демократска опозиција, којој је то данас веома потребно. Народни бивше Југославије још увек имају начина да не испију отров који им нуди њихова власт“ — изјавио је у Лондону амерички државни секретар Лоренс Иглбергер. А шта ако се један од тих начина зове Милан Панић? Толико грешака у проценама су од избијања сукоба починили УН и ЕЗ да би бар вредело покушати како се не би поновила некохерентност из „сценарија Марковић“, последњег југословенског премијера са савезним визијама. Званично су му једва пружили подршку и на крају су га препустили његовој тужној судбини. Последице су познате...“

БРАЧНА СВАЂА ИЛИ — РАЗВОД?

„Случај Панић“ изазвао је и друге реакције у свету. Рецимо оне о понашању Црногораца и, с тим у вези, о њиховим односима са Србијом и статусом у новој „федерацији“. Тако „Котидијен д'Пари“ сматра да Црна Гора, „иритирана тиме што Србија тера по своме, прети да ће „преиспитати“ свој савез са режимом из Београда“ и наговештава да би ова „брачна свађа“ могла још више да ослаби „нову Југославију“.

Тиме што су оквалификовали покушај свргавања Панића као „преурањен“ — пише лист — црногорски посланици су јасно ставили до знања српском моћнику Милошевићу да још увек цене напоре савезног премијера. И све док он буде на власти, они неће тражити да им се додели положај савезног премијера који, по Уставу, припада Црној Гори. Јер, за црногорске „социјалисте“, Панић вероватно још и даље представља политичара који је најкомпетентнији да заустави тај сулуди рат који је већ однео животе хиљаде Црногораца и проузроковао ужасе ембарга и међународ-

но гнушање — истиче париски дневник.

Радио Франс-ентернационал, међутим, оптужује црногорско руководство за превртљивост латинског типа. Наиме, каже, био је довољан само један, ни посебно храбар, ни посебно мудар, потез црногорске власти — одбрана Панића, па да се, уз помоћ жестоке пропаганде, преко ноћи уврсте у демократе. Било је довољно да се у савезном парламенту црногорска делегација успротиви „ирационалној идеји српских социјалиста и радикала“, да њени лидери жигушу Милошевићеву групу као десничарску и болшевичку, а да се „малтене заборави све оно што је та власт у савезу са тим истим, како је сада Светозар Маровић назива, тоталитарним снагама, чинила и починила за протекле четири године на просторима бивше Југославије“.

Ако се, наставља француски радио, има у виду да је једина доследна ствар која се доскора могла приписати владавини црногорских младих, њихово слепо спровођење Милошевићеве политике, и то најпре на најпрљавијим задацима, као што је ратни поход на Дубровник, онда се логично поставља питање: откуда сада овај заокрет? Радио сматра да уопште није реч о демократизацији водеће црногорске партије, већ у „простој рачуници“ и прагматизму:

ТАЈНИ ПАКТ ЋОСИЋ — БУЛАТОВИЋ?

„По тој рачуници, попут Ћосића, користити атрактивног премијера Панића као идеалну прилику да се откаже служба Милошевићу и тако на безбедан начин, преко свог милитаристичког и тоталитаристичког лица, навуче демократска маска. Чак постоје индиције да иза противстава црногорске делегације стоји тајни договор Ћосића и Булатовића, где се сада уместо председника Србије као Булатовићевог ментора јавља председник СРЈ“.

Шта се то догађа са „два ока у глави“? Француски радио оцењује да је реч о предстојећим изборима и да „Булатовићева прекоманда Ћосићу није ништа друго до заузимање најповољнијих стартних позиција, што често и одлучује коначног победника“. Стога је, каже, црногорској опозицији јасан маневар владајуће партије: „Прошле изборе је добила играјући на Милошевића, а ове ће на Ћосићеве ноте“.

А закључак? „Главна улога коју је, у последњој трагикомедији, одиграла црногорска врхушка није резултат њене истинске храбрости, посебно не мудрости, како се то јавности представља и како то она прихвата, већ много пре лука последица, како песник рече, „поковане маште прљавих страсти“, односно неодољиве жеље за опстанком и очувањем власти“. Јасно!

И, шта у таквој ситуацији преостаје мучничком тандему Ћосић-Панић? Радио Франс-ентернационал има и одговор: „Ако успеју да рат замене миром и да Србију врате у свет, биће то пример спасавања нације равн Мојсијевом, библијском...“

Заиста. Ако... Ако? Па, ако се, пре свега Зевс смиљује над исконским кажњеницима и укине им — санкције...

ГРАЂАНСКИ РАТ И ВЕРСКИ ПОГЛАВАРИ

ШТА ЛИ МИСЛЕ БОГОВИ

Патријарх Павле, Кардинал Кухарић и рејс-ул-улема Селимоски покушавали су у више наврата да ратну лопту спусте на земљу. Понекад уз услове, понекад без услова. Међутим, за сада је све то негде између неба и земље, тамо где су и стотине хиљада верујућих смртника.

Пише: Ејуб ШТИТКОВАЦ

Кад грми и сијева и највећи ћафир (невјерник) гледа у небо, каже често народ босански кад се заподјене разговор о Богу, људима, вјерницима и неувјерницима. Пошто на његовој земљи — муслиманској, српској и хрватској — грми већ мјесецима, али не од „божијег давања“ него од људске руке коју, како страдања недужних људи говоре, не контролише ни глава ни срце, обичном смртнику не преостаје ништа друго него да гледа у небо и моли Бога да га спаси од душмана или му прекрати муке. О подједнакој одговорности за број жртава не може се ни говорити. Јер, онај ко посједује више оружја више и убија. Тако би, бар, требало да буде по некој логици. Истину су најближа мишљења да највећу одговорност за све што се догађа у БиХ, а посебно убиства људи, сносе они који су ратницима дали оружје. Ако су тачне информације да се у овом рату коље и употребљавају и бојни отрови онда се не може говорити о враћању у 18. већ у неки много даљи вијек. По неким изворима, у босанскохерцеговачком рату погинуло је преко 180.000 особа, претежно цивила. Чак кад би се бројка и преполовила ко би могао тиме да се утјешити?!

Народ је прекасно схватио да националне вође, за које је гласао, не могу да извуку из општег хаоса и чељусти смрти. Очи су му тек нешто мало отвориле информације да се огромне своте девиза са простора бивше Југославије налазе у кипарским и бројним европским банкама и да оне не припадају више њему него газдама рата и мира. Схватио је народ још много тога, али у садашњем времену мало му то користи. Они који су раскомадали, и комадају, некад нам заједничку државу тачно су израчунали шта коме од њих припада. Народ је у свему томе био само кусур. И ништа више.

Сва та сазнања о људима сумњивог морала (преблага ријеч) битно су утицала да обични смртници упру поглед у вјерске поглаваре, да их бар утјеше ако не могу ништа друго да ураде. Колико они стварно могу учинити у оваком времену — велико је питање. Треба бити оптимиста, али...

ТЕЖАК ПУТ ДО ДИЈАЛОГА

Већ дуже вријеме у оптицају је идеја о сусрету поглавара три највеће вјерске заједнице са простора бивше Југославије. Први ју је лансирао, колико је знао, врховни

поглавар муслимана хаџи Јануб Селимоски и то непосредно после прошлогodiшњег сусрета патријарха Павла и кардинала Фране Кухарића у Сремским Карловцима, а подсетио је на њу после њиховог другог сусрета у Славонском Броду. У то вријеме није било реаговања двију цркава, које су биле исувише преокупиране српско-хрватским ратом и међусобним односима.

Избијањем рата у БиХ идеја је актуелизована и о њој је почело да се говори као нечему што би бар у психолошком смислу могло да утиче позитивно. Поглавари вјерских заједница су сигурно свјесни да не могу зауставити оружје, али могу бар да олакшају муке оних који повећавањем жртава на ратишту губе сваку наду. Повремено се, међутим, добијао утисак да су поглавари држали ту тему, а да неким од њих и није било толико стало до сусрета. Овакво мишљење дијелиле су и неке угледне вјерске личности.

У неколико наврата, када је скоро било све утањено, изгледало је да ће до сусрета и доћи, али у последњем тренутку је отказан. Тако је био заказан 21. априла у Тузли, али до њега није дошло.

Исламска заједница је инсистирала да се одржи у Сарајеву већ захваћеном жестоком ратом, што друге двије стране нису могле да прихвате. Услиједило је, затим, приједлог „Борбе“ да се сусрет одржи у Бару. Овај град је предложен зато што у њему живе припадници све три вјерске заједнице као и због врло практичних разлога — тамо су вјерски поглавари могли несметано да оду. Домаћини су били спремни да им гарантују максималну безбједност.

Први људи Српске православне цркве и Исламске вјерске заједнице прихватили су тај приједлог. Кардинал Кухарић га је схватио као посредовање „Борбе“, што уопште није био циљ људи из овог листа. Он је, иначе, против било каквих посредовања.

Дошло је, потом, до серије приједлога патријарха Павла. Тако је од априла ове године упутио четири позива поглаварима других вјерских заједница. На крају је било одређено и мјесто сусрета — мађарски град Печуј. Кардинал Кухарић је пристао док је остало неразјашњено зашто се позиву није одазвао рејс-ул-улема Селимоски, пошто је он у више наврата изјављивао да је за дијалог и за сусрет „ма гдје он буде заказан“. Одговорни људи у овој вјерској заједници тврде да рејс-ул-улема није добио никакав званични позив за тај сусрет. Радило се, међутим, о још нечему. Наиме, господин Селимоски и вјерска заједница на чијем је челу инсистирали су да патријарх Павле децидирано осуди српску страну у босанскохерцеговачком рату, „кога је она и почела“, и да се Српска православна црква бар дистанцира од, како кажу личности из ИВЗ, геноцида над муслиманима, који је тада извршен нарочито на подрињском подручју. Осим тога, тада је презентирана информација да је срушено преко 300 џамија, од чега 40 у Сарајеву. На другој страни, појавила се информација да је само у зворничком-тузланској епархији уништено преко 20 православних богомоља. То су неки детаљи који говоре да узроке неодржавања и овог сусрета не треба тражити само у покидањем комуникацијама.

Истина, Патријарх је јавно осудио све зло-

чинце и зулумчаре у рату, али та уопштеност није била довољна за ИВЗ. Он је посебно изразио жаљење „што су у насталим сукобима неки који себе називају православним ерзницима, у одбрани поступили насилнички“, недостојно и Православне вере и свог имена“. На једној конференцији за штампу у Сарајеву и рејс-ул-улема је најоштрије осудио све оне који пријете или узнемиравају припаднике Православне цркве у овом граду. Звучало је то као и покушај изглађивања односа двију вјерских заједница, које је рат, мимо њихове воље, пореметио.

(НЕ)МОЋ ВЈЕРСКИХ ПОГЛАВАРА

Послије више неуспјелих покушаја јавио се Свјетски (екуменски) савјет цркава из Женеве и понудио своје услуге за организовање сусрета. Дато је и вријеме између 20. и 24. септембра. Док је писан овај текст знало се сигурно да је патријарх Павле спреман на тај сусрет, а рејс-ул-улема Селимоски дао је начелну сагласност чиме су отпали неки ранији услови. Кардинал Кухарић је, такође, дао начелну сагласност.

Чак ако је и неумјесно неизбјежно је питање: колико поглавари трију највећих вјерских заједница на просторима бивше Југославије у овом тренутку, после толико жртава на свим странама, уништеним везама међу људима и народима, разрушеним богомољама и затртим цијелим мјестима, могу да учине? Одговор је најлакше оставити непосредној будућности, али искуства показују да је скоро занемарљив њихов фактички утицај на ток догађаја, који су се измакнели контроли чак и војних моћника. На први поглед они би последице Тројног сусрета могли бити само нека врста духовне утјехе правим вјерницима, који још нису затровани мржњом. Треба, међутим, бити колико је то год могуће реалан и објективан; свака погибија умножава мржњу преживјелих до неслућених размјера, а дневно у БиХ просјечно гине тридесетак особа и то у данима који се обично називају „релативно мирним“. Гине се, по неписаном правилу, више онда кад се говори о мировним споразумима или пред индиректне преговоре представника националних заједница. Распламсавање рата вјерски поглавари не могу зауставити. Они га нису ни почели, а теорије више политичара да је то превасходно вјерски и етнички рат само је спирање сопствених гријећа.

У овом времену веома је значајно какве позиције заузимају поглавари вјерских заједница у својим републикама — државама. Тај положај је различит колико и политичка збиља.

ВЈЕРСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ И ВЛАСТ

Када је у мају ове године објављен Меморандум Светог архиепископског синода СПЦ једном страни колега питао ме је врло дискретно да ли да смијене Патријарха. Рече да му је не вријатно да пита православце. Наравно, није ни помишљао на то да га смијене вјерници или Синод. Узгред напомену да је у Бугарској смијењен тамошњи првосвештеник управо од стране државних власти. Показа без двоумљења, на неколико пасуса из Меморан-

дума због кога би могло доћи до заоштравања односа Цркве и државе у Србији.

ПОРУКА ПРВА: „Српска православна црква се отворено ограджује и дистанцира од ове и овакве власти и њених носилаца, као и од њиховог без народа донетог Устава и припреманих избора“.

ПОРУКА ДРУГА: „Подсећамо све на власти, посебно у Србији, да ничија столица није важнија од судбине и слободе целог народа и да нико нема монопол над народом и будућношћу наше деце“.

ПОРУКА ТРЕЋА: „Упућујемо протест, колико против властодржаца на тлу бивше Југославије, толико и на адресу Европске заједнице што на бруталан и непромишљен начин подстиче на разарање скоро свега што нас је као људе и цивилизоване народе зближавало и спајало“.

Ово је сигурно једна од најоштријих критика актуелне власти у Србији, али и у Црној Гори као и другим републикама. Српска православна црква је и овим документом уврштена међу изразито опозиционе снаге. Озбиљно су се прерачунали сви политичари који су мислили да ће са **патријархом Павлом** лако с обзиром на његове године и припадност, како је често спомињано приликом његовог устоличења, умјереној линији СПЦ. То је свако тумачио на свој начин. Показало се исто тако, да Црква и религија имају много јачи коријен него што су то мислили и поједини аналитичари. У сваком случају актуелна власт није рачунала да је СПЦ тако тврђ орах.

Положај **кардинала Кухарића** је сасвим другачији. Колико год је Римокатоличка црква у донедавној Југославији била практично једина јавна опозициона снага толико је сада у Хрватској потпуно срасла са влашћу. Не огледа се то само у заједничким фотографијама и осмјесима двојице Фрања него и у свакодневном политичком животу ове републике. За разлику од друге двојице, **поглавар**

Кухарић се никада није ни најмање оградил од поступака хрватских оружаних или паравојних формација.

Кардинал Кухарић, дакле, има два дебела залеђа — садашњу власт и Ватикан. То му омогућава, на први поглед, широко поље дјеловања. Рад Цркве на чијем је челу зависи, као и све остало у суштини од генерала бивше ЈНА **Фрање Туђмана** и један меморандум иоле сличан ономе који је упутила СПЦ не би сигурно угледао свјетло дана. Све то наводи на закључак да ће **кардинал Кухарић** на састанку у Женеви и те како заступати и актуелну хрватску власт без обзира на послање Цркве и њено издизање изнад дневно-политичких проблема.

ПРЕВЕЛИКА НАДАЊА — ЛУКСУЗ

У садашњем тренутку најтеже је дефинисати положај **реис-ул-улеме Јакуба Селимоског**. Још увијек је званично поглавар свих муслимана на простору има бивше Југославије. Како год се та држава распала и распадала растаче се и ИВЗ без обзира на добро знано духовно јединство свих вјерника. Још прије избијања рата неки муслимански кругови у Сарајеву почели су да постављају питање да ли им „странац“ (Македонац) може бити вјерски поглавар. Међу другима је кружила анегдота да би било најбоље да **Алија Изетбеговић** буде вјерски поглавар, а **Селимоски** предсједник Републике. При томе се обично казује да је он врстан и политички аналитичар и веома одмјерен у наступима и поступцима. Прије више од двије године спасио је Исламску вјерску заједницу од озбиљних подјела због унутрашњих потреса и сукоба појединих виђених вјерских личности. Успио је да спусти на земљу и „Покрет имама“ (хоџа).

Није безначајно за скуп у Женеви да је реис-ул-улема од почетка избијања ратних сукоба у БиХ имао сусрете са бројним значајним личностима из исламског свијета, примио га је и папа Јован Павле Други, а разговарао је и са **кардиналом Кухарићем** тако да има добар преглед виђења ситуације у овој републици из више угла.

Прошле године био је утаначен и његов сусрет са **патријархом Павлом**, али је у по-

следњем тренутку отказан. Прави разлог је у следећем: дан уочи заказаног сусрета Патријарх је примио групу страначких лидера, међу којима је био и један који је од стране ИВЗ проглашен највећим непријатељем муслимана. Било је то прилично чудно реаговање, исувише емотивно, што није било уобичајено за муслиманског вјерског поглавару. По свој прилици бојао се критике из сопствене вјерске заједнице „због близине термина пријема њега и човјека који заговара уништавање свега што није српско“. Мада нико од личности из ИВЗ није рекао о којој се личности ради није тешко претпоставити о коме је ријеч.

На то је очигледно заборављено, а ратни догађаји у БиХ једноставно су збрисали и неке раније услове за тај сусрет. Бар се тако чини.

У сваком случају само заказивање тројног састанка само је по себи охрабрење, али од њега не треба исувише очекивати и то преваходно због садашњих укупних околности, различитих позиција вјерских поглавара као и због себе лично. Јер, превелика надања постала су прави луксуз послје бројних разочарења у сусрете политичара, односно новокомпонованих државника.

фото: Виџан Виџановић

фото: Ђорђе Вукоје

Пише: Владан
ВАСИЛИЈЕВИЋ

ПРИВЛАЧНОСТ ВЛАСТИ И ОДБОЈНОСТ ОПТУЖЕНИЧКЕ КЛУПЕ

ЗЛОЧИНЦИ С ИМУНИТЕТОМ

*Опојност власти не
ме да буде замена
за оптуженичку
клубу. Уколико се то
овде не схвати,
светска заједница
мора да изврши
своју мисију, без
обзира што туђа
рука није увек
добродошла.*

*Нигде није било
понашања које се
поставењује са
зоолошким као
овде, упркос
страхотама
Вијетнама, Кореје
или Камбоџе...*

Негде у другој половини 1944. године у околини Барија, где су се налазиле партизанске болнице после великог злочина над српским народом, који су годину дана раније починили Британци заједно са Американцима, вођен је један занимљив разговор. Вероватно не толико и типичан међу многобројним разговорима исте или сличне садржине, започињаним, завршаваним или прекиданим готово увек на једнак начин у то тешко време, када је с нестрпљењем и са нараслим и нескривеним жељама очекиван крај ратних страхота. Али, тај разговор, показало се много, много раније, за ову југословенску средину, или сада већ боље речено, ове југословенске средине, имао је некакво симболично значење, наговештавајући данашњу трагику. Разговарали су лекар Роберт Нојбауер и партизанка, представница Црвеног крста Јара Рибникар. Око њих су се налазили унесређени млади људи. Уобичајена слика за те прилике, због које су се, занемели у ужасу пред бесмисленим уништавањима, која су ретко када пре тога забележена, грађани широм Европе и света са зебњом окретали некој будућности верујући да ће их она поштедети таквих искушења и желећи да на било који начин провере основаност својих надања.

Са сазнањем да је победа на страни њене Партије, самопоуздана без стварног покрића, јер сем испразних прича и обећања, посвећени искучиво свом себичном интересу, потоњи државотворци нису били дорасли ничем озбиљном, нити ће икада за то дозрети, Рибникарова је рекла: „Овога више неће бити. Више неће бити рата.“ Промислијенији, искуснији и неосетљиви на идеолошка застрањивања, њен саговорник је узвратио: „То су говорили и после Првог светског рата.“

ДОШЛО ЈЕ ВРЕМЕ

Тада Рибникарова није знала оно што ће сазнати поткрај осамдесетих година. Њено првобитно самопоуздање везано је за ону обману која ће бити неприкосновена истина неколико деценија. „Праведници“ окрвављених руку, са којих је ту крв било немогуће спрати, примицали су се свом циљу: **освајању власти после грађанског рата чија жестина и злочин стају у ред највећих страхота за сва времена на тлу старе, просвећене и дивљачке Европе.** Истомишљеници Рибникарове, па и она сама, веровали су у својој надобудности да су трајно створили њима припадајући свет, споља привидно постојан, уређен, окренувши главу од окуртне чињенице да је изнутра тај исти свет хаотичан, мрачан, злочиначки острашћен, разуздан и неморалан. Сведоци времена који су то од самих почетака запазили и схватили дуго, дуго ће ћутати у варљивим тишинама свакодневице, зазирући од освета и мржње, тако својствене новом поретку. Један од тих сведока ће касније записати: „**Брзо сам учио ... како је комунистичка власт успоставила међу нашим народима само привидно примирје. Слутно сам како иза те свечане фасаде кључа нешто друго; нерашчишћени ратни рачуни, званичне неистине које су заштићене силом закона. Било ми је јасно да смо ми једно подручје сувише изукрштано и искрвављено историјом, сувише напаћено и злоупотребе-**

но игром великих да би имало право сакривања иза скрованих лажи.“ (подвукао В. А. В. — Д. Медаквић: „Ефемерис“ III, Београд 1992, стр. 190)

Злочини против мира, ратни злочини и злочини против човечности извршени од 1934. до 1945. године, чији су део и злочини извршени у Југославији од 1941. године до краја рата и непосредно после њега, заједно са свим осталим збивањима у тим временима, били су ипак **опомена друге врсте** за савременике из демократског света, из темеља уздрманог и уgroженог снажењем и ширењем најпре националсоцијалистичког и фашистичког, а онда бољшевичког тоталитаризма. Ти људи разума и професионале честитости знали су оно што идеолошка изопаченост и непоштење супротне стране нису хтели да знају, односно да признају пошто им то није одговарало у тренуцима остваривања до тада сувише смелог сна о светској империји комунизма. Кажњавајући у Нирнбергу и Токију, као и на другим странама, злочинце из тек минулог ратног сукоба, демократски свет или бар бројни појединци у њему, од великог угледа, били су свесни да то што су учинили у име правде и за опомену будућим покољењима није **довољна залога стабилности мира у времену које долази.**

Да ли је амерички судија у Нирнбергу Г. Бидл имао то у виду када је 9. новембра 1946. године подносио извештај председнику Труману, тешко је са сигурношћу утврдити. Али, сасвим је извесно да је био веома далековид. Део извештаја посветио је времену које долази са истанчаним предосећањем да ће се ратне страхоте вероватно кад-тад поновити, као и да цивилизовани свет лако може да западне у озбиљне кризе у којима ће се забравити и пустити на вољу најпримитивнијим нагонима убијања и разарања, као што се од 1991. године догађа на југословенском простору. Томе је Бидл додао и упозорење да прети опасност да будућа злочинства остану некажњена ако се међународна заједница не потруди да створи одговарајуће механизме заштите. Ево делова Бидловог извештаја: „Дошло је време... да се започне са редиговањем једног кодекса међународног кривичног права“, — вели он, а „такава мера (поновна потврда Нирнбершких начела и евентуално кодекс — нап. В.А.В.) није само овековечење суштинског начела на основу кога је нападачки рат највећи злочин“, него она значи претпоставку за строже санкције за мање „тешке прекршаје међународног права и да се користи и нирнбершко искуство у циљу утврђивања поступака и сталних установа, од којих ће у крајњој анализи, зависити успешна примена међународног права“.

ПРЕДВИЂЕНИ ЗЛОЧИНИ

За каснија збивања, посебно за збивања у бившој Југославији, поготову када се узму у обзир документи Лондонске конференције из августа 1992. године, који се односе на проблем одговорности, значајно је да је предлог судије Бидла био веома плодотворан, али и без довољно утицаја да се дође до коначних решења, за чим ће данас међународна заједница можда и жалити. Наиме, пројекат Међународног кодекса злочина против мира и безбедности човечанства по први пут је понуђен у ОУН 1954. године. Известилац је био Ј. Спирулос. Предвиђено је да злочини међународног права, укупно њих девет према тој замисли, којим би пре могло да се говори о девет група због веома обухватних инкриминација, буду: коришћење оружаних снага противно међународном праву, а посебно започињање нападачког рата (I) инвазија на територију друге државе од стране оружаних банди (II); подржавање грађанског рата у другој држави одговарајућим средствима (III); терористичке активности организоване ради извршења у

другој држави (IV); производња, трговина и поседовање оружја чија је употреба забрањена међународним уговорима (V); повреда војних одредаба међународних уговора, којима се ограничавају војне снаге једне државе (VI) припајања (анексија) територија уз повреду међународног права (VII); акти почињени у намери да се потпуно или делимично уништи национална, етничка, расна или верска група (VIII), повреде закона и обичаја рата (IX). Најмање интереса да се усвоји овакав један докуменат најмање је и онда и данас одговарала државама са тоталитарним и ауторитарним системима. Оне су се уз то чврсто држале превазиђених начела о суверенитету, за шта су имале упоришта и у самој Повељи УН (члан 2). Формални разлог да се застане са евентуалном разрадом Кодекса и његовим усвајањем био је недостатак појма нападачког рата као основе за познату инкриминацију.

Сметње су отклоњене пре готово две деценије. Резолуцијом 3314 (XXIX) од 14. децембра 1974. године Генерална скупштина УН је усвојила дефиницију агресије. Ипак, то није било довољно да се рад на Кодексу обнови и убрза још за наредних седам година (то ће бити учињено тек резолуцијом 36/106 од 10. децембра 1981). Очигледно је да привлачност власти и одбојност према оптуженичкој клупи чини своје. У демократским системима власт подлеже контроли бирача, па је и питање одговорности за кршење права доследније решено, услед чега појачани надзор и од међународне заједнице не пада тешко. Са ауторитарним и тоталитарним системима ствар стоји сасвим другачије. Свевласт која значи положај изван и изнад закона унутар земље, другим речима одсуство сваке одговорности и за најтежа кршења прописа, не жели да допусти и саму могућност да би ограничења била наметнута споља, преко одговарајућих механизма ОУН. Са прилагођавањима новонасталим условима и тиме условљеним дорада пројекат Кодекса се тренутно налази код влада чланица ОУН на разматрању и давању мишљења са роком до 1993. године, с тим што се предвиђа да би убрзо после тога цео посао могао да се приведе крају.

КЛИНИЧКА СМРТ

Оружани сукоби на југословенском простору отворили су питање казнене одговорности за изузетно тешке злочине почињене у њима, у знатно већој мери од свих претходних сукоба после Другог свет. рата. Јер, нигде није било понашања које се поистовећује са зоолошким као овде, упркос страхотама Вијетнама или Кореје, а нарочито Камбоџе. Разликовао се, поред понашања, и међународни положај учесника тих ранијих сукоба. Ова околност је и била разлог да се у посебним одлукама Лондонске конференције од 2. до 28. августа 1992. нађе и одељак о кршењу међународног хуманитарног права по коме су се „Ко- председавајући обавезали да начине студију о стварању једног међународног кривичног суда.“ Овакав приступ је разумљив. Ако би се кажњавање оставило националним судовима, свака страна би штитила своје злочинце, поготову из врха власти, где су вршени најтежи злочини и против мира, и ратни злочини, а у последње време постаје јасније да се јављају и елементи злочина против човечности. И не само то. У Србији је партија на власти предузела кораке да садашњег председника Србије, о чијој одговорности би такође морало да се расправља и да се бар покрене истрага, озбиљна, осмишљена и у складу са законима који би ту били примењиви, склања са тог полја и поново му отвара врата да на предстојећим изборима поново искуша изазове слатке власти, уместо да се појави пред судијама. С друге стране, председник Хрватске је већ добио нови мандат, задржавши старе

навике и тежње. Остају непромењене или се веома мало мењају и личности на другим положајима, у партијском и државном животу. Чланови самозваног Председништва СФРЈ из времена када је његова клиничка смрт одлагана применом свих средстава, по правилу недозвољених, који сnose посебну одговорност за свеколика злочинства којима су отворили пут доносећи неовлашћено одлуку о стању непосредне ратне опасности, чланови су парламента (?!). Најзад ко би ту утврдио и евентуалну злочиначку природу СПС, ХДЗ, СДА, СРС, СНО, Генералштаба и сл. иако се и о томе мора озбиљно размишљати.

ИПАК ДОБРОДОШЛА

Дакле, међународно судство је очигледно једино решење. Хистерична порицања дворских стручњака (С. Аврамов, Г. Перацић, Ј. Пауновић итд) не располажу никаквим озбиљним аргументима, поготову када се има у виду тренутна ситуација у којој је војно ангажовање Југославије у Босни и Херцеговини прешло све дозвољене границе и када званична политика Србије то здушно подржава, доводећи сопствени народ до умирања од глади, зиме, болести које се не могу лечити и сл. Истовремено ће председник владе Србије, амбициозна, у себе заљубљена и у насилништву огрезла незналица настојати на томе да Југословенске власти имају превасходни и усталом једини задатак да раде за интересе Србије и њене погубне политике. Какве онда гаранције има међународна заједница?

Али и решење понуђено у Лондону није једноставно. Недостају и суд и материјални пропис по коме би се судило. Да је Кодекс злочина против мира и безбедности човечанства усвојен било би много лакше. Слање оружаних банди на туђу територију, бомбардовање из ваздуха цивилних циљева без оправдања стратешким разлозима, дотур оружја и муниције, истребљивање етничких група, систематско рушење богомоља и споменика културе, што се данас све чини на тзв. југословенским ратиштима, било би строго кажњено. Овако, могућности се донекле смањују. Ипак, није све изгубљено. Према Нирнбершким начелима, оно што не покрива други пропис може да буде кажњено и непосредном применом међународног права. То је обавеза чланова међународне заједнице. Самим тим решење је у творевинама Нирнберга и на томе треба настојати. Поготову када се зна да сви са југословенског простора посебно уважавају правни поредак те заједнице. Нека сада своје изјаве потврде у пракси. А што се тиче суда, Светско удружење за међународно право је преко свога Комитета за међународно кривично право понудило целовити систем: статут суда, пословник за истражне органе, решења за питања имунитета, што је овде од кључног значаја с обзиром на положај највећег могућег броја најококорелијих злочинаца. Активирање тог система не би смело да ствара неке веће тешкоће.

Да ли сме то тако да остане? Да ли опојност власти треба да буде замена за оптуженичку клупу за оне који су се огрешили о истину и правду? Хоће ли тада савест садашњих пред будућим генерацијама бити мирна? Због тога што су ћутали и ћуте позвани да говоре, а гласнији од свих били су и јесу они који немају на то право, нити имају шта да кажу за јуче, данас и сутра дошло се овде где се тренутно налази. Остане ли тако, неминовна је катаклизма. Значи неминовне су мене, као што су неминовне и казне за злодела у смислу задовољења правде и поновне опомене свим дрзницима и силницима. Другог излаза нема из хаоса титовске посттитовске Србије и Југославије. Уколико људи из те средине то не схвате, светска заједница мора да изврши своју мисију, без обзира што туђа рука није увек добродошла.

Ако би се кажњавање оставило националним судовима, свака страна би штитила своје злочинце, поготову из врха власти, где су вршени и ратни злочини и злочини против мира и човечности.

Још је нирнбершки судија Бидл упозорно на опасност да будућа злочинства остану некажњена ако се међународна заједница не потруди да створи одговарајуће механизме заштите.

РАДМИЛА КАРАЋОРЂЕВИЋ, принцеза, супруга принца Ђорђа Караћорђевића, некадашњег престолонаследника

НЕКА СЕ НИКО НЕ ПЛАШИ НОВЕ ВЛАСТИ

**Разговарала: Славница
ТАНАСИЈЕВИЋ-ЛАЗИЋ**

Ваша судбина је необична, јер носи у себи анахронизам који је оставио печат на историјској судбини српског народа. Као принцеза, супруга принца Ђорђа Караћорђевића, некадашњег престолонаследника, живели сте са њим, као једини Караћорђевићи, у послератној Титовој Југославији. Како сте живели?

О животу принца Ђорђа, за време немачке окупације и доцније, а нашем заједничком животу под комунистичком диктатуром, ја сам често говорила. Тај део нашег живота добро је познат јавности. Још одмах после пуча 1941. када је одбио да напусти земљу и крене у изгнанство, принц се настанио у Београду. Од приватног власника закупио је малу вилу у Лацковићевој улици на Дедињу. Потпуно се повукао у миран грађански живот и одлазио је само у посету својим интимним пријатељима и у обилажење рибара у селу Ритопек код Београда. Издржавао се од новца који је имао у банци и то само од скромне суме коју су му Немци дозволили да са свога банковог рачуна месечно подиже, као и од готовине добијене продајом своје куће у Јовановој улици.

Иако су му немачке власти изричито препоручиле да не напушта Дедиње, он је ипак, храбар какав је увек био, купио један обичан бицикл и кришом од Немаца одлазио у град. Када је 1942. године Америка ушла у рат, тадашњи амерички амбасадор, пре одласка из Београда, уступио му је свој „кадилак“, заједно са америчком заставом коју му је предао на привремено чување. По ослобођењу, принц је продао „кадилак“ и купио војнички цип за своје потребе. Заставу је чувао у сточићу поред кревета и неосштећену вратио Америчкој амбасади по завршетку рата.

Принчев живот за време рата и доцније наш заједнички живот, био је више него скроман. Није ни чудно: принчева скромност ушла је у причу. Када је утрешена готовина коју је имао у Београдској задрузи и исцрпео се новац од продаје куће у Јовановој улици, а то је било већ по доласку комуниста у Београд, на тражење намесника Мандића, комунистичка влада је одредила принцу извесно мање новчано примање из прихода његове национализоване имовине, јер принц није конфискован оним законом којим су конфисковани сви чланови дома Караћорђевића. Када су трошкови куће и нашег скромног издржавања превазишли границе нашег примања, јер је принц и од тих скромних примања помагао многе који су имали још мање од нас, по нашем заједничком споразуму ја сам отпутовала у Монпеље код талијанске краљице, тетке принца Ђорђа, да од ње затражим привремену зајам. Иако ме је краљица Јелена примила

необично срдечно, као што је казала да је тако примала само своје унуче, није могла да нам помогне, јер је њен готов новац био блокиран у Енглеској. По моме повратку у Београд, принц је одмах продао свој цип и ми смо почели да издајемо део наше виле странцима. Тако је ишло све до 1969. године, када је принц доживео саобраћајни удес. Приморани његовом болешћу, ми смо се 1971. године иселили из виле у мањи стан у Таковској улици и продали сав намештај и све драгоцености које смо имали. Ускоро затим принц је и преминуо, октобра месеца 1972. године.

РАТ, КОМУНИЗАМ, ЉУБАВ...

Да ли сте Ви и Ваш супруг у време Титове страховладе веровали да ће комунизам пропасти и поново бити успостављена монархија?

И принц и ја веома смо веровали у победу савезника. Обоје смо били одани својим пријатељима савезницима и били смо веома убеђени да ће се крвави рат свршити поразом Немачке и њених сателита. Ту победу чekali смо као повраћај монархије и враћање на стари режим и старе законе. Борбу националиста и комуниста у земљи сматрали смо као привремено стање које ће бити решено завршетком рата. Међутим, већ 1943. почели смо да бивамо узнемирани. Политика великих сила, предвођена председником енглеске владе господином Черчилем, заузела је нови правац. У Србији је беснео грађански рат. Борила су се, као што је познато, два покрета — покрет националиста кога је предводио генерал монархистичке војске, господин Дража Михаиловић и покрет Комунистичке партије под вођством комунисте Тита. Савезничке снаге које су до тада помагале и штитиле националисте, утицајем господина Черчила, нагло и неочекивано почеле су да се окрећу ка комунистима Титу, који је лажним представљањем ситуације на терену Србије обмануо господина Черчила и издејствовао помоћ савезника. Да је комуниста Тито заиста неистинито и тенденциозно представљао Черчилу опште стање у Србији, доказ су баш речи самога господина Черчила који је одмах после рата јавно изјавио: „Једини човек који ме је у животу преварио био је маршал Тито.“

Међутим, под утицајем добијених лажних информација од стране Тита, енглески председник владе господин Черчил променио је свој став према покрету отпора господина Драже Михаиловића. Помоћ комунистима стизала је са свих страна од стране савезника. Велику улогу имала је и комунистичка Русија која је идеолошки била везана за комунисте. Грађански рат се све више окретао у корист Тита и као што је познато, завршио се његовом победом. Дошло је до окончања рата са Немцима и до нове комунистичке власти у Југославији. Извршени су лажни на-

Госпођа Радмила Караћорђевић, најстарија српска принцеза, с правом је посебно уважавана и омилена. Када су је, као предратног дипломираног правника, и службом у Апелационом суду позвали да настави службу у Титовој администрацији, она је то одбила. Принчево срце освојила је као националиста и непоправљиви монархиста у једној бакалници у коју је принц свраћао, а она радила, пошто су је комунисти најурили с посла. Као једини Караћорђевић који је одбио да оде у изгнанство, принц Ђорђе је са супругом остао у земљи живећи више него скромно. Принцеза Радмила је и данас једини члан куће Караћорђевића који је стално у земљи и сматра својом обавезом да буде на услузи јавности. Било је посебно задовољство сарађивати са принцем за „Српску реч“ јер је она као млада девојка сарађивала у редакцијама својих рођака који су издавали многе листове предратног Београда.

мештени избори и године 1945. укинута је монархија проглашена република.

Овај политички процес са великом стрепњом и тугом пратили смо и ја и принц Ђорђе. Како у то време нисмо још били заједно, сваки од нас одвојено патео је на свој начин. Ја сам, као националиста и монархиста, целом душом припадала покрету генерала Михајло-

вића, а као Српкиња, дубоко сам патила због националног пораза.

ДВА СВЕТА

Принц Ђорђе, како ми је доцније причао, био је поражен овим политичким преокретом кога је сматрао не само пропашћу монархије, већ и пропашћу целог српског народа. Сваки од нас на свој начин преживљавао је ову настану ситуацију, и патио. Ја сам остала не само без службе, јер сам још 1945. године удаљена из Апелационог суда као неподобна личност, већ и без средстава и карте за снабдевање, па сам била упућена на помоћ породице моје мајке, а принц Ђорђе се дубоко повукао у самоћу и очајање. Доцније сам се за послела у једној приватној радњи, одбијајући да се ма на који начин укључим у Титову администрацију, чак ни као приватни адвокат, на шта сам имала права, јер сам још 1933. положила судијско-адвокатски испит.

Ту, у тој радњи, поново сам срела принца Ђорђа. Наша, поразом Србије окрављена срца, брзо су се срела, а наше сродне душе нашле су заједничку тачку. Почели смо свакодневно да се виђамо и заволели смо се. Шта је мене, осим националних осећања привукло принцу, то сам недавно објаснила путем јавних гласила, а шта је принца привукло мени то заиста не знам и не бих умела да објасним. Дуго сам се решавала да се венчам са њим, у страху да не шкодим огромној љубави коју је народ осећао према њему. Јер, ја сам била грађанка, а он краљевски принц. На моју велику радост, народ ме је прихватио и могу рећи — заволео. Данас имам само пријатеље у земљи и чини ми се да многи у

мени гледају самога принца. Ја сам наставила његов животни пут и са тога пута не скрећем.

Но, да се вратимо политичкој ситуацији у земљи. По моме мишљењу, пропаст Југославије решена је још 1943. када је председник владе Енглеске господин Черчил почео да помаже Тита. Да та помоћ није стигла и да Комунистичка партија уз помоћ Црвене армије није победила, Југославија би свршетком рата остала монархија и српски народ би се вратио својим коренима. Европске силе у УН не би се мешале у унутрашњи систем Југославије и она би наставила свој продужетак, а тиме би се природно продужила и монархија.

Како сте се осећали приликом повремених долазака појединих чланова породице Карађорђевића?

Доласком породице Карађорђевић у земљу после 50 дугих година, видела сам да се остварује сан мога покојног мужа, принца Ђорђа, који је увек веровао у њихов повратак. Ја лично, као Српкиња и монархиста, била сам срећна због њиховог доласка, јер су представљали монархију и династију.

Мој први сусрет са једним чланом породице Карађорђевић био је са принцем Јелисаветом која је пре свих других дошла у Југославију. Доцније, приликом преноса посмртних остатака мога мужа у цркву на Опленцу, имала сам прилику да осетим њену племениту душу, јер је не само стајала крај мене за време упокојених молитава у Саборној цркви, већ је у рано јутро на дан преноса ковчега дошла да буде са мном и да својим присуством подели мој бол.

О мојим сусретима са принчевима Томиславом, Александром и Владимиром, већ сам

говорима у ранијим својим изјавама, а сада могу рећи да су сви они дивни људи, да су сви били врло срдачни и рођачки према мени и да их све неизмирено ценим и волим.

Какви су Ваши односи са садашњим престолонаследником Александром?

Принца Александра упознала сам тек прошле године и имала сам прилике да се са њим сретнем неколико пута. Надам се да ћемо се ускоро понови срести, јер он има намеру да се врати у Југославију. Наши односи су топли и рођачки, како је и природно да буде међу свим члановима породице.

Да ли осећате неку посебну горчину изазвану третманом Ваше породице у Титовој Југославији?

Ако мислите на третман Титове Југославије према принцу Ђорђу и мени, могу Вам рећи да смо све то време провели мирно, ничим узнемиравани од власти. Ми смо, како бих рекла, два света.

ИСПУНИТИ ЛОНДОНСКА ОБЕЋАЊА

Да ли верујете да ће Карађорђевићи обновити краљевски престо у Београду?

Ја верујем да је српски народ листом за монархију. То је наша традиција, а Карађорђевићи су се показали као демократски и правични владари, поникли из народа и увек уз народ и са народом. Сматрам да ће за монархију бити првенствено они који су по убеђењу монархисти, а њих има највише. Осим тога, ми рачунамо на сељачки народ и на цркву. Не мислим да црква треба политички да се ангажује да врши неку пропаганду, или да се опредељује за поједине странке. Црква ће нам својим хришћанским проповедима о

миру и љубави међу народима, својим хришћанским учењем о уклањању зла и управљању душа само на оно што је племенито и правично.

У сваком нашем и најмањем селу постоји свештеник који своју паству првенствено учи да се не убија, да се не врше зла дела и да се увек мисли на Бога и своју савест.

Комунистичка идеологија је изврсна, али њена комунистичка пракса негирала је њену теорију. Народ из педесетогодишњег искуства зна да су комунистичке власти у свима од њих окупираних земаља вршиле терор, убијаи, пљачкали одузимањем поштено стечене имовине и неправичном поделом народних добара.

Црква проповеда једнакост а власти у парламентарним монархијама спроводиле су извесну равноправност. Није било никаквих привилегија осим законом прописаних. Сећам се срећног времена из владавине краља Петра I и отпора на све оно што није правично и законито. Познат је случај тога времена са државним фијакерима који су били додељени извесним министрима за вршење њихових званичних функција. Када се једнога дана у државном фијакеру председника Пашића појавила његова супруга Ђурђина, сутрадан у скупштини био је прави лом. Узбуђени посланици тражили су одговорност од господина Пашића — како је госпођа Ђурђина смела да употреби државна кола? Пашић је ћутао, није могао да се брани, али од тада госпођа Ђурђина није виђена у државном фијакеру.

Ето, уз терор и прогоне за време комунизма, та неједнакост, то дељење на моћне партије и бесправан народ, довешће првенствено натраг монархију.

Госпођо Карађорђевић, с обзиром на Ваше педесетогодишње политичко искуство и осамдесетогодишње познавање менталитета српског народа, како гледате на модерни политички живот у Србији? Шта је по Вама сада најважније учинити за опстанак српског народа?

Сада је најважније испуњење потписаних обавеза из Лондонског уговора, да би се окончао овај страшни крвави рат и уклониле санкције које су нам наметнуте. Испуњење тих обавеза, прихваћених и потписаних од стране највиших представника Југославије — господe Ћосића и Панића, уз снажну подршку целог народа Југославије, довешће до тога да повратимо своју душу, да Србија и Црна Гора буду скинуте са стуба срама и да се достојанствено врате заједници мирољубивих и демократских народа — где смо увек и били.

Настављањем чланства нове Југославије у УН, моћи ћемо најактивније учествовати не само у спољној политици Југославије, него и у убрзаном радикалном решавању целокупне проблематике земље. Да би могли приступити политичком, економском и културном препороду, ми Срби, као већински народ у Југославији, морамо се пре свега национално преобразити и тако прображени ослободити се националног оптерећења, погубног не само за нас Србе и Црногорце, него и за све друге људе који живе било са нама у нашој отаџбини, било у народима суседних земаља са којима смо данас у рату. Људи који представљају веће или мање народне скупине — наше мањине, морају бити једнако уважени и равноправни. Само тако и никако друкчије бићемо сви срећни и задовољни. Заједнички ослоњени једни на друге, а предвођени мудрим премијером Панићем, добрим и честитим Србином, зауставићемо рат у Босни. Заустављање рата је императив и то ће постићи југословенски народ вођен председником Панићем и председником Ћосићем, а на корист целокупног српског и црногорског рода, уз учешће српскога народа изван граница наше уже отаџбине.

Националистички манипуланти који се налазе у врховима власти Србије, Црне Горе и Крајине, морају такође прихватити став премијера Панића и УН и одбацити по сваку цену рат као политику, јер овај и овакав рат у супротном случају довешће до нове косовске пропасти, као што је то недвосмислено наговестио премијер Панић.

За нас нема друге алтернативе — или прихватање обавеза Лондонске конференције и прекид ратног стања, или потпуна пропаст.

ПРЕ СВЕГА — УЈЕДИЊЕЊЕ

Верујете ли да ће победити став премијера Панића?

Верујем. Иза председника Панића стоје све слободне земље, а ми смо превише мали да им се одупремо. Да смо много раније слушали њихове савете, њихове препоруке, а на крају и њихове претње, до данашњих санкција не би ни дошло. Нажалост, ми смо све одбијали, уображено уверени да можемо да се успротивимо целом човечанству.

Надате ли се да ћемо поново ући у заједницу народа?

Не само да верујем, већ могу то и да тврдим. Када опет постанемо правна држава, када се у народу затре и последњи бабил комунистичке идеологије, наши пријатељи, наши верни дугогодишњи савезници дојуриће

да нам помогну. ми ћемо прописати нове законе, правичне и једнаке за све и вратићемо се у срећна времена владавине краља Петра I. Нека се нико не плаши нове власти. Она мора бити мати свих грађана, без обзира на њихову веру, националност или политичку опредељеност, мати сељака, радника, интелектуалаца, мати силних и нејаких, мати богатих и сиромашних, мати свих који чекају на њену заштиту, њену непристрасност и њену једнакост.

Потпуно подељеним мишљењима пропраћена је изјава премијера Панића да ће тражити пријем нове Југославије у УН. Шта Ви о томе мислите?

Господин Панић, овом изјавом да ће тражити признање нове Југославије, потврдио је да — или добро предвиђа догађаје који ће ускоро уследити, или је пак одлично обавештен о ономе што следи у будућности. Предвидети догађаје, или бити унапред обавештен и предупредити их, највећа је одлика искусног и мудрог државника, што је господин Панић овом својом изјавом и доказао. Лично сматрам да је господин Панић превазишао сва наша очекивања, јер до сада није био ни државник ни политичар и да је својим ставом и својом мудрошћу подигао наше наде у промене, које ће испунити његова обећања и довести до бољег и срећнијег живота у Србији.

Шта мислите о изборима који треба скопо да се одрже?

Ако господин Панић спречи даље крвопролиће и успе да спроведе изборе на свим нивоима, онда је он достојно завршио задатак због кога је дошао и српски народ биће му захваљан као своме спасиоцу. Ускоро ће изаћи Изборни закон и ми ћемо о њему моћи јавно да дискутујемо. Већ је постигнут значајан успех, владајућа странка и опозиција сагласиле су се за округлим столом да се избори спроведу по пропорционалном систему. Питање је, дакле, како ће поједине партије изаћи на изборе.

Пре првих вишестраначких избора, ја сам се јавно изјашњавала да се опозиционе странке, још неојачане и под тада невољним условима, морају груписати, односно ујединити, и као једна странка стати против владајуће партије која је имала неупоредиво боље услове: штампу, телевизију и новац. Опозиција није направила коалицију, распарчала се на многе странке и изгубила.

Сада опозиција мора да схвати да се морају превазићи сви страначки интереси и да ови нови избори нису обични избори, већ је ово борба за спас земље и народа. Куцнуо је последњи час за промене и слободу народа и он се не сме пропустити. Задржавање и опстанак владајуће партије на власти наставак је неиздржљиве политике комунистичке партије маршала Тита.

Српски народ мора бити свестан да Европска заједница, Америка и цело човечанство, неће више да дозволе ниједан државни систем који би се противио начелима правде демократије и основним прописима повеље Уједињених нација. Борба за праву слободу и праву једнакост грађана мора бити добијена и сви који нису ни чланови ни симпатизери владајуће странке морају се ујединити у борби за слободу.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

ПОЗИВАМО СВОЈЕ ЧИТАОЦЕ ДА ИЗВРШЕ ПРЕТПЛАТУ НА „СРПСКУ РЕЧ“ И ТИМЕ ПОМОГНУ ДАЉЕ ИЗЛАЖЕЊЕ ЛИСТА.

ТРЖИШТЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ НЕ ФУНКЦИОНИШЕ. „СРПСКА РЕЧ“ НЕ ДОЛАЗИ У МНОГЕ КРАЈЕВЕ ЗЕМЉЕ И ПОРЕД ЖЕЉЕ НАШИХ ЧИТАЛАЦА КОЈИ НАМ СЕ ЈАВЉАЈУ И ПРОТЕСТУЈУ. ЈЕДИНИ СИГУРАН НАЧИН ДА ДОБИЈЕТЕ „СРПСКУ РЕЧ“, ПРАВУ ОПОЗИЦИОНУ НОВИНУ, ЈЕСТЕ ПРЕТПЛАТА. ПОРЕД ТОГА, ПРЕТПЛАТОМ БИ ПОМОГЛИ И САМУ „СРПСКУ РЕЧ“, КОЈА ВРЛО ТЕШКО НАПЛАЋУЈЕ СВОЈА ПОТРАЖИВАЊА ОД ПРОДАТЕ ШТАМПЕ, А ТАКОЂЕ ЈЕ ЖРТВА ОГРОМНОГ БОЈКОТА У САМОЈ ПРОДАЈИ.

РАЗЛОЗИ ЗА ПРЕТПЛАТУ ПОСТОЈЕ — ПРЕТПЛАТИТЕ СЕ! ПРЕТПЛАТОМ И ШТЕДИТЕ, ЈЕР ЋЕ СЕ ЦЕНА „СРПСКЕ РЕЧИ“ У МЕЂУВРЕМЕНУ ПОВЕЋАВАТИ, А ВАМА ЋЕ ВАЖИТИ ИСТА ЦЕНА ДО ИСТЕКА ПРЕТПЛАТЕ.

УПЛАТЕ ИЗВРШЕНЕ У ЗЕМЉИ ЈУГОСЛАВИЈА

3 месеца	6 бројева	1.800.—
6 месеци	12 бројева	3.600.—
12 месеци	24 броја	7.200.—

Уплате извршити у корист:
„Српска реч“ БЕОГРАД
Ж. Р. 60801-603-27562

УПЛАТЕ ИЗВРШЕНЕ У ИНОСТРАНСТВУ ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ

3 месеца	ДМ 30	ЦНФ 25	АТС 400	УСД 40
6 месеци	ДМ 55	ЦНФ 45	АТС 385	УСД 35
12 месеци	ДМ 110	ЦНФ 90	АТС 770	УСД 70

ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ (авионом)

3 месеца	УСД 25
6 месеци	УСД 42,5
12 месеци	УСД 85

УПЛАТЕ ИЗ ИНОСТРАНСТВА ВРШИТИ ЧЕКОМ НА АДРЕСУ: „СРПСКА РЕЧ“ БЕОГРАД, Бранкова 13-15.

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ „ЧИЧА“ ОГЛАШАВА ПРОДАЈУ КЊИГА

1. ДОКУМЕНТИ ХУВЕРОВОГ ИНСТИТУТА
РОДОЉУБ ИЛИ ИЗДАЈНИК: СЛУЧАЈ ЂЕНЕРАЛА ДРАЖЕ
МИХАЈЛОВИЋА, страна 500, ћирилица
ЦЕНА 1.000.— дин.
 2. ЗВОНИМИР ВУЧКОВИЋ:
ОД ОТПОРА ДО ГРАЂАНСКОГ РАТА, страна 230, ћирилица
ЦЕНА 600.— дин.
 3. ЗВОНИМИР ВУЧКОВИЋ:
СЕЋАЊЕ ИЗ РАТА, страна 230, ћирилица
ЦЕНА 600.— дин.
- СВЕ ТРИ КЊИГЕ СУ ИЛУСТРОВАНЕ ФОТОГРАФИЈАМА ИЗ ДОБА РАТА

СВЕ ТРИ КЊИГЕ СУ ИЛУСТРОВАНЕ ФОТОГРАФИЈАМА
ИЗ ДОБА РАТА

ПОРУЧБЕНИ КУПОН
Издавачко предузеће „ЧИЧА“, 11000 БЕОГРАД
Сретена Младеновића 1/5. Тел. 011/620-891, 628-242
Поручујем књиге
под редним бројем _____ за укупно динара

(презиме, име оца и име)

(занимање)

(број поште)

(седиште поште)

(улица)

(број)

НАПОМЕНА: књиге се могу поручити и преко напред датих бројева телефона.

ИЗУЗЕТНО ВРЕДНЕ КЊИГЕ — ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ

ЕКСКЛУЗИВНО, ПРВИ ПУТ КОД
НАС ДР РАДИСАВ ЦЕЛИЋ,
АДВОКАТ, КРАЉЕВО

ЗБИРКА ОБРАЗАЦА

(ЦЕЛОКУПНО ЈУГОСЛОВЕНСКО ПРАВО
У ОБЈАСЦИМА) ДРУГО ИЗДАЊЕ

Приватне тужбе, кривичне пријаве, оптужни предлози, оптужнице, молбе за помиловање, молбе за условни отпуст, предлог за понављање кривичног поступка, предлог за допуну доказа, кривична жалба, захтев за заштиту законитости, захтев за ванредно ублажавање казне, све врсте грађанских тужби, ванпарнични предлози, поднесци у извршном поступку, поднесци код управног спора, поднесци у прекршајном поступку, предлози за расправљање заоставштине, жалбе у парничном поступку, све врсте уговора, тестаменти, пуномоћја (генерално и специјално) као и све врсте припремних поднесака у грађанском и кривичном поступку.

ЦЕНА 2200 ДИНАРА СА ПОШТАРИНОМ.
ШАЉЕМ ПОУЗЕЋЕМ. ПОРУЧБИНЕ НА ТЕЛ.
(036) 21-926 ИЛИ НА АДРЕСУ: РАДИСАВ
ЦЕЛИЋ, ХАЈДУК ВЕЉКА 6, 36000
КРАЉЕВО

АУТОПОРТРЕТ ДОБРИЦЕ

ПИСМО ИЗ БЕРЛИНА

Вицан ВИЦАНОВИЋ

Пише: Рајко ЂУРИЋ

1.

Срео сам младе, образоване, интелигентне људе, сјајне политичке заводнике, који су ме учинили комунистом;

2. Као ђак Средње пољопривреде школе у Неготину нашао сам у својој клупи „Материјалистичко схватање историје“ од Вољјина. Схватио сам да је књига забрањена, али сам се дуго мучио да нешто схватим. Нисам много разумео, па је дошла затим брошура „Стаљин“ и „Устав СССР“. Уследили су затим филмови „Волга, Волга“, па „Пастир Костја“...

3. Добрица је „мирно“ дочекао рат. Разлог: „Знао сам да ми комунисти почињемо свој рат“. 4. Априла 1944. доживео сам, као илегалца, прави нервни слом. Нисам психички издржао четничко клање комуниста, младих људи које сам ја учланио у СКОЈ и Партију. Негде маја—јуна 1944. смењен сам са дужности секретара Окружног повереништва и послат у Болницу. Петар Стамболић, као командант Главног штаба Србије, био је уверен да сам нервно растројен и да би требало да идем у Бари на лечење. Али, Драги Стаменковић и Рато Дугоњић послали су ме за уредника „Младог борца“.

5. Као уредник „Младог борца“, Ђосић се суочио са великим проблемом: где да објави Тита као шахисту? Он је, наравно, хтео да се слика појави на првој страни, али графичар, стари чика — Воја, сматрао је да је таквој фотографији место на последњој страни листа.

Тако се ова слика нашла тамо где јој је и место, али је Добрица за сваки случај избацио наднаслов „фискултура“. На крају, Ђосић је доживео критику од Нешковића, који је наредио да се сви бројеви „М. борца“ униште. Ђосић је, ипак, успео да сачува један број за архив!

6. Одмах после рата Ђосић је постао професионални агитпроповач у Србији. Али, он је био „нетипичан агитпроповач“: дружио се са људима „које су мучиле идеолошке сумње“. Од Михиза је први пут слушао о Црњанском; од Миће Поповића је чуо први пут за Гоју, Веласкеза, Ван Гога; код Боре Грујића је први пут слушао Баха, Хендла, Бетовена.

7. Мада дотле није ништа озбиљно прочитао, Ђосић је почео да пише роман „Далеко је сунце“. („Нисам имао времена, нисам учио гимназију, нисам учио граматику, ништа што се зове историја литературе“).

Можда је Исидора Секулић била у праву, када је—пошто је прочитала његов рукопис—казала: „Ви сте, Добрице, једна мачка у цаку. Од вас свашта може бити...“ (На срећу, Исидора то није доживела, али се њено проковање обистинило).

НЕ НАГИЊИ СЕ ВАН!

8. Уз дозволу Александра Ранковића, Ђосић је лета 1952. посетио Голи оток. Своје утиске из овог мучилишта и пакла саопштио је најпре својој супрузи Божици, у винограду у Великој Дренови. Потом се своје доживљаје испричао друговима Кардељу и Марку. Ран-

ковић га је, за сваки случај, обавестио: „А ти, Добрице, треба да знаш да су моји удбојци учили школу од НКВД“. Тај његов велики пријатељ рекао му је потом и следеће: „О овоме не треба да говориш, имај поверење у Партију, исправићемо све што можемо. Што се твог романа тиче, мислим да и сам видиш да за њега није време“.

9. Уследила је затим побуна Милована Ђиласа. Мома Марковић се обратио Ђосићу, тражећи од њега да напише текст против Ђиласа. Марковић је сугерисао Ђосићу идеју да Ђиласа треба напасти као „агента Анојрина Бевана, британског лабуристичког политичара. Ђосић је, међутим, спремно одговорио: „Ако је он Беванов агент, довољно је да то саопштите народу и није вам потребан мој чланак“. Ђосић је могао да заврши као „филасовац“, иако се изричито дистанцирао од њега и његових идеја, али га је од напада—како је саопштио одбранио Едвард Кардељ. Ђосића су, међутим, и даље пратили Удбаши. Као грех му је приписано и „његово понашање у Совјетском Савезу“, где је 1954, на конгресу писаца, упознао Леонида Леонова. Тим поводом, Ђосић је рекао: „Толико ме одушевио као писац и човек да сам Александра Ранковића ангажовао да преко својих партијских веза затражи да Леонов, као гост, посети Југославију“.

10. Ранковић је Ђосићу саопштио и следеће: „Удба је пратила и контролисала твој рад. О томе ти нећу причати, боље да то не знаш. Од овог часа буди потпуно спокојан. Наредио сам да се спроведе истрага“. Но, да би му „указао поверење“, Ранковић му је предло-

ЋОСИЋА

Док сам размншљао о Добрици Ћосићу, јавила ми се Андрићева мисао из Знакова поред пута: „Он је био тако вешт и лукав да је и најједноставнију људску реч „да“ умео, кад му то затреба, да растави на два слога и створи тако две речи које су у супротности једна с другом и које се побнјају међусобно. Али то исто није могао да учини и са речју „не“. (Толкио и тако вешта није била његова вештина!)“. Дакле, он је „не“ извлачио увек из „да“, стварајући тако оно „не“ које му треба. Ова Андрићева мисао ми се још снажније наметнула кад сам изнова прочитао књигу Славољуба Ћукића „Човек у свом времену“. Ти Ћукићеви разговори с Ћосићем су, сматрам, најбоље и најпотпуније што се може сазнати о Ћосићу као човеку и као писцу. Када се, напиме, скине онај „омотач“, онда се „цар“ почиње јављати онакав какав он одиста и јесте, у светлости чњињеница које је сам, свесно или подсвесно изложио.

жио да пође у Мађарску, на састанак уредника књижевних часописа, на којем ће као представник Југославије заступати „модернистичка схватања литературе“. И би тако: Добрица је са писаним говором о слободи уметности стигао 23. X 1956 у Будимпешту. Само се том приликом нашао у жаришту мађарског устанка, а не на литерарној манифестацији. (Ранковић је био, изгледа, потпуно необавештен!).

11. И док је Ћосић „дрхтао и скривао сузе“ од узбуђења, на Брионима се разговарало о судбини Имре Нађа. Из Архиве СИП-а се види да је Тито учествовао у доношењу одлуке о смртној пресуди Имре Нађа. Верује ли Ћосић да Ранковић о томе ништа није знао?

12. Крајем децембра 1956. Ћосић је обавештен да је именован у комисију којој је поверено писање Програма СКЈ. Добрица се најпре „залапао“, али је затим од Ранковића и Стамболића чуо да га је „предложио Тито“.

13. Фебруара 1961. Ћосић се укрцао на

„Гaleb“ и заједно с Брозом обишао неколико земаља Африке.

14. Уследила је затим полемика са Душаном Пирјевцем. Оркужен Титом, Ранковићем и Веселиновим, Ћосић се, испрва, двоумио али кад му је Тито казао „па, помозите нам, богаму“, он више није имао снаге, да се одупре. Пошто је уважене другове упознао да он није довољно образован ни у теоријском, ни у историографском смислу, Веселинов се побринуо за литературу, снабдевши га Марковим списима, Лењиновим прилозима, итд. Тако је Ћосић написао свој текст. Но, касније кад је посетио Словенију, љубазни домаћини су му казали: „Ми се не можемо возити Словенијом возовима на којима пише: „Не нагињи се ван!“ На ту једноставну истину, Ћосић је, према власитим речима, реаговао „очајнички. Са својом тадашњом вером био сам неприпремљен за ову врсту разговора...“

Добрица је, међутим, почео да предочава Словенцима опасности: могућном интервенцијом СССР-а и идејом „да су Шиптари нож у слабини Југославије“. Над Добрицом су, међутим, стално бделе свемоћне уши Александра Ранковића па га је шеф полиције, касније, озбиљно опоменуо да се тим аргументима више не користи.

ХАОС

15. Добрица је признао у разговору с Ђукићем да је многе ствари о политици научио од својих пријатеља Ранковића и Пенезића. „У политици, ваљда, никоме нисам толико веровао и никога нисам толико ценио као Крцуна“. (Једнога дана, верујем, биће објављена права књига и о Ранковићу и о Крцуну. Злодела која је починио Крцун неће се, надам се, објашњавати идеолошким утицајем из Словеније или пак само Титовим наредбама).

16. Све до 14. седнице ЦК СК Србије, Ћосић је био велики миљеник и партије и Тита. После Ранковићевог пада 29. маја 1968. године, и он је уклоњен. То његово излагање, које је тада имало привид истине, сада, међутим, добија сасвим други, прави смисао.

17. 1971. Ћосић је нашао уточиште у Академији о којој је — како је саопштио — раније имао „лоше мишљење“ јер је поред ње „револуција“ прошла на врховима прстију. Међутим, кад је у њу ушао, увидео је „да она може да одигра крупну улогу у култури нашег народа, и не само у култури. А мени лично, постала је велика заштита“.

18. Под „пуном заштитом“, Ћосић је 1977 изрекао велику мисао: „Срби су победници у рату, а поражени (губитници) у миру.“ Уместо, дакле, перманентне револуције, Ћосић је — уколико се уважава логика — предлагао перманентни рат. Тако је српски „Троцки“ припремио пут „српском Стаљину“. Како ће се овај сусрет завршити — показаше време које долази.

19. Под вођством Добрице Ћосића, Академија се претворила у српски штаб „револуције“ или — како би казали надреалисти — „револуције“. Извршни комитет се налазио у књижари Матице српске. (Од књижаре у Паризу, преко које је Тито контролисао у Партији, до књижаре у кнез Михаиловој, у којој се припремала наркоза српског народа, воде многи путеви и несреће!)

20. Ћосић је говорио о времену када је

власт била изнад идеја. Да ли ће сада и сам дати томе свој лични печат и покушати да овековечи то стање? (Када се тражило смењивање Милошевића, рекао је да би то „изазвало хаос“. Није, међутим, објаснио ко је довео до хаоса, и да ли он озбиљно мисли да власт једнога човека, па макар он био најгенијалнији, спасава једно друштво, једну земљу од хаоса).

П. С.

Поштовани председниче,

Књига „Човек у свом времену“ се завршава Вашим пост скриптом. Завршавајући пост скриптом, написали сте: „Ако педесетак младића и девојака после читања наших разговора поверује да има смисла живети исправно под сваком влашћу, слободно мислити и говорити своју истину у свим приликама, делати за опште добро у свим условима — онда наши разговори нису само празни разговори“.

Ово сте написали 24. VII 1989. у Београду.

У Ваше речи — уверили сте се и сами — поверовали су многи младићи и девојке. Стојећи пред тенковима, као што је то било 9. марта 1991. године у Београду, па и касније, казали су одлучно „НЕ“ тиранiji и несрећи. На жалост, на хиљаде, можда десетине хиљада младића, није успело да прочита Вашу поруку: заведени или приморани, нестали су са лица ове земље. Ако одиста држите до својих речи, сетите се најпре ових невиних жртава.

Ја сам под сваком влашћу, покушавао мислити и говорити слободно. Сада, када сте Ви на власти, Ваша ме порука приморава да то схватам и као обавезу.

Какав ће исход имати Ваши говори и разговори, сада то превасходно зависи од Вас и Ваше власти. Бојим се, међутим, да сте Вашим накнадним изјавама и говорима порекли смисао речи из Вашег пост скрипума, па чак и директно допринели обесмишљавању живота и укоренивању антикултуре и варварства. Некада сте уверавали своје читаоце, да је „истина суштина културе“. Ви, за разлику од других, припадате више култури, него политици. Изneverићете своју припадност уколико истини, слободи и људском достојанству и даље будете супротстављали обмане и лажи.

Ви сте дуго живели у времену обмана и лажи и, срећом, остали сте живи и здрави. Данас се, међутим, обмане и лажи плаћају превисоком ценом — животом. Ви сте, захваљујући садашњој функцији постали такође господар живота милиона људи. Сваки живот, укључујући и Ваш, вреднији је од Ваше функције.

Било би лоше, врло рђаво, ако бисте у живу свест људи и историјско памћење ушли не само као аутор романа „Време смрти“ и трилогије „Време зла“, него и као активни савучесник или чак творац таквог Времена и доба.

У нади да ћете омогућити радикални демократски и цивилизацијски препород Србије и Југославије, поздрављам Вас.

УЗ СТОГОДИШЊИЦУ РОЂЕЊА ИВЕ АНДРИЋА

АНДРИЋ, ПРИЧА О КЊИЗИ

Пише: Младен Марков

Шест месеци после окупације 1941. пошао сам у први разред основне школе. Таблица, грифла, сунђер и пиши, бриши. Као и у сваком рату (А зрела сазнања су неизоставно накнадна) деци је у видокругу опажања све занимљиво. И смрт се доживљава као авантура, тренутна само, да би се због биологије или урођеног и спасоносног себичлука неизоставно потиснула у прошлост пред много упечатљивијим утиском као што је, на пример, ниски лет немачког шестомоторца, званог **гигант** или тељење краве, болест овце-диззарке.

Догађаји из сећања о којима желим тек да назначим дешавају се у Банату, тачније у малом банатском селу одсеченом од целог света где се никако није могло стићи у случају великих плускова све док ветар и сунце не би просушили леније, утрине, пишталине и окаменили многобројне бадаше.

Ми, дечаци од целог света заборављеног села, живели смо све до поласка у школу апсолутним животом малих дивљака који су обућу, такозване натакаче или гумене опанке обували тек пред дубоку јесен кад би кроз испуцалу трулу кору већ заплакао и багрем или рикнуо бик, од студени. Наш је живот био суров. На рану се пишало, у расветано месо посипала се со, трпала прашина и лепило бла-то са балегом. Стварала се краста која је сама отпадала остављајући румену површину младог меса, и увек тако, изнова.

За радио-апарат, кутију која говори сазнао сам тек у седмој години захваљујући изузетном догађају кад је говорио краљ. Теодоровићи, најбогатији људи у селу изнели чудо на прозор. Велики жути радио-апарат на батерије налик кућици за птицице са фином црвеном чохоом на месту где је звучник (памтити)! а отуда ромори људски глас. Рекоше: краљ. Сељаци уокло стајали гологлави и неми са шубаром у руци, покорно, скупшено, трпељиво и забринуте као на погребу.

Затим је историја почела да се котрља убрзано. Немачки моторцикли са приколицом у којој седи кожни човек с машингевером преко груди и памтим да су све наредбе саопштавали преко добошара који је на сваком углу најпре добовао, а затим одлагао маљнице уз добош, натицао наочари, вадио лагано некакву цедуљу из горњег џепа офуцане ватрогасне блузе и почињао: даје се на знање. Зелени авиони, беле једрилице, Немци из Рајха увек спремни за покрет и мирис финог сапуна из њихових уредно сложених ранаца. Тај мирис сапуна опијао је чуло за разлику од нашег из калупа, справљеног од цркотина куваних у масној соди.

Окупација у Банату је протичала релативно мирно. Учили смо школу, а знао сам да читам мада није било књига. Сада, у овим годинама, не бих могао тврдити да смо имали Буквар. Не знам како смо научили читање.

Негде у магли настаје прича о Књизи. Неки даљни рођак моје матере, уја-Миленко, допутовао је у наше село на значајно место сеоског ћате. У свом изодираном картонском коферу донео је неколико књига. Сјенкевич, Кашанин и једна танка, танушна књижица од 117. страница: **Иво Андрић — ПРИПОВЕТКЕ**.

Мало је рећи да сам тих неколико књига опипавао како и приличи сваком урођенику, дивљаку који до седме године није знао шта је радио-апарат. А хартија беше пожутела, листови некако отврдли, одбијајуће крути као уштављена козја кожа. Подготово што је мирисала на олај, бели лук и онај тупи мирис зејтинске паре из непроветраваних кухиња. Као и свака новост књига се најпре гледа, дуго. Обрће, отвара, затвара, мерка са удаљености, ставља у обе шаке да ли је погодна за читање док стоји и држи је у рукама. Видно је **Српска књижевна задруга**, затим **Иво Андрић** да би најкрупније и размакнуто писало **ПРИПОВЕТКЕ**. Знао сам, бесповратно сам наслутио, тог часа осетио сам сазралу језу неизвесног путовања и проценио да је посредни тајна иако „то још нисмо учили“. На опредељујућу помисао навела ме је страница трећа где овако почиње **„Ове приповетке о Турцима и о нашим Јесу само део...“**

О Турцима, најпре! Почело је срицање, потпуно неразумеваше речи код нас неупотребљаваних. Прво читање је, као и код свих дечака, јурење фабуле. Друго је било са одговорним речима да би у даљим читањима, пошто других књига није било, неколико пута призивао фра-Марка, Ђоржана... Андрић је понудио нешто насушно: путовање у непознате крајеве и сусрете са необичним, код нас невиђеним људима. Уз сва та узбуђења почетника читача узбуђивала је и природа, околина у којој се све догађа, описано као овлас, са два три потеза, али толико упечатљиво да је одмах дочаравало амбијент.

Протицао је живот окупацијски, и школски у којем су постојали стварни фолксдојчери и одистински Немци из Рајха. Паралелно је, међутим, бујао један други фантастичнији попут филма са Мула Јусуфом, војскама на логоровању, све до Мустафе Маџара чију сам смрт доцније препознао у истом завршетку Сирано де Бержерака. Туга због нехеројског пада Јунака прерасла је у често понављану гркост коју Мустафа изговара: **Свијет је пун гада**.

Једном сам ту реченицу, исказао екавски и одмах се жацнуо: Не звучи потпуно као кад се изговори ијекавски. Од Андрића се може научити шкртост. Али та шкртост не значи сиромаштво. Напротив. Пронађене су праве речи које пуне слику. Није то лако. Као што није лако само сенчити и по Чеховљевом упутству „Не ићи до таванице већ оставити мало и за читаоца како би сам могао дописати“. Учесловати. Ако га следите као учитеља могу вам рећи да сте ситничар. Безуспешно сам једном глумица доказивао да превод Солженициновог романа треба да гласи „У кругу првом“ уместо „У првом кругу“. Андрић учи

најпре како се говори и указује да само они који умеју чути најфиније ткање паука имају услов за корак ка уметности.

То су, дакле, први сусрети са литературом која би свим писцима морала да буде мерило вредности, она јасна црта, сањана кота што је достижу само одабрани којима је Бог метнуо руку на теме и рекао: Ти!

Тада, за време рата прочитао сам и књигу Милана Кашанина „Пијана земља“, **СПАЉЕНЕ ЗАСТАВЕ**. Носило ме је неко нејасно осећање буквално огољених односа. Говорило се о Богу, о томе како треба веровати, али није звонило Андрићевом приповетком која је мени тада личила на бајку. Кашанинове јунаке могао сам и препознати, али Андрић ме је носио легендом. Код Андрића је, сећам се, било много тајанства као кад се путује кроз непознато које вреба неопрезне. Уз сва уважавања стила и прворазредне важности форме почео сам да бивам оспеднут причом схватајући постепено да она мора постојати. Ипак све велике приче почињу готово истом реченицом: „Био једном један човек...“ Остало је наградња и зависно од вештине ствараоца сан уметности је упечатљивији или бледи. На ту тему, са већ доста написаних књига (о какве животне случајности!) разговарао сам са Миланом Кашанином у његовом стану, Хиландарска улица у Београду. Исповедао сам му моја детиња искуства. О његовим **Спаљеним заставама**, о Андрићу. Већ је био доста начетог здравља. Седео је полузавлањен. Веома близу готово на истој висини на полици портрет који је радио Ристо Стијовић, у дрвету.

На помен Андрића Кашанин се уозбиљио, ставио руке на сто и веома тмурно рекао:

— Андрић је само по језику српски писац. Ја иначе њега држим за турског писца. Тај мост, ђуприја на Дрини више је симбол поробљавања Срба него мирна веза између светова.

Доцније, како су књиге све више постајале храна, а године узеше данак те постадосмо и пробирљиви, често сам размишљао о путевима наших писаца који обично долазе из провинције, из забити и онако незајакљиво читају, читају, а онда се одваже и сами почну да пишу. Обично је то приповедање. Читао сам путописе Исидоре Секулић и налазио да су је нордијске земље привлачиле између осталог и због климатичности у начину живота. И у Бачкој три месеца траје нордијска зима кад ветар брије равницу. Из фуруне сјаји пламичак, кроз камин завија ветар. Све је тајна, све је у Божјим рукама коју неко назива и природа. У титрајима сенки на зиду рађају се ликови. Оно што је било стварно поприма димензије способне да издрже зуб историје. Негде у запању сијају два зажажена ока будућег писца. Он је тај који ће поред визије својеврсног Творца пренети уметничко и део колективног памћења. Исто је и са Андрићем. Јер, шта су

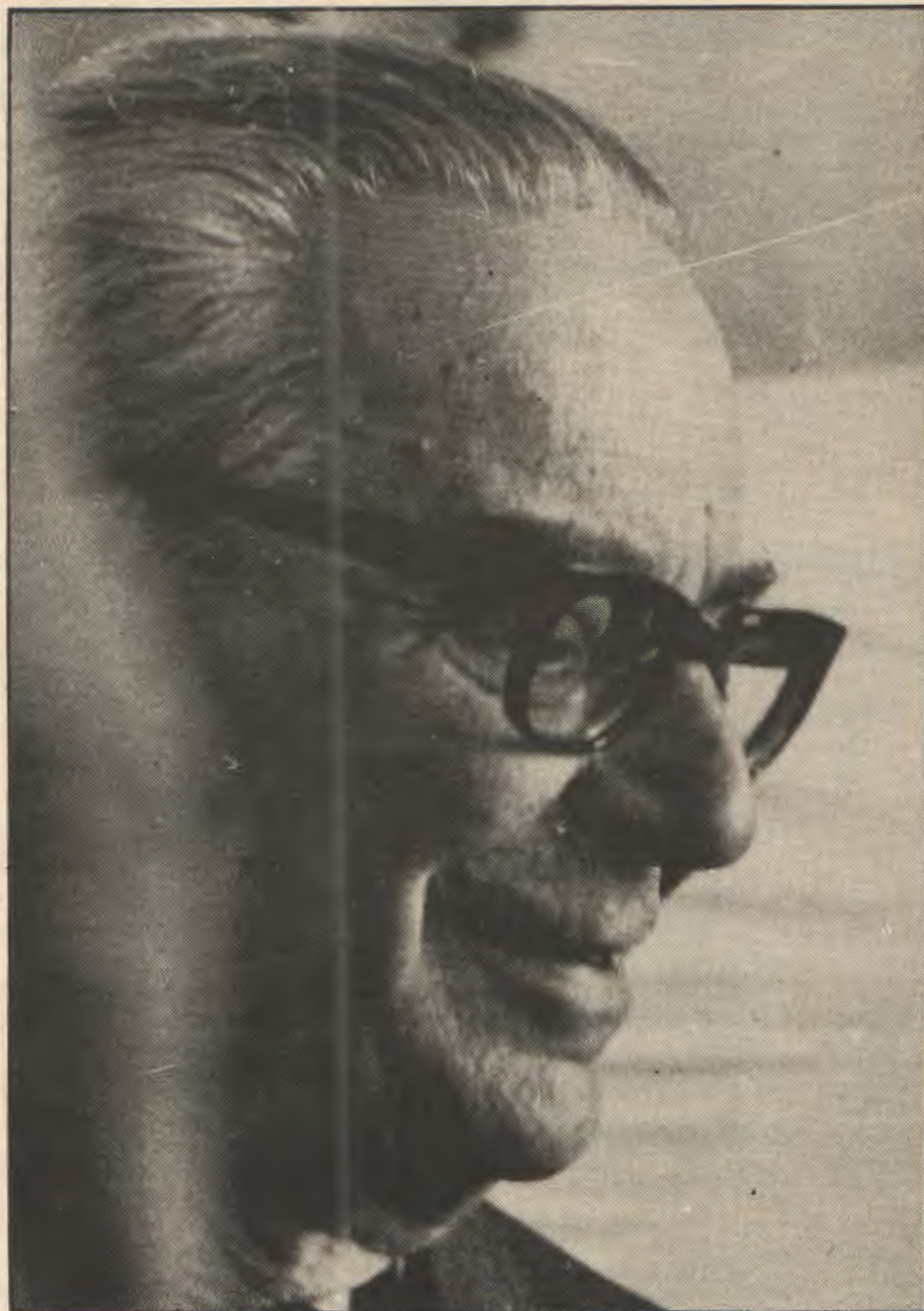
гудуре, шта планина, шта вучја усамљеност човека из приче „Коса“ који одмерава звук челика? Све су то изгубљени људи под шапом власти коју признају као Божју.

Док размишљам о приповедању осећам како ми онај дечак из банатског села шапуће да је нешто што се данас дешава већ виђено. „Рзавски брегови“. Андрић је 1924. године овом приповетком себе уписао у класике. Прочитајте сада ову причу.

Ето, готово педесет година после мог првог сусрета са ПРИПОВЕТКАМА у издању СКЗ из 1924. године на ум ми неодољиво падају РЗАВСКИ БРЕГОВИ. Док ово пишем на улицама Београда чланови ДЕПОСА захтевају оставку председника Србије, цео свет за слугом комунистичког режима трансформисаног у Социјалистичку партију кажњава српски народ. Србија је угрожена катастрофално лошом политиком оних који су извели „ауентичну револуцију а не увезену из СССР-а“ и, бојим се, предстоји нам веома зло време.

Ово су искидане реченице. Казано би захтевало велика објашњења, али размишљам о Андрићу. Не оскудевам у његовим књигама. Све што је написао носи печат неке уздржане мудрости, толико уздржане да просто нервира. Нигде пукотине. Како би се тај монашки ћутљив човек који ни једно јело није појео до краја остављајући увек мало украј тањира, тај човек који ни чашу вина никад није испијао до дна, понашао у овом часовима нашег српског бола? Знам понешто и сам из скромног искуства како се осећао: „... у полусну, док још ни очи није отворио, као жуте и румене пруге на спуштеној ролетни прозора, затрепере у њему, саме од себе, испрекидане нити отпочетих прича...“ И „... нуде се, буде га и збуњују...“ То каже у КУЋИ НА ОСАМИ, а о тој кући на самом почетку вели да је то једносратна кућа на стрмом Алифаконцу, при самом врху, мало подаље о осталих. Овог часа Босна гори, плива у крви. Господине Андрићу, највећи приповедачу српског народа, завидим вам што нисте живи. Не знам зашто поново ишчитавам УВОД поменуте књиге. Ваљда зато што непрестано на један од прозора смештам снајперисту који тамо не пристаје.

Истовремено, стицајем околности, гледам и кућу у Улици Милутина Бојића, у Београду. Задужбина. Оронула. Унутрашњост неуредна. Књиге по столовима. Држава је покрала све девизе од грађана па и Андрићеве. Пролазе неки чудни људи, свира се нека друга музика, звоне неки други гласови незадовољника и ништа није као пре. А мени титра лик његове најверније сараднице Вере Стојић која се цела, апсолутно цела узидала у његово дело. Упознао сам је као старију, али још држећу жену. Црте лица говораху да је била умна лепотица што је у овом народу реткост. Неки службеници те Задужбине нису је волели стога што је желела да кућом одише господин Иво, само. Кад је долазила гунђали су: „Уф, ево долази мотора“. Правили су се као да је поштују, а нису. Она је то знала. Има ли нечег што нисмо загорчали и колико ће нам требати генерација да се све доведе у ред? Свестан сам, да је овај мој текст једна површна анализа нечег можда небитног, али толико је већ написано књижевних студија да

би све већ било досадно. Стога бих, у прилог тог нечег ванкњижевног, желео да се наднесем (израз који је Андрић често употребљавао у својим делима) над нечим што је лоша карактеристика нашег народа. Не мало присуствовао сам жучним, готово запенушаним и свађалачким разговорима које је већи: Андрић, Црњански или Крлежа.

Господе, Господе, изненађивао сам се, зашто нам народ толико воли вођу? И ово нагађање је политичко. Одбацује демократију. Жели победника чак и по цену пораза подједнако доброг уметника. А шта сам могао као део тог истог народа него да зароним у свађу? С том разликом што сам увек Крлежу сматрао непревазиђеним есејистом, великим интелектуалцем, мислиоцем марксистичког опредељења. Дивео сам се његовим дугачким реченицама као одлици велике концентрације и могућности асоцијативног начина размишљања.

За Црњанског сам говорио, а и сада тако држим да је највећи писац нашег језика. Подвлачим ЈЕЗИКА. Превасходно ПЕСНИК. И СЕОБЕ — чиста поезија. („Трепће у Кини и моји мртви другови“). Ето, на ивици разнежености.

Али Андрић! Он је велики ПРИПОВЕДАЧ. Он је као представник народа одређен од Бога, можда, који вазда почиње „у некога цара била три сина“ или „Живели деда и баба“ без чега нека ми опросте модерни приповдач никад неће опстојати велика и дуготрајна БЕЛЕТРИСТИКА. А човек ће увек желети да сазна о себи из прошлости ради слободног пружања руке у будућност. Сви су велики на свој начин. Не знам зашто, али Андрић ми је најближи, можда стога што и љубав зависи од човековог расположења иако смо крок и кратковечне трске на ветру, само.

ГОДИШЊИ ПОМЕН ЂОРЂУ БОЖОВИЋУ ГИШКИ, ПРВОМ
КОМАНДАНТУ СРПСКЕ ГАРДЕ

ТВОЈ ДОКАЗ ЈЕ ТВОЈА КРВ!

На Централном гробљу, у суботу 12. септембра 1992. године, око 700 пријатеља и поштовалаца дошло је да се поклоним команданту Српске гарде Ђорђу Божовићу — Гишци

Забележио: Драгослав ГРУЈИЋ

Ђорђу Божовићу, последњем витезу београдске периферије, момку великог срца, није било суђено да преживи свој 36. рођендан. Погибијом је побегао од клеветања, мржње, зависти и похлепе. У Небеску Србију и пред Бога стигао је чиста образа, душе обилнице и понашања покајничког. Својом погибијом на прилазу Госпићу заменио је ореол „уличног хероја“ ореолом националног борца, који за крст часни и слободу златну плаћа оним последњим што има — **животом**. За завет слободе дао је свој живот, венац славе његове плетен је од трња и, као Христ, на него је отишао као страдалник.

Његова смрт најавила је васкрсење, гроб првог команданта Српске гарде је камен темељац Српске војске. Тој војсци Гарда је била најелитнија јединица, из које ниче Српска војска, она која је сахрањена године 18. Гишка је знао да без те војске, која брани, своје, а туђе не узима ни поклоњено, неће бити ни Србије. И зато је и овога пута једини поздрав команданту и оснивачу Српске гарде био поклич „живела Србија“.

На годишњицу погибије мајци **Милени Божовић** утеху у болу за сином јединцем саучешће су изразили Вук Драшковић, Милан Комненић, посланици СПО у Скупштини Србије Михајло Марковић, Иван Милутиновић, Зоран Хорван, Александар Тасковић и бројни пријатељи и саборци покојног команданта.

Гишке нема међу живим, са асфалта Вождовца отишао је у мит. Гишка је био легенда за живота, а годину дана после смрти постаје песма. Једну од тих песама испевао је и изговорио над гробом свог команданта рањени гардиста **Урош Урошевић**.

БИЋЕ ПОСТАВЉЕН И СПОМЕНИК

ЛИЧНОСТ АНТИЧКЕ ЛЕПОТЕ

Споменик Гишци је урадио вајар **Миодраг Живковић**, професор и декан Факултета примењене уметности. За „Српску реч“ каже:

„Жао ми је да споменик није завршен за годишњицу. Надам се да ће споменик бити постављен до 1. октобра. За годишњицу споменик није био готов из технолошких разлога. Због блокаде и санкција није било потребног материјала те није могао бити одливан у ливници. То је скульптура покојног команданта Гишке у природној величини (висока 2), а широка 1,30 метара. У склопу решења је, поред скульптуре Гишке, и грб Српске гарде, и цитат из Гишкиног писма пријатељима у Аустралији.

Споменик Гишци сам радио инспирисан традицијом српског споменарства која се везује за крајлушташе, али иде и дубље у историју српског меморијалног грађитељства. Моја намера је била да прикажем Гишку као човека и као команданта Гарде. Мислим да сам у томе успео, покушао сам да кроз скульптуру Гишке дочакам једну изузетно снажну личност античке лепоте“.

ВУК ДРАШКОВИЋ СВИ ПЕХАРИ ТЕБИ

Драги Гишка!

Има једна фотографија — сведок, фотографија споменик. На њој Ти, Бели и још стотинак војника — оснивача Српске гарде ускликали сте пред полазак у Славонију и Барању.

Први сте васкрснули име српске војске; први сте њени војници који су пред одлазак у бој ушли у Цркву и помолили се, први сте, после пола века, поново кренули путем славе српске војске из 1918. Први сте били у много чему, па и у сазнању да се са душманима не смео борити у мржњи и лудилу, јер у томе су непријатељи наши увек били јачи од нас.

Наш народ још није ослобођен полувековног мрака, али сада, захваљујући Теби и јунацима које си Ти повео почиње да схвата, да рата уопште није морало бити, а још више почиње да схвата да, ако се већ мора ратовати, тада се рат мора водити на наш витешки начин.

Да је жив Цар Лазар он би Теби пехар подигао. Кад би по лепоти наздрављао коме би до Теби наменио чашу, по висини — опет теби, по господству, по доброту, по јунаштву све би те пехаре наменио Теби.

Ништа људи, подло српство испровоцирало је Тебе, сина славног Гавра Перацића, да њима доказујеш своје српство, они који ништа са српством немају од Тебе су тражили доказ српства. Уместо тога дао си им своју крв као најбољу талију.

Драги Гишка!

Пре неки дан гледао сам ону фотографију и бројао. Још вас је живих само двадесет и пет.

Зашто вас нема?

За идеале ваше! Да. Увек за њих. Гинули нисте за рачун и корист оних који данас потписују срамне уговоре, и пристају на сваку цену само да би опстали на власти. Кома ће те крволије да одговарају за дела своја.

Ти и другови твоји посејали сте идеју српске војске. Никла је та идеја и њене прве јединице показале се како се бори српски војник за отачество. Србија је плодно тле за твоје идеје и питање је дана када ће нићи професионална српска војска, којој сте име и славу дали Ти и другови.

Нека Ти је вечна слава и хвала!

Урош Урошевић:

ЗАВЕШТАЊЕ ТУГЕ И ПОНОСА, БОЛА И ПРКОСА

Галаксија Небеске Србије одавно се радовала није, као ове несретне јесени кад се сваки сретни Срби жени.

У Крајини, на стажи слободе, један Србин у легенду оде...

у Госпићу, крај крвавог моста, на бранику отаџбине, оста!

Угаси се узданица наша. Укиде је подмукли устава.

И срамота издаје армије, која српска никад била није!

Изнад српске западне границе — нова звезда сија крај Данице!

У појави храброг младића, Срби виде новог Обилића

Виде Срби свог Милоша, на срамоту црвеног олоша!

Неки Срби — спуштених стомака — себи слична цртају јунака

Јуначину спуштених образа, да их води до нашег пораза!

Српска гарда гази црно трње, на бранику отаџбине Крње, где поново,

Све српске крајине, оденуше крваве хаљине...

Младости се многи одрекоше, и потоци крви потекоше, и црни се барјаци вијоре

Од Србије, пусте Црне Горе, врх Крајине, Босне, Далмације

Српска крв се немилице лије

Не штедећи живототворну течност, небројне заслужише вечност. Зар највећи морају да падну — да се нама, Србима, допадну? Давно беше, кад на правди Бога, на вечери кнеза честитог Витезови, без витешке части — виновници потоње пропасти Ољагаше онаква јунака — кукала им издајничка мајка!

Зар и Гишка мораше да падне, да нахрани лешинаре гадне, што глуваре

По небу Србије, која, тужна, себи налик није!?

Ђорђе-Гишка и Бранислав-Бели, бес-

мртно су дело започели,

Молећи се јединоме Богу, да се Срби одбранили могу, од пропасти црне, што их чека, на самрти двадесетог века! Обојицу душмани убише кад могаше и хтеше највише...

Брате Ђорђе прерано си пао. На реду си то си добро знао,

После Белог, на црвеној листи. Наумише, браћо комунисти,

Да опколе омиљену крчму, натенане да ти ломе кичму,

Да Те баце са неке терасе, само да се што пре отарасе

Моћне руке и паметне главе.

Да наставе, да спокојно славе срамне битке и славне поразе,

Међу Србе да сеју омразе и да пљују на чисте образе!

То им брате ниси дозволио него си се Богу помолио

Да душманске планове поквари, да бар једну жељу Ти оствари

Да од братске, не погинеш руке!

На рођендан другог пунолетства,

Србију си спасио проклетства, коју на њу бацише изроди.

Ти си знао ко нас паклу води, Раскрицао лажног Слободана — да је лажов и душа продана

Да му чело сво путером блиста

Над Србијом — фармом кишних глиста

Колонијом наци-комуниста, гладних уста што стоје у реду

Свакодневно тонући у беду, слине пију, а корење једу,

Мухе лове и сунчају зубе,

Људе пљују а нељуде љубе!

Пси на Вука лају немилице — Месо једу црвене лисице...

Као што би рекла Твоја Мати: Нека, сине, Бог ће да им плати...

(извод из Поеме)

ГОДИНУ ДАНА ОД ПОГИБИЈЕ ЂОРЂА БОЖОВИЋА ГИШКЕ,
КОМАНДАНТА СРПСКЕ ГАРДЕ

ВЕРОВАО САМО У СЕБЕ И СРБИЈУ

Ђорђе Божовић Гишка био је један од најпознатијих и најупечатљивијих „ратника подземља“ које смо уопште до сада имали. Наобразованији сигурно. То је само повод да се о Гишки и њему сличнима исприча и други део приче. Макар због тога да се одговори на питање да ли је Гишка умро узалуд.

Пише: Др сци Стеван П. Петровић

Одувак је било тешко и незахвално писати о оваквим типовима хероја и народних јунака. Они обично нису племенита рода, нису Божји синови и изасланици неба, пророчишта не наслућују њихово рођење и излазак на историјску сцену, најчешће нису вечни љубимци среће, а младост им, готово као по правилу, дефинишу рано напуштање родитељског дома или губитак једног од родитеља, пре свега, оца, приватна путања несигурним стазама без путоказа или помоћи мудрог савезника и његове добронамерне руке, одсуство позитивних идентификационих узора, ране пубертетске и касније адолесцентне буре и олује, без крманоша и сигурних мирних лука или места за предах.

Препуштени валовима, разбијају се или рањавају кроз бројне Сциле и Харибде или, пак, захваљујући промисли Божјој или срећном случају, пролазе кроз њих без већих повреда. Неки су деца среће, а неки постају ђаволови ученици. Ипак, и једни и други, иако друштвено проскрибовани и одбачени, јер им је рано васпитање незадовољавајуће, а облици понашања социјално дефектни и девијантни због одсуства позитивних социјалних корекција, почињу да развијају сопствене кодексе морала и искривљене етике, који су сасвим у складу са њиховим посебним статусом у друштву, од кога су се одвојили, са једне стране, и које их је одбацило и негирало са друге стране.

Међутим, уз све ове мере, нити наука, нити друштво у целини, нису покушали да дубље проникну у душе ових проскрибованих људи, нити у њихове хумане потенцијале, евентуалне њихове потенцијале за правичност, етичност, моралност, заједништво, спремност на жртву, саосећање, осећање националног идентитета и патриотизам. Ови људи су,

подједнако и од науке и од друштва, портретисани једнострано и у црно-белим бојама. Своје грехове младости, бројна посртања, сукобе са друштвом и законом, коначно са самим собом и својим породицама, где су у крајњој линији, увек били губитници, били су принуђени да плате од стране друштва квалификацијама моралних наказа, људских изрода и дефинитивно одбачених и осуђених да доживотно носе Каинов знак на челу, као знак распознавања и дискриминације. Далеко сам од тога да све одметнике, криминалце, убице, менталне наказе и све особе са социјално девијантним облицима понашања стрпам у исти кош, с намером да их на исти нагчин квалификујем и вреднујем.

ЧЕМУ УЧИ ИСТОРИЈА

Као стручњак од искуства и знања из ове области људског понашања, компетентно тврдим да, на жалост, велики број социјално и морално девијантних особа, или психотично мотивисаних, представљају категорију дефинитивно измењених личности, са друштвено и витално опасним облицима понашања, без икаквих шанси за било какву корекцију. Исто тако, познато ми је да постоји одређени проценат присилних рецидивиста, осуђених да највећи део својих живота проводе у принудној затворској изолацији. Али, исто тако ми је познато да један значајан број особа, који је сврстан у категорију малолетничких делинквената, адолесцената и постадолесцената са полицијским досијеима, који је године и године провео по затворима у земљи и иностранству, сретао се са многим светским криминалцима или припадао разним групама и ганговима, учествовао у бројним провалама, туцама, покушајима убиства или у убиствима, намерно или у самоодбрани итд, упркос свему, успевао да сачува свој идентитет, осећање за правду, чојство, неки свој морал, храброст, способност за разлучивање доброг од зла или части од нечасти, са развијеним осећањем савести, одговорности и саосећање са онима који су у невољи, спремност да се помогне слабијем или угроженом, материјално или на било који начин, осећање солидарности, враћање добра добрим, уз сачувано осећање кривице и гриже савести, као и, с годинама старости, све снажније осећање и жеља за искупљењем грехова младости, пред собом и друштом, кроз хуманитарне акције и друге облике друштвено корисног делања.

Ово, између осталог, говори у прилог сасвим оправданој претпоставци да сваки човек, без обзира на своје повремено неприхватли-

во понашање у неким периодима свога живота, носи у себи велике потенцијале доброг, часног и позитивног и да никада не треба, приликом процене неке личности, подлећи тзв. хало ефекту, односно грешци да се на основу једне или две особине или црте карактера, ствара дефинитивна процена личности, као искључиво добре или искључиво лоше, а ту се, управо, најчешће праве највеће грешке. Уосталом, историја нас учи да су многе значајне личности, које су задужиле човечанство, у неким периодима живота, посебно у младости, периоду многих мана, ревалоризовања старих вредности и прихватања нових, након одређених животних искустава доживљавале преобраћење, пре свега, на плану духовности и прихватања трајних вредности.

ПРАВА СЛИКА ЧОВЕКА

Да наведемо два примера из наше националне историје. Има ли кога ко није чуо за легендарне јунаке Станоја Главаша и хајдука Вељка Петровића. Али, одмах бих поставио питање, колико њих зна чиме су се бавила ова два знаменита човека, пре него што су се придружили српском устанку против вишевековног турског освајача. И један и други, као и многи други, били су хајдуци и разбојници. Нападали су подједнако и Турке и богатије Србе, вршили провале, похаре, крађе, палили куће и одводили благо, скидали нажит са вратова девојачких, убијали појединце и да не набрајамо више. Али, и поред тога, били су Срби, храбри и патриоте. Вожд је то правилно проценио и у одсудном тренутку их позвао да се прикључе борби против Турака и ставе на чело испред српских ратника. Ово је у првом тренутку било изненађење за великог јунака Станоја Главаша, који је и сам упитао Вожду не чини ли његовим избором грешку. Овај је енергично договорно: „Не!“

Овај увод делимично је написан и због тога да исправније и поштеније схватимо великог српског родољуба и јунака наших дана, Ђорђа Божовића — Гишку. Како је писац ових редова посебно заинтересован за лик овог човека, кога није имао среће да упозна за живота, како би га боље упознао као обичног човека, али и, наоко, контраверзну психолошку персоналност, имао је срећу да случајно упозна једног од дугогодишњих Гишкихих, пријатеља, са којим је овај делио и затвореничке дане и дане на слободи. Притом сам апеловао на свог саговорника да о Гишки говори на начин како га је он доживео, без икаквих личних доприноса, у смислу Гишкихине глорификације или, пак, ружења, јер мене као

лекара интересују само голе чињенице, без коментара од стране његовог друга и пријатеља који би могли само да замагле праву слику о овом човеку. **Гишкин** пријатељ (М. Ђ.) радо је прихватио овакав начин сарадње. Како је разговор вођен у више наврата, неколико месеци пред **Гишкину** смрт и непосредно после његове смрти, узео сам у обзир и ову чињеницу. Податке које сам добио о **Гишки**, могао бих сумарно да изложим кроз речи М. Ђ. отприлике на овај начин, не додајући и не одузимајући ништа што би могло да битно искриви праву слику о овом човеку:

НИЈЕ БИО СРЕБРОЉУБАЦ

„**Ђорђе Божовић**, боље познат под надимком **Гишка**, био је један од најпознатијих и најупечатљивијих „ратника подземља“, које смо уопште до сада имали. Знао сам за њега још од детињства. Остао је рано без оца. Можда због тога, а можда и због необичне снаге личности његове мајке, био је још као дете снажно емоционално везан за њу и то остао до последњег дана. Без очеве контроле, рано се отргао од контроле старијих. Привлачила га је улица, дивило се неким „негативним херојима“ београдског подземља, мада никада никога није нити хтео, нити покушавао да опонаша, још мање да се идентификује са било ким. Био је посебан и самосвојан. Импоновао је својом моћном мушком фигуром. Волео је бокс и једно време се активно бавио боксом, мада без неких већих успеха. Међутим, био је велемајстор уличних туча. Условно речено, могло би се рећи да је на својеврстан начин **бироо противнике**. **Никада се није тукао са слабијима од себе**. Увек је то чинио са равнима себи. Посебно је волео да одмерава снагу са познатим силеџијама и извиканим уличним табацијама. Био је човек циновске снаге али је, ипак, доминантан фактор у његовим борацким тријумфима била фанатична храброст и несвакидашње поверење у себе. Био је фаталиста, са чварстим убеђењем да је рођен под срећном звездом, да се бори за праву ствар и да му нико не може доћи главе **изузе** **с леђа** или **на неки подмукао начин**. Но, и такве опасности је игнорисао. У физичким обрачунама, био је фер борац и витешки се односио према побеђеном противнику. Није био злопамтило, још мање осветољубив, мада неправде није заборављао. У свом друштву био је уважаван и поштован. непријатељи га нису волели, али су га поштовали. Није имао, нити је икада показивао изразите лидерске склоности, мада је, ако хоћемо да будемо прецизни, испољивао жељу да буде „први међу једнаким“.

Што се тиче дела, због којих му је суђено и због којих је читаву већину живота провео у затвору, заиста није био цвешка. Једноставно, ни бољи ни гори од осталих. Био је свестан свога понашања али, једноставно, у млађим данима тешко је одолевао изазову авантуре. Противправна радња имала је за њега већу драж као авантура и изазов, него као материјални повод или разлог за богаћење. Био је упадљиво zgodан мушкарац, који је имао много успеха код жена, мада као личност није био тип женскароша кога привлаче површне везе или пролазне авантуре. Волео је лепо да се облачи, мада је преферирао спортску моду. Говорио је неколико светских је-

зика. Био је веома образован и доста је читао. За време нашег заједничког боравка у затвору у Италији, завршио је током служења казне два факултета или нешто слично томе, за што пружају могућност италијански затвори.

Умео је сатима да чита, да се искључи у потпуности из обичне затворске свакодневице. Губитак слободе тешко је преживљавао и заборав тражио у књигама. Ван сваке сумње, био је најобразованији београдски „ратник подземља“. Није био среброљубац. Напротив! Није ни познато да је икада имао неке веће суме новца при себи. **Посебно је волео да помогне човеку у невољу**. Никада никога није опомињао за дугове. Људи су ценили ову његову особину и редовно му враћали новац. Најсрећнији је био када би се нашао у ситуацији да помогне нашем човеку у иностранству. Осећао је то као неки његов дуг према отаџбини. Био је веома родољуб и патриота. Иако пореклом Црногорац, волео је своју матицу Србију до обожавања. Био је поносан што је Србин и то је често подвлачио. У почетку није припадао ни једној странци, нити се и за једну везивао. Више су му импоновали истакнути појединци, без обзира на политичку па и националну припадност. Својевремено, док смо били у Немачкој, са дивљењем и поштовањем је говорио о Титу, са посебним задовољством у кафанама где се окупљала наша емиграција. Ово је делимично било и последица његове недовољне упућености у збивања у земљи. Често је одлазио у емигрантске кафане свих боја и националности из чисте жеље за провокацијом, вербалним надметањем па, не ретко, и физичким обрачуном, мада није нити пушио, нити пио алкохол а још мање узимао дроге.

У СРБИЈУ И СЕБЕ САМОГА

Једном таквом приликом се упознао са **Љубомиром Магашом**, званим „Љуба Земунац“. Овај сусрет је био психолошки посебно интересантан и за публику напет, јер су већ тада обојица имали репутацију моћних људи, па није било искључено да може доћи до непријатног вербалног дуела или и варнице. Међутим, ништа од свега тога. Две супериорне личности лежерно су пружиле једна другој руку, као два стара знајца. Не сећам се да је икада **Гишка** било шта након овог сусрета рекао лоше о Љуби или Љуба о њему. Очигледно су се обојица и поштовали. **Гишка** је прихватио све наше истакнуте државнике вредне поштовања. Знам да је Титову смрт одболовао на свој начин у себи. Касније, после говора Слободана Милошевића на Косову, лепо је говорио о Слоби. Касније се разочарао у њега, а и у многе друге, када је почела борба за власт у Србији.

Знам да му је једино **Вук Драшковић** импоновао али, у почетку, ништа више од тога, јер није био у прилици да га лично упозна. Превисе је био Србин да би се за било кога посебно везивао а то је, с друге стране, било и страном његовом самосвојном карактеру. На једино аутентичан начин веровао је у само две вредности. **У Србију и себе самога**. Имао је обичај да каже да Србија зна шта је храброст и да зна ко треба да је води, а то ће рећи у одсудном тренутку, када буде давала прерогативе својим вођи. Као човек од мисли и акције, схватио је да се без обзира ко је по-

чео рат, Срби и Хрвати налазе у сукобу и да свакодневно гине велики број његових сународника од вековног непријатеља. То га као човека и Србина боли. Осећа да не може нити сме да остане по страни. Интелигентан, са значајним животним искуством, са великим, бројем пријатеља, сарадника и истомишљеника најпре се обраћа **Вуку Драшковићу** као човеку у кога има највише поверења. Први сусрет са Вуком је управо фасцинантан за **Гишку**. У живом контакту схвата да је овај човек далеко више од онога говорника са трибина и да је истовремено очински топао и благо прекоревајући када треба обуздати жељу да се одмах без припрема крене у борбу са безброј ризика. Очигледно да се и **Гишка** допао Вуку.

Уз сагласност и благослов лидера СПО-а, **Гишка** постаје један од оснивача Српске гарде, чији највећи део чине чланови и симпатизери СПО, али и други Срби. Позив на упис у Српску гарду је ван свих очекивања масован. То **Гишку**, великог Србина, посебно радује и охрабрује. Пред собом има велики број младих Срба, великог срца, али неискусних и недораслих захтевима савременог рата. То **Гишка** брзо схвата и баца се свом енергијом на обуку младих бораца, али као коректан и критичан човек осећа да су његова знања недовољна за апсолутно ефикасну обуку. Зна и јавно каже да му је неопходан професионални инструктор. Има срећу. Управо у то време стиже из Книна Капетан Драган, професионални инструктор за обуку јединица са посебним задацима, који јавно изјављује да му је жеља да води центре за обуку добровољаца на територији Србије. **Гишка** је одушевљен. Капетан Драган је управо човек који је неопходан Српској гарди, **Гишка** је, у општем интересу, спреман да препусти место команданта Српске гарде Капетану Драгану, и то јавно изјављује без и трунке сујете. Међутим, стицањем разних околности до ове сарадње не долази. **Гишки** све ово тешко пада, али дисциплиновано прихвата реалност.

Међутим, идеја о одласку у Хрватску, да брани своју браћу Србе, не напушта га. Штавише, постаје му опсесија. Наставља у оквирима својих могућности да и даље ради са младим гардистима. За то време, у Скупштини Србије Војислав Шешел, јавно пред посланицима и српском јавношћу безобзирно проглашава **Ђорђа Божовића — Гишку** за криминалца и непријатеља српског народа и најављује његову ликвидацију. И, заиста, најпре следи полицијска заседа, коју **Гишка** упсева да, захваљујући памети, храбрости и лукавости — избегне. Осећа да му се ближи крај. Вук га готово профетски одвраћа од одласка у Хрватску. Он ипак следи своју звезду, гине под крајње сумњивим околностима, али као јунак, као народни херој и улази у легенду. И, на крају, докторе, желео бих да вам кажем да **Гишка** и многи други попут **Гишке** не само да нису мање патриоте и родољуби од тзв. поштенних грађана већ су често и неупоредиво већи јунаци од многих „часних“ грађана који нису омирисали мирис барута. **Гишка** није умро узалуд. Његова смрт ће морати да натера друштво да се преиспита и да многим залуталим људима, када се враће на прави пут, дефинитивно скине Каинов знак са че-

ВУКОВАРСКИ ВЕНАЦ СМРТИ

Бранко Свилар је писац који се врло рано огласио својим песмама и причама по разним листовима и часописима. Објавио је збирку приповедака „Гастарбајтери“ и романи „Дивље године“ и „Трули плодови“. Био је дописник многих новина Југославије. Дуже време провео је на раду у Немачкој као извештач многих наших листова. Председник је ОО СПО-а у Сомбору.

„Вуковарски венац смрти“ је први поетски запис о Вуковару. Као ратни извештач Свилар је извесно време провео на ратиштима Лике, Славоније и Барање. Сигурно да ти догађаји Свилара нису могли оставити равнодушним. Најтеже га се дојмио град Вуковар.

Пред нама је лирски дневник сачињен од аутентичних сведочанстава ужаса аветинског безумља надвијеним осамдесет шест дана и ноћи над градом за који се може само рећи да је постојао. Град који зову „Славонска Хиросима“, слика је апокалиптичког пакла ретко игде виђеног.

Репортерску истину није Свилар сакрио. Можда је и нагласио, износећи свима познате истине. Али оно што га издваја је лирска

интонација, исповедни тон приповедања.

Безазлена зачуђеност над људима који се знају по надимцима Стипе, Марко, Стјепан и Јуре, Илија, Милан, Никола и Ђуро, на верност се заклевши, све заборављају заплравши руке крвљу ближњих није пука патетичност казивача, већ једини могући начин откривања нечега што се никад неће моћи покрити. Преплитање слика прошлости, када се живело у сигурној оази и разарање свега вођено сатанском руком, наводи нас да се стварно као песник запитамо: да ли је ноћ или дан, да ли је јава или ружан сан? Сетимо се Аристотела: Кад смо будни имамо сви исти свет, а кад сањамо свако свој. Тај исти свет жели је од замишљеног. Да би избегао пуку фактографију, песник је сплео венац песама без јединствене радње и фабуле, метра и везане версификације, без уобичајених епских реквизита: клетве, загонетке, отежаних метафора и стајаћих епитета, метафизичких канона. Оно што је заједничко свима песницима је удес уздигнут до јединственог симбола који би нас пре одвратио него приволео да није реч о дубоко људском и једино могућем

приступу у дехуманизованом ужасу. Реч је о парадоксу у којем се негативна конотација узима као једино мерило реда вредности.

Не, није то убојити песимизам. То је враћање живота гробници. Оно чега нема, морамо поново стварати. Светлост слободе је над градом. Над умртвљеном равницом уздиже се небеска земља.

Није ли то оптимизам, није ли то дозив новог живота. Ми тај живот, ту белу нит налазимо кроз стихове. И добро је што су тек погдегде назначени. Оне су пропламсај људског, незадовољство виђеним, гнев над судбином. Над раком мртвог тела у најлон-цаку птица, бела птица у небо се вину. Зар овим до ужаса сведеним сликама нису дубоко људска чувства унела неки чудан трептај, дах неосетне душе, зар у њима не осећамо нешто живо и уз претећи неповратни тон.

Бранко Свилар не само да говори, он речима и слика. Отуд пластична природа његових стихова. Нове осветљавајуће боје дају складан оквир унутрњим осећањима.

Миленко ПОПИЋ

Српски народ изложен је, како физички тако и психички, нападима и тортурама најгоре врсте. Уместо да заједничко страдање духовно веже вас колико Српство, јаз између странака, Срба у Крајинама и Србији, Срба у отаџбини и дијаспори — сваки даном је све дубљи. Српска омладина, поготово она ван отаџбине, изгубљена је и не успева да нађе своје место у политичком животу Србије и Српских крајина.

Група младих људи почела је са издавањем „СРПСКЕ СЛОГЕ“, листа за Србе у Минхену. Концепција новина базира се на наслову. Молимо све Србе, ма где се у овом пресудном

ПОЗИВ НА САРАДЊУ!!!

ЗА „СРПСКУ СЛОГУ“

моменту налазили да нам се јаве и својим текстовима и сугестијама помогну српску омладину у њеној тежњи да јединим патриотским и националним листом повеже Србе ван отаџбине.

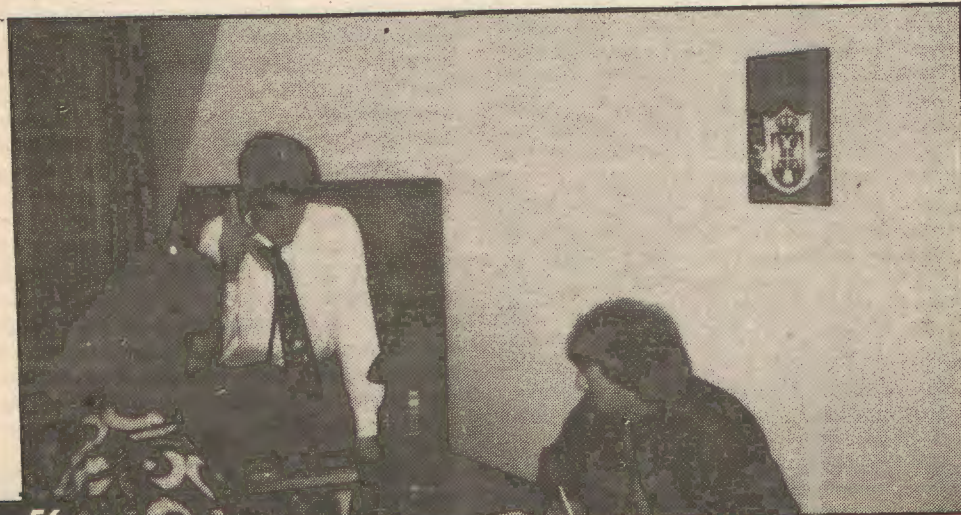
ПОЗИВАМО НА САРАДЊУ СВЕ СРБЕ, КОЈИМА СУ СРПСКИ НАРОД И ДОБРОБИТ СВИХ СРБА ИЗНАД ПОЈЕДИНИХ ИДЕОЛОГИЈА.

Шаљите нам Ваше текстове на следеће адресе:
СРБИЈА

Гороња Милан
Владимира Роловића 167
11000 Београд
ЗА ИНОСТРАНСТВО

Srpska pravoslavna crkva
(za „SRPSKU SLOGU“)
INFATERIESTR. 12
8000 MUNICHEN 50
DEUTSCHLAND

„СРБИЈА ЈЕ ВЕЧНА ДОК СУ ЈОЈ ДЕЦА ВЕРНА“

Пише: Марина ГРУЊИЋ

ЗРЕЊАНИН И ДАЉЕ УСПАВАНО СРЦЕ БАНАТА

ЦРВЕНИ ЕКРАН

**Комунална ТВ Зрењанин још није
ни стартовала, а од стране њеног
Иницијативног одбора већ пљуште
оптужбе на рачун локалног листа
„Зрењанин“, који, наводно, шурује
са опозицијом**

Незванично, предизборна кампања већ је почела, мада се још увек не зна ништа-подробније о самим изборима, изборни Закрн није донет, а и о датуму избора се, барем за сада, још нагађа. Зрењанин, који је и даље „успавано срце Баната“, барем када је у питању делотворност демократски оријентисане опозиције, којој актуелна власт на сваком кораку спотиче ногу, као да је на трен пробуђен. Тек толико, да оснује комуналну телевизију, **искључиво у пропагандне сврхе**, јер од регионалне телевизије се одустало.

Представници СПО, који питање покретања Регионалне телевизије постављају од марта ове године на свакој седници скупштине општине, заједно са представницима других опозиционих странака, ослани су забезбедити у уверење да су **дебело намагарчени**. Јер, планирана комунална телевизија овај придев нема ни у свом називу. Зове се Телевизија Зрењанин, а по саставу чланова Иницијативног одбора је чак и више него регионална. На челу Иницијативног одбора налази се **Љубо Слијепчевић**, председник СО Зрењанин, а затим следи списак од петнаест имена градитеља социјализма, на чијој политичкој легитимацији би им без сумње могао позавидети и покоји народни посланик актуелне власти.

Списак одбора је „обогатен“ за име **Светислава Крстића**, председника Скупштине Војводине, **Банета Марјанца**, народног посланика СПС у Скупштини Србије, **Миодрага Попова**, уредника ТВ Србије, **Мирослава Пушића**, уредника ТВ Нови Сад и других. Сем последња два имена, нико од осталих четрнаест нема апсолутно никакве везе са новинарством нити било којим другим медијем.

Грађани Зрењанина грцају у беспарици, балансирајући на ивици egzистенцијалног минимума. По апотекама нема ни најужнијих лекова за тешке хроничне болеснике. Општој болници прети затварање због лоших хигијенско-техничких услова, болнички кревети су празни, али не зато што болесника нема, већ зато што им због свега поменутог ни у болници не би било много боље. Али покреће се **Телевизија Зрењанин**, као да се све горепоменуто дешава **неком другом, у другој држави**.

Комунално предузеће „Водовод и канализација“ потрошачима шаље рачуне којима се **плаћа разлика на разлику**, грејање је поспело чак три пута. Како се директори ових и сличних предузећа налазе у саставу Иницијативног одбора Телевизије Зрењанин, поставља се сасвим оправдано питање, од којих (чијих) пара ће се она финансирати? Под претпоставком да нико од главнокомандујућих у Телевизији нема намеру да уложи сопствени капитал, није тешко погодити одакле средства. Из акумулације ових предузећа, створене на **ТЕРЕТ ГРАБАНА**, који плаћају до бесвести.

Директори ових преудзећа као да заборављају да та средства нису њихова деценија и да се за строго наменски новац некоме — а коме другом него грађанима — морају положити рачуни.

Телевизија Зрењанин, како рекосмо, још није стартовала, а до сукоба је већ дошло. Нападнути су представници опозиције, који су тражили адекватну партиципацију странака којима припадају и измену планског програма будуће телевизије. Нападнути због тога, јер су прозрели намере комунал-социјалиста да поменути телевизију искористе у пропагандне

то јасно) да може послужити уместо **тоалет папира**. о новинарима овога листа изречене су разне гадости, којима овде нема места. Нова општинска гарнитура, за коју се у почетку веровало да ће бити барем за нијансу више наклоњена компромисима са опозиционим странкама, и склона поштовању другачијег мишљења, показала се **далеко тврдокорнијом од претходне**.

Један од чланова Иницијативног одбора Телевизије Зрењанин напао је и новинарку, која је сасвим непристрасно извештавала и скренула пажњу јавности на чињеницу да је градским онима важнија пропагандна телевизија СПС машинерије, него што апотеке немају лекова. Једном речју, нападнути су сви, који су се усудили да примете иједну ствар, која не одговара привилегованима. Сукобљавања се настављају, а решење се ни изблиза не назире.

● За то време, „парламентарна“ опозиција (како власт назива представнике оних странака, које су изашле на изборе у мају), и даље ради на руку режима. Представник Народне странке Нови Сад, одборник у СО Зрењанин, представља се у име целе опозиције. Човек вредан истинског жаљења, јер није свестан своје маленкости у односу на истинску опозицију, није мрднуо ни малим прстом да помогне тој истој опозицији да партиципира у телевизији. Баш као „министар без портфеља“, име потребно да задовољи број. Ова странка оваквим својим људима и њиховим (не)учинком, требало би да се **ДЕБЕЛО** зацрвени од стида. Учинимо заједнички нешто против црвено обојеног етра, док је још време.

АВНОЈ ДАНАС

НЕПРИЗНАТЕ ГРАНИЦЕ — ПРИЗНАТЕ ПЉАЧКЕ

Утренуцима када су се славом овенчани резултати недавне и готово случајне изборне победе г. Ћосића разлили све до Лондонске арбитраже, где је положио рачуне за своју дугогодишњу политику, чије плодове управо уживамо ових дана у штампи се појавио и Ћосићев предлог Закона о коришћењу Старог и Белог двора који припадају краљевској породици Карађорђевић.

У писму г. Ћосића Скупштини непризнате СРЈ он каже да „комплекс дворова са пратећим објектима и парком представља непроцењиву историјску, културну и уметничку вредност, каквим се не могу похвалити ни много богатији народи“. Како је тај комплекс дворова конфискован, мора се по његовом предлогу уредити законом. Уз то, г. Ћосић жели да се Стари и Бели двор претворе у музеје. Иначе из штампе се може сазнати да су дворови на Дедињу „номинално“ на располагању г. Ћосићу, номинално шефу државе, и да је са својим специјалним саветником др Светозаром Стојановићем, еколошким демократом, посетио та здања свог (некадашњег) класног непријатеља. Мора да су се врло лепо осећали у туђој кући и да г. Ћосић, некадашњи прекаљени револуционар и проверени републиканец, није **ни овај пут одолео дворском сјају иза старих двери**. Просто је внероватно како ни господа Ћосић, Милошевић, Божовић, Јовић и њима слични, као и некад Броз, Кардељ, Бакарић и Минић, не могу да прихвате да је то и поред свега, ипак имовина породице Карађорђевић, а својим законским предлогом би г. Ћосић радо да је крчи.

ОН КОЈИ НЕ ПРИЗНАЈЕ АВНОЈЕВСКЕ ГРАНИЦЕ, АЛИ ПРИЗНАЈЕ АВНОЈЕВСКЕ ПЉАЧКЕ (и континуитет авнојевске државе).

Најпоштеније би било да је предложио да се авнојевске конфискације коначно пониште, сада када више нема оправдања за било какве заблуде или страхове у том погледу.

Ни господин Ћосић ни остали из државног врха не би требало да једине власнике дворова више ометају у поседу. Најмање за то имају право црвене беретке, као специјалне јединице, које и данас дворске паркове користе за војне полигоне.

А што се тиче нових музеја, који очигледно муче г. Ћосића, најбоље би било да своју велику вилу на Топчидерском брду, (таморећи председничку палату) у ул. Бранка Ђоновића бр. 6 (близу Толстојева бр. 33) претвори у музеј последњег рата, како би га се многи којима је рат утеран у кућу довека сећали, и нека то са својом кућом учини барем онолико великодушно, колико би то урадио са туђим дворима.

Ђорђе П. МАМУЛА

Пише: Љиљана ШОП

КЊИГЕ

ЛЕПОТА „НА ПАРЧЕ“

„Народ је плескао и славио, неко стару а неко нову богомољу, а мајстори су стајали негдје у дну манастирског дворишта и осјећали се већ заборављеним. Баш као и они првобитни из тринаестог вијека. Зато су градитељи увијек кад заврше дјело од свега измакнути и помало зарођени у таму. У онај дио који стварањем нијесу успјели претворити у свјетлост.“ Радослав Братић: **Страх од звона**

Две велике таме, две крунске непознанице мотивишу, инспиришу и надсвојују Братићево приповедање у **Страху од звона**, књизи која је, хваљена и награђивана, ушла у класичну орбиту књига са сличном судбином. Обе (**страх и умеће приповедања**) вешто изнијансирани, лајтмотивски проденуте кроз све приповетке, задобиле су тако повлашћени статус и постале окосница књиге као целине, у већ виђеном поступку грађења **венца прича** које се међусобно прожимају обликујући јединствен простор, атмосферу, типске јунаке који су пре гласноговорници идеја пониклих из колективног духовног језгра него индивидуални носиоци приче.

Страх од звона посвећен је „свима онима који успеше да искораче из страха с којим су живјели у дјетињству, ма гдје били“. У средишту приповедања Братић на извесан начин подразумева кињену, зостављану, незаобилазну жртву, дечака „кривог за све“. Тај препаднути малишан, притиснут суровим светом старијих, крша, беде, легенди и враубина, загрцнут неразумљивим алузијама, историјом, посном свакодневицом и сопственим одрастањем, живи разапет између понижења којима га засипају одрасли и захтева које постављају очекујући да баш он у будућности исправи све тобожње и стварне неправде нанете колективу којем рођењем припада. Присуство тог будућег човека који ће са собом у живот понети бреме најразличитијих страхова и траума, прегршт сећања и слика, чини ми се најбитнијим и најопштијим у читавој овој повести увелико оптерећеној флором и завичајношћу. Управо је детињи поглед на свет и његова наивна мудрост учинио да ова трагична фабула завичаја и наглашена писатељска

У Страху од звона Радослава Братића, неспорни дар за приповедање и оригиналност, проистекла из опредељења за један архаични свет, поднебље, Језик, начин мишљења и живота, неретко су под доминацијом нечега што бих назвала накнадном памећу која разбија кохеренцију, уверљивост и сугестивност приповедака, зарад сувишне, натегнуте и недосмислене актуелности. Оваква актуелност обелодањује рекла бих чак дневнополитичке мотиве овог „повратка у завичај“.

формула којом се та фабула исказује допридо универзалности без које би све остало на нивоу фолклорног обреда.

Неспорни дар за приповедање и оригиналност проистекла из опредељења за један архаични свет, поднебље, језик, начин мишљења и живота, неретко су под доминацијом нечега што бих назвала накнадном памећу која разбија кохеренцију, уверљивост и сугестивност приповедака, зарад сувишне, натегнуте и недвосмислене актуелности. Оваква актуелност обелодањује рекла бих чак днев-

нополитичке мотиве овог „повратка у завичај“. Сирови и неукви Бишани неретко расућују о великим темама, славним људима и светским збивањима попут ексцентричних интелектуалаца, што — чак и ако је могућно у животу — у литератури делује карикатурално.

Страх од звона је пројекција **садашњег** пишевог односа према родној Херцеговини, садашњих сазнања и емоција, садашње везаности и свести о коренима која подразумева љубав и критичност, блискост и дистанцу, интуитивна и свесна знања, аутентичност сећања и посредовану свест каснијих сазнања. Усклађивање две свести о једном (сликовито речено: бити истовремено и ђетић што испашта српски пораз у Косовском боју и зрео човек који се начитао историја и наживео националних пораз) није било лако, а још је теже било наћи књижевни модел који би то усклађивање разређио на уметничком плану. Стога Братићева данашња Херцеговина, која „нема ниједног божјег имена, а ђавољих је на стотине“, како вели Мирко Ковач, повремено делује ђавоље на нивоу једне стилско-језичке, поетизоване творевине, у грчу и под тензијом приче приповедања ради, пре артифицијелна него животна, иако је њеном творцу до животности и аутентичности завичајног поднебља веома стало.

Своју државу чуда, страхова, ђавола, немара, причалица и антихероја, читав тај свет коме се увек чини да је премало и недовољно опеан и прослављен, да му се вазда закида на величини, славној прошлости и заслуженом првенству, ту земљу историјски пречесто завијану у црну, Братић истински жели да воздигне и спусти на земљу, опева и оплаче, препоручи и поучи, можда чак и да из ње не митске свести о себи створи својеврстан нови мит о њој. Осетан је тај напор да приповедање најобичнијих детаља израспе у причу о суштини, начелима, особености која је нужност. Дакле, не само да се један свет опише какав јесте, већ да му се разазнају најдубљи почеци и тако да одговор откуд такав. Писац сугерише да је одабрани модел приповедања тек природан наставак херојске, шаливе, лажљиве, непресушне страсти за причом какву поседује народ из којег је потекао, мада је осетна и она друга, књишка школа у приповедању и компоновању, којој је народно казивање предтекст.

Нија лако изрећи суд о даметима ових приповедака. Неоспорни су привидна лакоћа, шарм, необичност и, ако се тако може рећи, „лепота на парче“ која сине у реченици, пасусу, детаљу приче. Реалистички детаљ очас постане дубоко тајанствен, а чудо испадне природно и логично у Братићевом казивању. Па ипак, можда баш зато што приповедање тече тако гипко, змијолико, о којечему, тешко је говорити о целовитости неког трајнијег утиска, о памтљивости неке веће целине, о димензијама неког лика. И након два читања, свет Братићевог Биша остао је за мене у некој измаглици, расплинутих контура, више повест о једном архаичном, превасходно колективном духу који се довија да опстане, надгорња, натприча ђутљивије од себе, него као збир индивидуалних судбина које бих ставила уз бок неким другим, из приповедака какве волим.

ШВЕДСКИ СОЦИЈАЛИЗАМ У ЈАВНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА

Како се у Србији реализује социјализам „по узору на северну Европу“, може се видети на случају управних одбора јавних и дру-гих предузећа која имају посебан значај за Републику Србију. Чланови поменутих одбора, на чији избор пресудни утицај има српска влада, дужни су да се залажу да се у предузећима којима управљају остварује посебни друштвени интерес. Пошто ови одбори заседају у про-секу мање од два сата недељно, изгледа логично што српска јавност није уопште обавештена о висини финансијских средстава употребљених за реализацију оваког метода остваривања друштвеног интереса. То је разлог што Српска реч објављује неколико података који ће унети нешто више јасноће у будуће оцене успеха актуелне српске власти.

У Јавном предузећу ППТ саобраћај „Србија“ председник управног одбора је Јован Зебић, српски министар финансија и потпредседник српске владе. За председавање управним одбо-ром Зебић је примио за јули месец ове године накнаду од 36.000 дин.

У Јавном предузећу ЖТП Београд председник управног одбора је Никола Станић (бивши шеф кабинета Драже Марковића, директор Републичког завода за друштвено планирање, ми-нистар пољопривреде, заменик Гувернера Народне банке Србије...) чија накнада за оствари-вање друштвеног утицаја за месец јули износи 28.000 дин. Члан управног одбора овог јавног предузећа је и Миломир Минић (са накнадом од 21.000 дин за месец јул).

У Јавном предузећу Југобанка ДД Београд чланови управног одбора су Чолановић Бра-нислав и Оскар Ковач (првome је за месец јул исплаћена накнада од 50.000 дин а другome — 25.000 дин за месец јун).

Посебно занимљиво јавно предузеће је Радио Телевизија Србије (познатија у српском на-роду као ТВ Басиља). Чланови управног одбора овог јавног предузећа су: М. Витезовић, К. Крајинчанин, академик М. Марковић, академик А. Исаковић, Н. Маљковић, П. Шкундрић, Р. Хоџа и А. Прчић. Милован Витезовић је остварио у РТС друштвени интерес у месецу јулу за на-кнаду од 52.000 дин. а Константин Крајинчанин (познати опонент Независном синдикату у РТС) за накнаду од 77.000 дин. за исти месец.

Извесни појединци су чланови више управних одбора јавних и сличних предузећа. Рекорд носи проф. Јован Тодоровић проректор БУ из времена Слободана Унковића. Он је био члан управних одбора у Минел-Холдингу, ИМТ-у и ИМП-у. Збирна накнада за месец јули за овог про-фесора износила је 84.000 дин!

Сва поменута месечна примања, као што видимо, српска влада назива накнадама. Не тре-ба их, дакле, мешати са личним дохоцима које остварују сви поменути држављани Републике Србије на својим радним местима.

ЕКСКЛУЗИВНО ПРВИ ПУТ У СВЕТУ

*За Вас су затворени Исток и Запад, блиндиран Север и Југ.
Нико Вас не пушта, јер никоме такви нисте потребни. Али,
мало морген...*

♥ САНКЦИЈЕ ♦
♣ export-import ♠

Све заинтересоване дискретно пребацујемо преко било које суседне границе уз најмањи ризик и уз најмању накнаду. Само одаберите једну од четири понуђене варијанте — подземну, подводну, водену или копнену — и у циљу сте.

За групе од пет и више клијената посебне повољности: канистер бензина, мало паковање аспирина, два литра млека или једна таблета цијанида.

Не дозволите да будете затечени! Границе су Вам све ближе.

РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ

Може се очекивати да ће Савезна вла-да настојати да створи услове да се након више деценија рехабилитују многобројне жртве „црвеног терора“ у Срби-ји и Црној Гори, чије су кости најчешће расуте по „псећим гробљима“.

Оваква нада провејава на основу изјаве министра правде др Тибора Варадија да ти случајеви неће бити заобиђени у раду експет-ске групе коју су основала Министарство правде и Министарство за људска права и права мањина а која ће сачинити предлог за рехабилитацију информатора, затим стра-далника у послератном принудном откупу, учесника Другог светског рата на пораженој страни који нису починили ратне злочине и других осуђеника у политичким процесима.

„Не можемо на неправдама градити прав-ну државу“, рекао је др Варди. Он је, заједно са министром за људска права и права мањи-на др Момчилом Грубачом најавио доноше-ње закона до краја ове године на основу ко-га ће се омогућити политичке и правне реха-билитације и уклањање из правног оних одре-даба Закона о кривичном поступку по којима је забрањено преиспитивање правосудних пресуда од пре 1. јануара 1954. године. По њима, ни данас грађани немају право да тра-же понављање кривичног или прекршајног поступка да би доказали да су неоправдано осуђени, нити да траже надокнаду штете по том основу.

Иницијативу за рехабилитације, али само информатора, покренуо је Добрица Ћосић, да би два министра из Панићевог каби-нета изашла са изјавом да ће то бити, практич-но, рехабилитација свих невиних жртава по-литичког насиља спроведеног у име заштите револуционарног поретка непосредно после Другог светског рата, а затим и да би се од-бранио социјализам и титоизам. Оно што је као прво морао да уради Слободан Милоше-вић у име националног помирења и зидања правне државе, сада покушавају да учине у Шешељевом кругу „озлоглашени“ Панићеви министри. Један „припадник проусташке ор-ганизације УЈДИ“ и „један реформиста из Ан-тиног шињела“, како шешељевци покушавају у јавности да оцрне вансеријске савезне ми-нистре др Варадија и др Грубача — „гурају-ћи“ закон о амнестији више десетина хиљада младих из Србије и рехабилитације можда на стотине хиљада живих и мртвих паћеника ко-мунизма, више чине за ствар овог народа не-го нацифашисти који га стално разједињују.

Вуксан ГРШИЋ

твоје „падвиге“ зна цела емиграција. Не знају необавештени гледаоци ТВ Београда које си ти требао у својој емисији да упутиш коме да верују? Позицији или опозицији? Позицију представља режимики тандем Ћосић-Милошевић а опозицију ДЕСПО и СПО. Пошто си причао попе све и свашта, оптуживао и нападао покушају да ти одговорим.

Као прво ултра десна странка у Србији је једино под вођством Војислава Шешеља а под патронатом Милошевића то јест твојих газда а никако СПО са Драшковић Вуком на челу. СПО је покрет или партија строгог центра демократског типа. Толико да знаш попе.

Друго кажеш да се појединци из одбора СПО не знају крстити. Мој одговор је да су зато криви комунистичке власти и њихове слуге. Од такве власти и слугу зазирао је народ а млад свет су слали на Омладинске радне акције и политичке курсеве. Да би млади нешто о религији научили предлажем да господода, то јест другови Ћосић и Милошевић одрже курс на ту тему. Оба су у том пољу искусни оба су у својим породицама имали православне духовнике.

Треће попе, много си изнео података о ЦИИ и осталим шпијунским службама, њиховим интересима. То си све ти случајно сазнао и то лично. И ја знам о тим обавештајним службама а то је да имају АГЕНТЕ, КОНТРААГЕНТЕ и ДУПЛЕ АГЕНТЕ. Којој групи ти припадаш волео бих да знам.

Четврто све што си изнео за Драшковића мени је познато. Ја сам исто био комуниста а као многи дубоко се кајем. То доживљавам као духовни препород а ка том тежи православање.

На крају попе Кајовићу, подсетио бих те да су те властодршци преварили и разоткрили. Сада си за њих безвредан и неупотребљив. Може се десити и да те уклоне као и многе друге. Ако дође до пада комунизма онда те чекају дуги судски процеси и истраге. Слично као сад у Немачкој где се суди агентима ДДР и њиховим шефовима. Зато попе немој да жалиш нас који припадају ДЕПОС-у и СПО-у, но се замисли како је свима онима које си проказао и издао. Можеш само предпостављати како ће бити теби кад изађе на слободу Никола Каваја а твојих властодржаца нема.

Са вером у Бога на Краља и Отаџбину
Михајло ЈОВИЋ — ЧИКИН

П.С. или теби попе више пристаје она ваша: Не верујем у небеса но у Маркса и Енгелса.

ФИЗИОНОМИЈА ЈЕДНОГ РАТА

Рат у Југославији представља репризу Другог светског рата. Он је то по свему сем по обиму. Главни актери у сукобу су, сада, Хрватски фашизам и српски комунизам. Ту је и Демократска Европа која се свим силама труди да помири ова два табора.

Преко Југославије су у Другом светском рату протуђали и фашизам и комунизам. Фашизам је своје упориште нашао у Хрватској, и у њој пустио дубоке корене. После победе

комуниста у Југославији, они су већу пажњу посветили ривалској страни у Србији, ослободилачком покрету Драже Михајловића, него пораженим фашистима у Хрватској. Тако су они, гушећи српске антифашисте, дискредитујући краљевску избегличку владу, убили српски дух и посејали комунизам у Србији.

Комунисти су Хрватске фашисте, као поражене и безопасне, само делимично ликвидирали, а гро су асимилирали примили у своје редове, паралисали их и на тај начин конзервирани. Они су се притајили и тако камуфлирани чекали погодан тренутак.

Сад је у свету и у Европи наступио процес демократизације. Коначно је поред фашизма нестао и комунизам. И у Југославији је нестао комунистичка диктатура и наступио процес демократизације.

Хрватски фашисти и српски комунисти су ово искористили на свој начин. Хрватски фашисти су се брзо премаскирали у демократе (ХДЗ) понудили националну слободу и победили на изборима.

Српски комунисти су се камуфлирали у социјалисте (СПС) и обезглављеној Србији, поново понудили слободу и просперитет и такође победили на изборима.

Преузимањем власти, сада у слободи, осетивши мирис слободе ови диктаторски режими међусобно су се препознали и по ранијем узору кидисали једни на друге.

Демократска Европа улаже велике напоре да ситуацији смири. Међутим, кључ решења кризе држе у својим рукама српски и хрватски народ.

Једино они могу обезбедити трајно решење кризе. За то данас постоје демократске претпоставке. На тој основи ови народи, повампирене фашисте у лику ХДЗ и камуфлиране комунисте у лику СПС треба да пошаљу у опозицији.

Диктаторски режими тешко пристају на опозицију. На то их може натерати једино народ. Народ, поучен искуством из два рата, треба то и да учини.

Народ треба диктаторе да баца на колена, да их отера у опозицију, у ту обавезну демократску фазу, и на тај начин присили их да се очисте од фашизма односно комунизма, само тако очишћени, они могу постати оно зашта се представљају, демократе односно социјалисти. У овоме треба много да помогну остали братски народи (муслиман, Словенци, Македонци и Црногорци).

Када се то учини престаће рат и трвење. После тога може бити говора о било каквој Југославији, било конфедералној било федералној, па чак и унитарној.

Косан МИРОСАВЉЕВИЋ, дипл. инг. Бечеј

НАШИ КОНКУРСИ

Пре насталих оружаних сукоба, последњим аутобусом успела сам да са двогодишњим сином побегнем из Сарајева, где сам била запослена и нађем уточиште код мајке пензионерке у Нишу.

Убрзо по доласку, основна школа „Његош“, чији сам ђак и ја некад била, расписала је конкурс за пријем професора психологије. Како сам испуњавала конкурсне услове, пријавила сам се и приложила потребна доку-

мента.

У молби сам изнела своју новонасталу тешку ситуацију и посебно нагласила да сам после дипломирања 5 година безуспешно покушавала да заснујем радни однос у Нишу и шире у Србији и, најзад, била принуђена да прихватим радно место у Сарајеву.

Била сам уверена да ћу у граду, у коме сам рођена и школована, и где суверено влада СПС добити запослење. На жалост, то се није догодило. Из примљеног дописа школе од 1.9.92. год. обавештена сам да је „на седници Савета, одржаној 1.9.92. са представницима друштвено политичких организација, Савет донео одлуку којом је изабрао кандидата Миру Димитријевић.“

Дато право на жалбу свакако ћу искористити, иако сам уверена да од приговора, као и више пута раније, неће бити ништа.

Избор је извршен без претходно обављеног разговора са осталим учесницима конкурса, а у обавештењу нису дати ни најосновнији подаци о примљеном кандидату, ни о томе који су разлози одлучили при избору.

Нејасно је и каква је улога представника друштвено политичких организација, а није речено ни које су то организације и по ком законском пропису учествују у одлучивању при заснивању радног односа. А непримерно је друштвеној пракси да директор школе истовремено буде и председник Савета.

Уверена сам, стога, да је изабрана кандидаткиња нечија штићеница, да је избор унапред извршен и да је расписивање конкурса била пука формалност. Јер, несхватљиво је да су представници друштвено политичких организација и директор школе у функцији председника Савета, вез обзира прешли преко мог случаја као избеглице са малим дететом, без икаквих средстава за егзистенцију.

На жалост, у многим срединама, каква је и нишка, прима се кандидат који се већ налази на том радном месту, а путем лажног конкурса се само „устолочи“. Убеђена сам да је и у конкурентном случају тако поступљено. — Конкурси овакви какви су представљају и друштву и незапосленим који још нанавно верују у правду и равноправност пред институцијом конкурса.

Горка је истина да они који траже „место под сунцем“ у овој земљи неће га наћи ако нису у нечијој милости све док је на власти владајућа странка, која не само да толерише већ и негује протекционизам, манипулације и корупционаштво.

Остаје једино још нада да није далеко да и када ће владајућа странка сићи с власти и успоставити се правна држава и када ће бити елиминисано и учешће друштвено политичких организација при запошљавању у виду фамозне подобности — као једног од видова владавине насиља над људским слободама и пропалог система у коме су судбине људи зависиле од наклоности моћника и критеријума само њима познатим.

Наташа КОНДИЋ, проф. психологије Ниш

ВАПАЈ ЗА ПОМОЋ

Обраћам вам се са молбом да објавите ово моје писмо јер је СПО једино у шта сам веровао и у шта верујем и једина

странка која ме никада није изневерила и због чега се никада нисма стидео већ поносно што припадам најјачој опозиционој странци у Србији која је трн у оку комунистима.

Моји проблеми потичу још из детињства јер сам одрастао у бедноти и немаштини али уз пуну родитељску пажњу и бригу. Они су били више гладни но сити да би прехранили нас троје деце. У војсци 1990. год. у Ваљеву, пошто нисам крио да сам наклоњен СПО-у за време избора бивам затворен јер нисам хтео да гласам у касарни јер сам знао да мућкају.

У предузећу где сам сада запослен због тога сам увек на мети. Запамтили су да сам учесник готово свих демонстрација против овог режима и сигурно им јер смета наша застава коју сам носио је они више воле југословенску са петокраком.

Све то можда бих и некога издржао да неки од тих људи нису бивше колеге мога оца који је пола свог века оставио ту.

Док су они крали и зидали виле и викендице мој отац је остао доследан себи и ничим није укаљао образ али је зато без ичега, само му је остао стан у коме сада живимо. Он се давно предао одао се пићу, ја сам покушао да га одвратим од тога али није ишло. Од плате коју примам себи не могу да купим ни једне патике, а камоли размишљати о нечему другом како бих олакшао брату и родитељима. Ја сам млад, здрав, двадесет једна ми је година, морам ићи напред. Испод части ми је да крадем, јер не желим да каљам образ себи и својој породици. Зато молим моју браћу, Србе у Америци, знам да их тамо има доста, да ми помогну да нађем било какав посао и одем одавде. Колико ће се радити није важно, битно је да се може бар пристојно живети и нешто уштедети.

Мислим да изван наше Србије има много више правих, честитих Срба него што их има овде. Они су давно морали отићи протерани од комуниста, беде и пропасти, а и ја морам бити један од њих или ћу постати нико и ништа.

Драги пријатељи ви сте ми једина нада. Изађите ми у сусрет бар објављивањем овог писма које ће прочитати неки добар Србин и помоћи ми. Ако успем одужићу се и вама и својој измученој мајци Србији на најбољи начин.

Молим вас из разумљивих разлога немојте објављивати моју адресу. Увек са вама ваш

Саша.

„ЛАЖИ, ЛАЖИ ПА ЗА ПОЈАС ЗАДЕНИ“

Ово није само земља чуда, ово је и земља лажова. Омражена и лажљива партијска СПС, ТВ-Србија, поред ТВ-Дневника своје лажи пласира у додатним емисијама као што су „Разговор с поводом“ и „Интервју“. Циљ је исти, испирање мозга грађанима Србије, застрашивање и маскирање грешака партије на власти.

Уместо да добијамо благовремене и истините информације ми од Телевизије добијамо

само лажи и још то и плаћамо. Машала! Све те политичке емисије се још и репризирају. Емисију „Интервју“ води познати „добошар“ СПС-а Г-дин Рајко Дмитровић, а његови сговорници су даме и господа која наравно причају славопојке за власт а за опозицију све најгоре неистине. Нешто се већ видело и чуло недавно, када су се на истој Телевизији читали телеграми подршке председнику Републике Србије.

Вечерас када пишем овај текст је недеља 6. 9. 92. год. а повод је политичка емисија Телевизије Србије „Интервју“. Гост емисије је др. Стојиљко Којевић свештеник и наш емигрант из Америке. Уважени г-дин Којевић рече да је емигрирао 1963. г. да је 1972 г. покушао атентат на Ј. Броза, у држави Ајови и због тога је осуђен и био у затвору неколико година. На ред дође и питање о српској опозицији а уважени господин све најгоре рече о опозицији а наравно о СПО-е, и председнику СПО-е г-дину В. Драшковићу, све саме лажи. Како рекосте уважени г-дине Којевићу В. Драшковић издаје националне интересе тиме што је у Америци рекао да је власт у Србији болшевичка, па је због тога вама у емиграцији много теже да убедите Америку да је Србија једна „демократска“ земља која је имала вишестраначке изборе. За Председника Србије, рекосте, да га Америка и цео свет мрзи јер је непоткупљив и штити националне интересе те га због тога подржава чак 90% емиграције у Америци, иако знају да је „био“ комуниста.

Демократско је право да свако јавно изнесе своје мишљење али мишљење које се заснива на аргументима, на истини. Ви сте г-дине Којевићу изнели низ неистина о председнику СПО-е г-дину В. Драшковићу.

Не желећи да се ставим у улози браниоца Г-дина Драшковића јер њему то није потребно, истине ради морам Вам поставити неколико питања у којима ћете Ви надам се и уверити се да је истина ипак нешто друго, супротно вашим лажима.

1. Како то да Ви који сте емигрирали 1963. г. боље познајете политичке прилике од Срба у Србији.

2. Како то да г-дин Драшковић, који је у својим романима и не само у њима, први јавно проговорио о усташком геноциду над Србима, у другом с. рату и због тога од комуниста прогањан и проглашен највећим српским националистом постане национални издајник

3. Није ли СПО-е прва политичка странка која је још 1990. г. донела „Декларацију о националном помирењу“, помирењу бивших партизана и четника, а све у циљу националне слоге и јединства српског народа. Светосавље је полазна основа СПО-е. Увек смо били за мир а против рата. Преговорима би се борили и изборили за националне интересе српског народа јер су сви аргументи били на нашој страни. Да ли и како је ова власт заштитила националне интересе тиме што је направила државу коју нико не признаје, што се у тој држави свира Брозова комунистичка химна која није српска, виори се застава која није наша иако је с ње с муком скинута петокрака звезда. О жртвама у последњем рату не рекосте ништа. Да ли је за ову катастрофу крив СПО-е, или они који су на власти, који су о свему одлучивали. Верујете ли и даље да је

крив читав свет који се ето заверио против Србије? Ми знамо ко је кривац а Ви га и даље тражите.

Верујте ми кривац није СПО-е. И још нешто уважени г-дине Којевићу када други пут будете у прилици да о некоме износите јавно ваше мишљење, поштено би било да и тај неко буде присутан. — То је и демократски, па Ви бисте то требали да знате јер долазите из једне демократске земље као што је Америка.

И на крају бих поручио г-дину Дмитровићу водитељу поменуте ТВ емисије, да скупи храброст и позове у емисију г-дина Драшковића, а ако ипак не сме ја га искрено жалим. Жалим и све оне на чијем је челу изабран Душан Чукић, као председник савеза новинара.

Без обзира колико ви блатили и плували по СПО-а, све је више оних који вама лажовима не верују, а то је ваш почетак краја, и крај ове власти.

„С ВЕРОМ У БОГА ЗА КРАЉА И ОТАЦ-БИНУ“

Драган ДИМИТРИЈЕВИЋ
О. О. СПО-
ЈАГОДИНА

ОТВОРЕНО ПИСМО ПРЕДСЕДНИКУ МИЛАНУ ПАНИЋУ

Поштовани господине Панићу,
Пратећи Ваш наступ пред Савезном скупштином по повратку из Лондона, која је свом силином и примитивизмом својих посланика настојала да обезвреди све Ваше племените напоре да нашу балканску паррију претворите у цивилизовано друштво, био сам дубоко несрећан и потиштен. И несвесно сам се запитао: да ли се Ви то заслужили и да ли сте били у праву када сте прихватили позив да дођете међу националсоцијалистичке лудаци, који пред светом компромитују читав народ ни крив ни дужан, дрогиран и индоктриниран уз помоћ контролисаних медија што бљују лажи и обмане? Да ли Вам је било неопходно да у Ваше богато животно искуство упишете и ове понижењем испуњене дане? Мислим да сте грдно погрешили што сте се прихватили да опамећујете оне, који неко на овом свету не би опаметио, а који нас воде у амбис, упорно тврдећи да идемо стазама цвећа. Од свега тога ми смо отупели и оглупели због чега нисмо у стању да схватимо шта нам раде. Јер да није тако, мноштво погинулих и рањених младих људи у име српства и ирационалних „небеских“ идеја о насилном мењању граница и стварању државе, која се тако може створити само на небу. Цивилизовани свет се на све то згража, а помоћи нам не може, јер ми то сами не желимо. Међу нама цвета колективна параноја, због које смо убеђени да је цео свет крив за наше зло, јер не желимо да у огледалу погледамо своју ругобу. Не знам да ли су Вам све ове чињенице биле познате, ако нису онда Вам се не чудим што сте прихватили незахваљну дужност коју обављате. Али ако јесте, онда Вам се заиста чудим. Ви сте успешан човек, а своје животне успехе сте постигли у земљи сурове конкуренције. Тамо је то нор-

мално, јер су друштвене претпоставке за успех малог човека далеко етичније него у Вашем завичају.

Ту је човеков рад обезвређен, уколико тај рад није политички, разуме се усклађен са програмом владајуће партије. У Вашем се завичају на политичку функцију долази перфидним играма и послушношћу, а не памећу и способношћу. На политичку сцену долазе санкилоти (безгаћници) не да би помогли своме народу, већ да би тако створили богатство за синове, унуке и праунуке. То је једини рад који се код нас добро исплати, јер држава у политичаре најрађе инвестира. Ту се нико са 20 долара у цепу није обогатио; већ је радећи све више постајао све сиромашнији. То је земља у којој народ „ако не зна да ради, зна бар добро да се бије“. И баш због тога знања где смо ту смо! Европа и свет су то „знање“ већ почели да заборављају, због чега смо ми за њих смо екзотични дивљаци.

Ми не знамо да водимо дијалог, а за километарске монологе и епске тираде ми смо махери и светски рекордери. Неспособни смо да анализирамо узроке који су довели до трагичних последица, јер нас о последицама врло често погрешно информишу. Та чињеница је главни узрок великој политичкој неписмености људи, чији је једини начин обавештавања државна телевизија, у којој се информације праве као ципеле по жељи купца. Све то је од наше земље направило мртво море и жабокречину. У о томе мору и жабокречини најважније је да се много не таласа, како се они који су нас у све ово увалили, не би, не дај боже удавили. Јер шта би и без њих?

Ви сте човек другачијег менталитета од нас балканских хајдука, па сте због тога чудновати и то баш онима са којима бисте на Вашој тешкој дужности требали да сарађујете и да нађете заједнички језик. Ви за њих нисте племенит човек, који жели да свој народ извуче из гована у која их није гурао, већ ривал коме се може осладити положај од кога не очекујете баш ништа, јер сте поштенним радом већ обезбедили себи све.

Зато господине Панићу, знајући све то ја Вам се још више дивим, јер ако у свом племенитом послу успете (у шта са жалашћу почињем да сумњам) тај успех ће верујте бити већи од свих материјалних добара која сте стекли у свом животу. Ја Вам од свег срца то желим, јер бих и ја на тај начин доживео свој животни тријумф и ослободио се тоталитаризма који ме као мора прогања пуних 45 година.

Војин ПОПОВИЋ, Петроварадин

ХОЋУ КИВИ, А НЕ ЕМБАРГО!

Кад сам био мали, од чика другова који су путовали у иностранство, тражио сам да ми донесу чоколаду. Кад сам порастао молио сам их да ми набаве жилете. После нам је стандард скочио па сам и сам почео путовати по свету. Сада су други мени на ручивали — купите нам киви!

Искрено, нисам ни знао шта је то киви. Чуо сам да је то плод који подсећа на орах, споља је мало длакав, иде у неке колаче, али

доврага када у енциклопедији налазим да је то нека птица са Новог Зеланда, а може да буде и неки фински књижевник!

Касније се киви могао наставити у свакој пиљарници, па о њему нико више није ни мислио. Сада када је дошао ембарго, народ се почео бринути — како ћемо без кивија?

Читам у „Српској речи“ размишљања госпође Лучић—Чавић о нашим навикама на беду, о данашњој ситуацији у којој најбоље пролазе музавтори и профитери, па се сећам како је у британском листу „Guardian“ још октобра 1987. новинар Миша Глени писао о нашим музавторима који имају кликере за све, којима нису потребни саветници, људи којима никако не недостају нове идеје. У то време — пише овај новинар — једва се састављао крај с крајем јер је месечни приход породице са два упослена износио 476 немачких марака. Послужио сам се подацима из нашег листа, а то се поклапа са приходом изнетим тада у фунтама. Данас је овај приход смо 28 марака, а све живо откупљује станове, барата се само са износима у девизама, о замрзивачима нико више не прича, а лубенице су тако скупе да је и академику Радомиру Лукићу остало да се само слика са њима. На улици не могу мирно да прођем, а да се не сударим бар са тројицом новомузаватора: „Ајмо лорда“.

Отварам телевизор. Нови коментатор мува ли мува. Он зна све, он има одговор за све, он се не плаши ни „Старатог“ ни авакса. Ми имамо то, па то, па то...

— Ма какав ембарго — наставља ТВ-музавтор. Те санкције, није то ништа. Где смо ми, шта смо ми. Шта нама могу, какве Уједињене нације. Имали смо ми и горе дане. Нико с нама није изишао на крај, а ово је тек почетак!

Музавтор са екрана наставља да мува: „Данас је велики број земаља у свету ван Уједињених нација, а све те земље су наши пријатељи. Оне нам нису завеле ембарго. Оне могу да смувају па да нам преко других музавтора стигне и нафта и банане, кикирики па чак и киви“.

Медијски музавтор је такав оптимиста да помишљам како се код нас и оптимизам може оверити на суду, па онда нико не сме да ти не верује.

Он наставља:

„У свету је толико земаља које нису против нас: Буркина Фасо и Вануату, Науру и Руанда, Никобар и Даито, па Сиким и Сикотра. А где су Бутан и Бонин, Тонга и Туамоту, па Ликон и Јип. А тек Токелау и Сан Томе, па наши драги пријатељи Вејк и Карикал“.

Наивни гледаоци и не сањају да су ипак смувани. Па он уопште није споменуто земљу чија је историја страдања ембарговски слична нашој. То је прва САО у свету која је некрпој Великој Британији још пре 200 година рекла историјско не, јер су тамо неки морнари, са тамо неког брода рекли да не желе терати црнце да једу дрвеће уместо хлеба.

Прича је ова. Британци су приметили да им црначко робље у новоосвојеним колонијама једе много хлеба, а тамо далеко на Тахитију расте из земље хлеб. Додуше он је у облику дрвета, зову га „хлебно дрво“ и његове насаде само треба пренети. Тадашњи британски краљ Џорџ Трећи (1738—1820) је хитно сазвао кворум који је уз два уздржана гласа (Батрић и Јовановић) донео одлуку да се у

далека јужна мора упути краљевски брод „Баунти“, како би оданде довекао насаде оног дрвета за исхрану црнаца. Било је то време када је у Француској пала Бастиља, време када је с друге стране Океана основана САО Америка, чији је први и легитимно изабрани председник био Џорџ Вашингтон. Тако напредна кретања у свету, а ове једне морнаре отераше на далеки Тахити да оданде доведу дрво које се једе.

— Е неће га мајци — рече храбри официр Кларк Гебл, који се уз помоћ посаде побуни против енглеског глумца Чарлса Лотона, окрутног команданта брода „Баунти“, па је овај, док су га са брода избацивали у чамац урликао „Damned Thieving Rascals“ да је цели Холивуд одјекивао. Псовку остављам у оригиналу за евентуалну употребу господина Панића ако исту судбину доживи и на свом броду. Ако пак он буде друге избацивао са брода ево и превода — „Проклете лоповске битанге“.

И тако је бродаска опозиција побацала утоварено хлебно дрво, а на сити укрцала двадесетак заносних Тахитанки. Нови командант је дрекнуо: „Правац Јужни Пацифик, оттрво Питкерн. Тамо нећемо јести дрвеће, тамо ћемо гајити киви који ћемо кроз 200 година продавати крњим Југословенима“.

Све до филма „Побуна на броду Баунти“ никоме у свету није пало на памет да се дрво једе уместо хлеба. Убрзо је онај краљ проглашен луцкастим, али многи тврде да је он такав већ био када му је могла синуги оваква идеја.

Двеста година касније, на сасвим другом крају света, одјекнула је као бомба намера да се читав један народ, уз то белци, храни корењем. Није познато да ли је иницијатор те идеје већ био луцкаст, или ће као такав бити касније проглашен пошто му странка сиђе с власти.

Миша ЈОВАНОВИЋ?
дипл. економиста
Лозница

НЕМАН ЗВАНА ШЕШЕЉ

Црвени војвода Војислав Шешељ, лидер српских радикал-фашиста, који су „екстремни“ огранак Милошевићевих наци-социјалиста, припада оном слоју скоројевића и духовне олоши, који су повјереници политике суморног „Вожда“ Слободана Милошевића.

Након похвала којима је С. Милошевић удостојио његовог „опозиционог“ миљеника Војислава Шешеља, на што му је овај (многи кажу, његов најбољи човек) небројено пута узвратио свим срцем, „црвени војвода“ је потом на скуштинском засиједању, гдје је као посланик много пута побрао френетичне аплаузе социјалистичке већине, званично прокламовао нацистичка начела, која су суморна реминисценција и имитација Хитлерове машинерије, „протјеривања или истребљивања свих оних који нијесу Срби“ (том приликом је прецизирао Муслимане и Хрвате — обећао је и хапшења оних који не мисле као Он и његов газда). Таква доктрина постала је трајна

платформа Шешељеве политике — политике империјалистичког рата и идеологије шовинизма и геноцида. Сјећамо се оног његовог наступа на ТВ-Политици када се егзалтирано хвалио „како се Хрвати најбоље кољу са зарђалом кашиком“. Сјећамо се и оних његових многих јавних иступа у којима је отворено и јасно износио своју агресивно-освајачку идеологију, када је тврдио „да се српско-италијанска граница налази на линији Карлобаг-Огулин-Карловац-Вировитица“, када је користило девизу његовог (бившег?!) ортака, новопазовачког кафеџије, Мирка Јовића да је „Србија од Вировитице до Београда“.

Непрестано понављајући познате империјалистичко-фашистичке идеје и методе за успостављањем доминације над другим народима, прокламовање расне и религиозне нетрпељивости и мржње, В. Шешељ програм Велике Србије мотивише канцерозним, нацистичким наклапањима о „свим Србима у једној држави“, која је у аријевском смислу нарочито афирмисао Хитлер.

Војислав Шешељ је апсолутно истрајан у примјењивању оне политичке и националне искључивости и дискриминације, што је опет нарочито практиковао Хитлер, гледајући у припадницима других нација и вјера и политичких индивидуалитета непријатеље (чега???) које, по њему, треба биолошки уништити. По Шешељевој тоталитарној начину размишљања (који је само преузет из Милошевићеве машинерије), а који прецизира гушење основних демократских слобода и људских права, другомишљеницима треба заборавити да политички мисле, а ако то ураде, по Шешељу, треба их „ухапсити и ликвидирати као издајнике и плаћенике“. Дакле, Шешељево одређивање за обрачун са другомишљеницима подсјећа нас на оне опробане фашистичко-сталинистичко-комунистичке методе ликвидације (отуда, актуелна, Милошевић-Шешељ-комуно-фашистичка коалиција). Није узалуд Војислав Шешељ био комуниста, због чега га и називају „црвени војвода“.

Познато је да је нацистичка странка оног простог занатлије, који је постао Фирер, била скуп највећег олоша, једног садистичког шљамка, злочинаца целата и убица, једног неманског апарата, који је највише половао о супериорности њемачке нације, расних аријеваца, иберменша, чиме је оскрнавио све оно што је лијепо и чувено у њемачком народу. Очигледно је да једна таква олош, један садистички шљам, једна фашистичка неман постоји и у српском случају, а њу најпотпуније оличава Војислав Шешељ-траги-комична фигура лојална траги-комичном Слободану Милошевићу.

Свједоци смо како Војислав Шешељ, путем разних медија који му дају велики публицитет, васпитава јавност „како и чиме треба Хрватима кидати главе и вадити очи“, „како све оне који нијесу Срби (и оне Србе који не мисле као Он) треба протјерати и истребити“. Подсјетимо и на то да је тридесетих година у њемачкој доминирао паролa „Јуден, јуден“, потом, разбијени излози јеврејских радњи, прштање јеврејске крви, што нас неодољиво подсјећа на оно када Шешељ позива „да се пуца у Хрвате, јер Хрвати су смеће“, када тај исти принцип примјењује и на остале њемачке нације, када се на једном митингу

Шешељеве странке у Подгорици (25. мај 1992.) усхићено пјева „Црна Гора није мала, биће гробље либерала“, када се јавља хистерична мржња према свему ономе што не одговара Шешељевој начину размишљања: наци-фрустрације и наци-хистеричке, што је максимално испољено у овом рату, у којему се Шешељ хвалио почињеним злочинима. На једној ТВ-емисији отворено је признао да му „све то импонује“.

Да завршим тиме што ћу поновити оно што је досада много пута речено: да Шешељ, заправо, проповиједа оно што Милошевић мисли. Тако то раде фашисти.

Новак АЏИЋ

МАСОВНО ПОДРЖАВАЊЕ ЛАЖИ

Ових дана смо чули или прочитали изјаву господина Милана Панића: „Питања долазе стално из иностранства да г. Милошевић не држи своју реч. То мора да се каже отворено“. Ова срамна чињеница је раније била позната, вешто се заобилазила или се стидљиво обелодањивала од људи који нису имали позицију господина Панића. Сада је ваљда коначно свима јасно да од човека који не држи до своје речи (и то као председник), не може се ништа очекивати осим пута у амбис.

Како је читава земља сазнала (то је објавила чак и њихова штампа и њихова телевизија) за ову „виртуозност“ љубљеног вође, нормално је очекивати да ће се јавити многи људи са поруком: НЕ ЖЕЛИМО ДА НАС И ДАЉЕ ПРЕДСТАВЉА СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЋ. Уместо протеста путање, одобравања да се и даље може тако понашати. Његова лаж постаје тако наша истина, наша трагедија. Волео бих да ми се јави земљорадничка задруга која би пристала да је води човек који не држи до своје речи.

Да би се забашурила ова истина Слободан Милошевић покреће своје чваркољупце да смене Милана Панића. И овога пута на сцени је болшевичко-СПС-овска варијанта, отварање врата лажима и затварања свих путева истини: страшније је обелоданити лажи него лагати, већи су злочинци што злодела обелодањују него што зла чине. Наше целокупно зло, почело је лажима. Лаж нас је довела до зачараног круга смрти. Појава човека који отвара наду, открила је најтамнију страну наше данашње власти: добро које не долази од њих није добро и не може бити добро. Они су власници истине. Свака помисао над власништвом истине води у највећу лаж. Како нам је било њихово братство, јединство, морал, дух, школство, границе, речи,...? ЛАЖНО, да је обагрило: људе, природу, видљиво и невидљиво.

Има код њих и истине: данашњица је у знаку рата, сутрашњица прети неизвесношћу, неповерењем, немиром, зебњом и страхом. Све је усредсређено на мржњу, сва збивања су управљена рушењу, целокупна стварност проткана је очајањем. Све нам је то даривала њихова главна особина ЛАЖ.

Ипак, како је могуће да народ пристаје да га води човек који једног дана лаже, другог дана не говори истину, тако у недоглед. Не постоји ни једна лепа реч која би могла ишта ваљано рећи о том човеку, такође, не постоји ни једна ружна реч која би га могла увредити. Слободану Милошевићу се не може никако објаснити: слобода се постиже чишћењем од сопственог зла, пакости и зависти. Када се то постигне, следи сопствена жртва за раст других, то је пут ка људском достојанству, ка миру. Мир није одсуство рата већ присуство љубави.

Изаза има, спаса има, има правде и истине, има утехе и наде, има мира и љубави, тада и само тада, ако смогнемо снаге да сви појединачно ослободимо своју есенцију од наслага наше покварености стечене под комунистима. Иначе ћемо још дуго бити на нивоу: око за око, ван домаћаја истинског праштања. Сви наши напори за боље сутра биће узалудни, као што су данас. Нема те врлине и доброг дела које данашњи властодршци неће и нису извргли руглу. Са њима вера, нада и љубав склоњени су у гробну таму. Морална обнова сваког појединца значи њихово ишчезнуће и коначно свитање.

Довели су нас до просјачког штапа. Бојим се да ћемо остати и без штапа.

Слободан Милошевић има право да лаже, обмањује. Има право на сопствени морални брлог, али тада нема право да представља народ чији је председник, може заступати само себе и своје чанколице, чваркољупце, своје малоумнике: све медаље имају лице и налиције само је „вождова“ црна са обадве стране.

Ратко ЈОКАНОВИЋ
Београд

ДЕМОКРАТСКА СТРАНКА СРБИЈЕ ИЛИ ДЕМОКРАТСКА СТРАНКА

Још од гимназијских дана после рата, па све до данас, био сам и по убеђењу и по одређењу демократа. Са нескривеном радошћу дочекао сам регистрацију Демократске странке у Србији. Међу првим њеним члановима био сам ја, пријавивши се још, на приватну адресу господина В. Коштунице. На првој седници скупштине, приликом конституисања странке дошло је до раздора међу најугледнијим члановима исте. Крило др Д. Мићуновића са незнатном већином приграбило је вођство у странци. Оваквим поступком, са чисто комунистичким манирима, удаљено је из странке неколико јако угледних и умних људи, а дата предност неким старијим члановима, што је по мени био и остао главни раздор у странци до њеног цепања. После ових догађаја странака је изгубила на самом почетку много симпатизера истински одређених демократа. Многи моји познаници и пријатељи, већ тада су посумњали у искрено и право одређење господина Мићуновића, што сам му ја непосредно пре избора у Београду рекао. Господин Мићуновић је тада моје

сумње ноншалантно распршио, да нема никакве сумње да он превише кокетира са владајућим режимом.

Господин Мићуновић са својим лидерским амбицијама није могао да се дочепа неке важније функције у власти, а време му пролази. Не може се рећи да се није својски трудио да то заслужи и добије. Када није могао да до тога дође преко председника Милошевића, он је свакако осетио да може то добити преко председника Ђосића. Уз тесно надгласавање да странка не приступи ДПС-у и Видовданском сабору, Мићуновић и његов пулен З. Бинђић одлазе из земље, као да их је неко звао да снашавају ситуацију од „грађанског рата“ који је тобоже претио од опозиције и осталих учесника сабора и ДПСО-а.

Господин Мићуновић мора сада да полиже све што је пољубао владајућу странку и председника Милошевића на последњем 9. марту испред споменика Великом Војду. Мора још дубље да сакрије 700.000 потписа за оставком председника Милошевића. Мислим да то неће бити тешко ни њему ни његовим пуленима, свакако и режиму јер су такви поступци досада већ виђени више пута. Једном се само преварио Мићуновић када је остао у мањини око изласка опозиције на последње изборе. Схватио је да је већина демократа у странци била чврсто решена да се више не понижава, давајући потребан политички углед владајућем режиму пред Европом и Светом. Не могу а да не споменем какво је било расположење чланова демократске странке у Пироту пред Видовдански сабор и приступање Делосу ради указивања Европи и Свету да је српски народ за истинске демократске промене и да не стоји за погубне политике коју води председник Милошевић по српски народ. На састанку одбора у Пироту уочи сабора за приступ сабору и ДЕП-осу гласало је осам од укупно 15 чланова (11 присутни). Два је било против један уздржан. Наш председник је на главном одбору у Београду гласао обрнуто да се не приступи против воље нас већине. На питање зашто је гласао против наше воље, одговор је изостао. Но, могу само да закључим, да ивер не пада далеко од класе. Истинске демократе морају да се боре поред осталог и за повраћај моралних вредности.

Господине Мићуновићу, будите сигурни да на предстојећим изборима нећете добити, ма колико вам у томе помогала владајућа странка-партија. Српски народ је уморан и разочаран од досадашњих лидера. Они ме за последњих педесет година донели само разочарење, беду и понижење пред Европом и Светом. Победиће демократска Србија па хтели то социјалисти или не. Ма колико се трудили да обасипају безвредним новцем „радни“ народ све више види да исти више нема шта да купи са њиме да би преживео.

Прим. др Миодраг ПЕЈИЋ
лекар у пензији члан ДСС-а
у Пироту

НАСИЉЕ У ИМЕ РУЖЕ

На црном и неплодном небу наше политичке и животне стварности коју нам социјалисти, доследни синови комунизма, наметнуше од свих знакова живота остали су нам само још брутални и нељудски примери њиховог демонстрирања силе и можемо рећи корумпиране повезаности.

Непосредно по окончању последњих избора где је владајућа партија, уз помоћ својих сателита, поново изабрала саму себе у расинском селу Мајдеву је новоизабрани општински одборник, друг Милош Миладиновић, почео са доказивањем своје власти. Само да напоменемо да је друг Миладиновић доказани човек режима. Као трговац, по занимању, он није жалио ни труда ни времена да злоупотреби своје радно место и људе ради личне користи. Ако му се нешто није свиђало у понашању других тукао је. До сада је претукао 5-6 особа и све је прошло без икаквих последица по њега јер су милиција и остали правосудни органи вршили доследно свој задатак који гласи „По сваку цену штитити режим а самим тим и људе који раде за њега“.

Тако је било, тако је остало. Пре тридесет дана друг (пошто је далеко од господина) Милош Миладиновић је у сеоској продавници истукао свог суграђанина Милоша Петровића из Мајдева само што није гласао за њега и његову странку на последњим изборима. Милош Петровић је радник у бифеу фудбалског клуба, по природи ситан и болешљив човек, кога је друг Миладиновић шиканирао од избора. У кулминацији свог насилничког физички га је напао и претукао повредивши му два зуба. Све се то одиграло пред сведоцима и пријављено је СУП-у Крушевац, али до данас ништа није предузето. У међувремену је Милош Петровић, после свега, позван на вежбу (мобилизацију) у Санџак и ако га је надлежна војна комисија прогласила неспособним за војну службу (75%) неспособности. Преко ноћи су и наведени сведоци изгубили жељу да сведоче. Милошу се намеће измирење уз претњу да ће морати „да моли пред спомеником косовских јунака у Крушевцу да би му опростили што је погрешно“, а испада да је грех у томе што није гласао за одвратне социјалисте.

Зато бих вас браћо Срби упитао: Кога сте бирали на задњим изборима? Шта чекате? Зар сви треба да будемо претучени и препштени да очекујемо милост од немилостивих.

Мило ПЕТРОВИЋ, Крушевац

ПРАЗНОГЛАВЦИ

Зверињак који представља српска народна Скупштина Србије са изабраним посланицима СПС-а благод је у односу на оснијак Савезне Скупштине Југославије. Збир СПС-а и Радикала чини слику безнађа ове непризнате државице.

Ми поново имамо, сада, отворене парти-

ске комунистичке састанке. Прљави Кертез са толико бутера на глави и са толико грешака у пракси подигао је буру после смењивања. Наиме, уверљиви болесник Милошевић није могао да преболи такав ударац да његов миљеник Кертез одлети тако лако са места на коме је требало да ради као дослушач и шпијун у Панићевој влади са задатком да о свему уредно обавештава послодавца. Зато се подиже прашина око Председника владе господина Панића.

Енергични нови Председник савезне владе много је поплашио учмале комунистичке главе и њихове радикалистичке полтроне.

Свима је у овој земљи апсолутно јасно да је бескрупулозној комунистичкој олигархији неопходна крв у потоцима да би остала на власти. Па и ако не остане на власти, онда је спремна да казни народ Србије за непослушност. Несумњиво је да су спољни проблеми наметнути Србији толико велики да мозгови малих јажара попут Шешеља, Јовића, Мартиновића и сличних једномишљеника нису у могућности да схвате префињену политику једног смелог човека. Непотребно млатарање по скупштини комунистичке-фашистичке коалиције троши само неопходну енергију која полако нестаје у решавању тешких проблема у које Србија понире. Изнуривање маратонским расправама у скупштини о поверењу Панићу одводи овај народ у понор. На крају глупости коју је предводио Шешељ, Господин Панић остаде. Несрећа је што у тој скупштини остаде параноични председник радикала. Треба живети у нади да ће нас неки природни процес ослободити будалаштина које суманути Шешељ сеје око себе.

Није то демократија, како мисли и сам господин Панић да је у Скупштини потребан тип као што је Шешељ. У овој ситуацији, када су нам потребни време, разум, енергија, рад и конструктивизам у политици унутар и ван земље, и док народ једе корење, плаћеник Шешељ разара ову земљу. Схватљиво је и доказано да су плаћеници СПС-а данас штеточине у овој земљи. Није то демократија да морамо слушати лудачке тираде једног манијака типа Шешељ који, осетивши да је извисио код послодаваца, почиње безглаво да удара све око себе као полудели коњ копитама кога воде на клање. Јасно је и самом Шешељу да му је дошао политички крај и да од њега нема више ничег. Ова земља мора са светом и у свет а са Милошевићем и Шешељом нико је не би хтео. Среће мало има, али се осмежује у лику неконвенционалног господина Панића који зна шта хоће.

Преобратио се и овај народ схватајући да му хлеб и со неће донети умоболни. Милошевић и Шешељ су му донели рат, мртве, глад и зиму. Још и сада на челу колоне четири јахача апокалипсе јашу придодати на белми коњима Милошевић и Шешељ. Овај народ сада једнодушно жели да они неповратно оду.

Збогом манијаци, нека вас носе топли ветрови...

Виктор КРАНЧЛИН, Београд

ЗАШТО СЕ ДВОРОВИ НА ДЕДИЊУ, ИМОВИНА КАРАЋОРЂЕВИЋА, ПРЕТВАРАЈУ У МУЗЕЈЕ?

Председник СР Југославије, господин Добрица Ћосић, предложио је Скупштини СР Југославије да се дворови на Дедињу претворе у музеје.

Из Ћосићевог писма Скупштини СР Југославије:

„У јавности се већ дуже време поставља питање коришћења Старог и Белог двора као и Меморијалног центра „Јосип Броз Тито“. Ти објекти, по мом мишљењу не би се могли користити за потребе државних органа, осим изузетно, што би такође требало уредити поменутих законом. Полазећи од значаја ових објеката, творење концепције одржавања и коришћења овог **народног добра** морали би се ангажовати научници, уметници, културни и јавни радници“.

Господин Добрица Ћосић врло добро зна чија је то имовина и како је она доспела у руке државе, односно у руке комунистичких властодржаца. Добрица Ћосић врло добро зна да је имовина на Дедињу (Стари и Бели двор) имовина престолонаследника Александра II Карађорђевића, односно да је то имовина Престолонаследника по праву Оца краља Петра II Карађорђевића, односно по праву Деде, Александра I Карађорђевића.

Постоје документа која кажу да су Карађорђевићи за своју имовину плаћали и порез. Постоје документа о плаћању пореза и на имовину на Дедињу (дворове на Дедињу). Сигуран сам да актуелно руководство Србије па и господин Добрица Ћосић све то знају. Међутим, у питању је нешто сасвим друго.

Актуелна комунистичка власт у Србији не жели и неће да врати имовину Карађорђевићима, из више разлога:

Прво: Враћање имовине не долази у обзир, јер то би значило амнестију за све оне који нису мислили и радили као комунисти. Значило би амнестију за све оне који су се од 1941. до 1945. па и даље борили против комуниста, а то ни по коју цену не долази у обзир.

Друго. Враћањем имовине Карађорђевићима, комунистичка власт у Србији изгубила би ослонац, изгубила би материјалну базу, изгубила би власт. Враћањем имовине Карађорђевићима, морало би уследити и враћање имовине свима којима је за време комунистичке владавине отета. Тада би многи владајући комунистички челници Србије остали без вила на Дедињу и шире.

Једини начин да се све то избегне и отимачина продуки, јесте пребацивање лоптице у тзв. Скупштину СР Југославије. Не треба да будемо изненађени ако посланици Скупштине тзв. СР Југославије, предлог Добрице Ћосића да дворови буду музеј, усвоје закон брже од „Жабљачког Устава“.

С друге стране, господин Добрица Ћосић, стећи ће популарност код дела народа и код многобројних комунистичких „уметника“, као велики демократа, који се брине о народу.

Господин Добрица Ћосић, у писму Скупштини, изједначава дворове на Дедињу са

Меморијалним центром „Јосип Броз Тито“ и каже:

„У јавности се већ дуже време, поставља питање коришћења Старог и Белог двора као и Меморијалног центра „Јосип Броз Тито“ па све то треба претворити у музеје“.

Замислите каква „идеја“ да се део српске историје из дворова на Дедињу „стрпа“ у једну врећу; са историјом из Меморијалног центра „Јосип Броз Тито“, да се део српске историје из времена Карађорђевића, стави у врећу са Брозовим штафетама. Ово је својерсна и цинична подвала.

Да ли ће посланици тзв. Скупштине СР Југославије прихватити Ћосићеву иницијативу и обновити Указ од 8. марта 1947. године, којим је Карађорђевићима одузето држављанство и имовина, остаје да видимо.

Каква су времена и како ради бољшевичка власт, одлука је већ, унапред, позната.

Мило Б. ВУЈАНОВИЋ
Београд

ПИСМО ПУКОВНИКУ МИЛАНУ МИЛИВОЈЕВИЋУ

Зашто ти се обраћам овако? Због личног достојанства и српског патриотизма јер сам дошао да помогнем Личком народу у границама својих могућности. Због својих корена: деде учесника I светског рата добровољца из Америке, оца учесника II светског рата, због мајке којој је пола фамилије било побијено и поклано у II светском рату.

Ти Миливојевићу врло добро знаш да сви ми који смо дошли да се боримо у Лику, дошли смо због српске деце, мајки, стараца, због српског бића. Дошли смо са великим патриотским осећањем да се боримо у српској војсци са српским обиљежјем јер је ово био рат против Срба. Међутим, самим доласком у Лику долазимо у VI Личку дивизију која асоцира на ону Ђоке Јованића и партизанску војску. Како је цела VI Личка дивизија састављена од добровољаца из Војводине и Србије, добровољци су се скоро сви побунили да хоће да пређу у Гишину Српску гарду јер не желе да се боре под именом идеолошке војске. Тада долази до уцене добровољаца да ће сви бити враћени својим кућама, а то је за нас било поражавајуће и понижавајуће јер смо дошли да се боримо за српски народ. И шта ћемо, прогутамо вашу лаж да је име VI Личке дивизије пука случајност. Свесни прихватамо још једну лаж да неће бити идеолошког испирања мозга. Договор је пав и одмах идемо на ратне положаје. Боримо се против усташа, дајемо добре, извршне резултате истуреним положајима.

Твоје команде нам лукаво предложи да чисто симболично направимо страначку анкету колико којих има.

Како је било 73% из Српског Покрета Обнове, почиње промјена командира по водовима, постављају се други командири, одједном сви што су били као не ваљају.

Ту је очигледно да је СПО трн у оку, а није имао апсолутно никакве страначке активности јер борци су били прекопирано ратним стањем. Почиње лов мачке и миша. Намерно

се дотура алкохол борцима у периоду примирја када се налазе исцрпљени психички и физички на одмору у месту Удбине. Врло добро сте знали за то дотурање алкохола. Па сте чекали да се борци опију онако психички распрости. Хапсе се неки виђенији борци јер вам је слава ударила у главу, а и да се заведе неки рад и дисциплина. Да би почело идеолошко испирање мозга као што је било.

Заставник Сантрач доводи неку двадесетогодишњу девојку, ко зна одакле, за морално политичку наставу чији је интелектуални ниво био као у дванаестогодишњег детета. Како смо углавном сви били образовани људи рекли смо ти да ти нас не зафркаваш са морално политичком наставом. Али ти си прешао преко тога јер је то био део програма. Имали сте добру војну полицију то су били некад редовни полицајци који су побегли из Госпића и Загреба.

Чак и они борци који су били за петокраке почињу да парају капе и да је скидају јер код њих долази од националног буђења српског бића. — Забрањујем да се носи српски грб — почињеш да се понашаш као гестапо. Хапсиш своје људе тобоже због пијанства. Распада ти се VI Личка дивизија, људи ти одлазе. Не мрзе те него им је тешко јер су дошли да се боре за лички народ а наишли на разочарење: тебе и твој штаб. Трагедија и иронија је у томе што си хапсио и најхрабрије борце. Могу да ти набројим бар 20 бораца који су се показали међу најбољим ратницима које је твоја полиција хапсила, али не желим да наводим њихова часна имена. Интересује ме како је МУП Хрватске сазнао за твоје најспособније ратнике, њихове пуне кућне адресе и бројеве војних књижица које су биле строго чуване у твој штабу. Како?! И што је тражио по питању безбедности капетан Ралић кад му је рођени брат као официр ЈНА потписао лојалност Хрватским оружаним снагама. Само да знаш те битке у Лици ниси добио ни ти ни твој штаб. Добили су га добровољци који су сами импровизовали своју стратегију јер су били способни, лукави и лудо храбри, а да то ниси ни приметио.

А да ти кажем о твој коментару о генералу Ацићу. Вероватно се Ацићева неспособност базира по теби што није могао да задржи идеолошко обиљежје то јест звезду петокраку што је болно за тебе јер си за њу и превише везан. Примјер је била календарска нова година. Није ти сметало што се пуца 1. јануара. Међутим када је био Божић хтели смо да ти га честитамо, али ти си одбио: рекао си да си атеиста, ајде разумемо нема везе Србин си.

А што се тиче бораца 90. год. да ти кажем.

Ко теби даје за право да нас српске борце овог рата везујеш за борце 41-45. Одмакни ти њих од нас: они су прошлост и нико не дира у њих јер су и они Срби.

Многи од нас добровољаца су синови или унуци некадашњих партизана или четника код којих је дошло до националног помирења који јасно виде српство, српски опстанак код којих нема идеолошког слепа. Јер смо се борили за српске мајке, за српску децу, за српску земљу не заборави да је и Туђман борац 41-45. године. Зато нас не сврставај са њима.

М. Б. Суботица

ЧЛАНОВИ И СИМПАТИЗЕРИ СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ!

Позивамо вас да својом чланарином или добровољним прилогом помогнете рад и опстанак Српског покрета обнове. У припреми су значајне страначке активности, које захтевају већа улагања, па је потребно да помогнемо сви према својим могућностима.

Чланарину и добровољне прилоге можете уплатити на жиро рачун 60812-678-91956, СДК ЧУКАРИЦА.

ХВАЛА ВАМ!

ЦЕНОВНИК ОГЛАСНОГ ПРОСТОРА

А. ОГЛАС У КОЛОРУ

- 1. Задња страна корица, формат 1/1 50.000
- 2. Друга и трећа страна корица, формат 1/1 35.000
- 3. Четврта, пета, шеста и седма
страница корица, формат 1/1 30.000
- 4. Вињета на насловној страни — по договору 15.000

Б. ЦРНО-БЕЛИ ОГЛАСИ

- 1. Унутрашња страна, формат 1/1 30.000
- 2. Унутрашња страна, формат 2/3 20.000
- 3. Унутрашња страна, формат 1/2 15.000
- 4. Унутрашња страна, формат 1/3 10.000
- 5. Унутрашња страна, формат 1/4 8.000
- 6. Унутрашња страна, формат 1/8 4.000

Ц. ПОПУСТИ

- ДВА ОГЛАШАВАЊА 10 %
- ТРИ И ЧЕТИРИ ОГЛАШАВАЊА 20 %
- ПЕТ ДО ДЕСЕТ ОГЛАШАВАЊА 30 %
- ЈЕДНАЕСТ И ВИШЕ ОГЛАШАВАЊА 50 %

ОБАВЕШТЕЊЕ

Због великог интересовања редакција „Српске речи“ обавештава читаоце комплетом бројева.

Комплет или појединачни бројеви могу се наручити уплатом на жиро рачун број 60801-603-27562 СДК Београд или девизни 60811-620-128-25731-7495633 Кредитна банка Београд

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

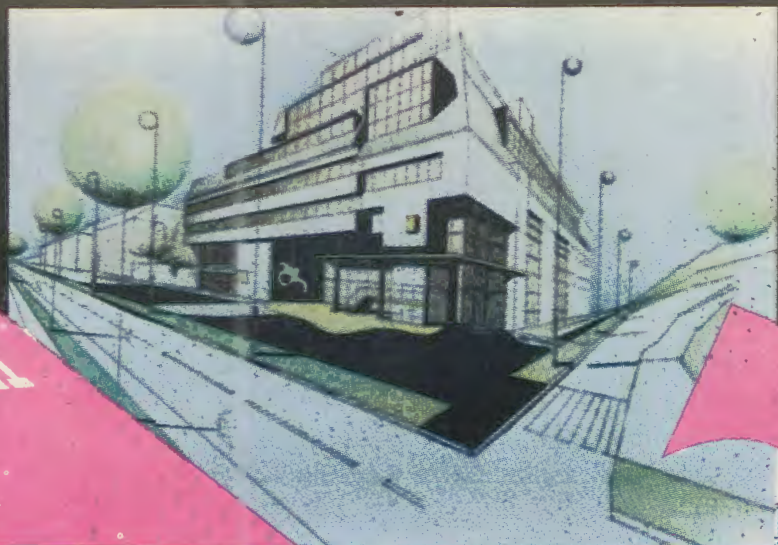
Наручујем „Српску реч“ од Бр 1. до бр. 46.
Напишите који број наручујете.

_____ (име и презиме)

_____ (улица и број)

_____ (место и поштански број)

Prvi i najveći
poslovno-sportski
centar u Srbiji

**RADIVOJ
KORAC**

Zdravka Čelara 12

OBEZBEDITE ZA BUDUĆNOST
PO NAJPOVOLJNIJIM USLOVIMA
U BEOGRADU:

• LOKAL • KANCELARIJU • GARAŽU

• MAGACINSKI PROSTOR

.....767-681
011/648-960

InvestExport

КАПИТАЛ
НЕ ПРИЗНАЈЕ ГРАНИЦЕ

